القرآن الكريم

ކީރިތި ޤުރްއާނުގެ

ތަފްސީރު

ޖަޒުވަރު ވާއިޖް

3. މުސްލިމަކުކުރާ އަމަލެއް ކަމުގައި އެ އަމަލު ވުން. މިއެވެ.

މި ތިން ޝަރުތުގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ޝަރުތެއް އުނިވެއްޖެ ނަމަ، އެ އަމަލަކީ ގަބޫލު އަމަލެއް ކަމުގައި ނުވާނެއެވެ.[48]

سُورَةُ مَرْيَمْ

سُورَةُ مَرْيَمَއަކީ މައްކީ ސޫރަތެކެވެ. މި ސޫރަތަކީ، ކީރިތި ޤުރްއާނުގައިވާ الْمَثَانِي ގެ ސޫރަތްތަކުގެ ތެރެއިން ހަތަރުވަނަ ސޫރަތެވެ.[49] الْمَثَانِي ގެ ސޫރަތްތަކަކީ، سُورَةُ ق އިން ފެށިގެން، سُورَةُ النَّاسِ ގެ ނިޔަލަށް އަރިސްޓަރިވާ ސޫރަތްތަކަށް ކިޔަވައި، ސަތޭކަ އާޔަތަށްވުރެން މަދު ކޮންމެ ސޫރަތެކެވެ.[50]

الْمَثَانِي ގެ ސޫރަތްތަކުގައި ވަނީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އަމުރުފުޅުތަކާއި، ނަހީފުޅުތަކާއި، ފަރުޟުކުރެއްވި ކަންތައްތަކާއި، ޙައްދުތަކާއި، އެ ނޫން ވެސް ބައެއް ޙުކުމްތަކާއި، އިސްވެދިޔަ އުންމަތްތަކުގެ ޤިއްޞާގެ ވާހަކަތަކާއި، ނަޞީޙަތާއި ސުވަރުގޭގެ ވާހަކަތަކާއި، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ޢައްސަވަރިކަމާ ބައެއް މިސާލުތަކެވެ. އަދި އެ ހުރިހާ ވާހަކަތަކެއް الْمَثَانِي ގެ ސޫރަތްތަކުގައި ގިނަގިނައިން ތަކުރާރުކުރައްވައިފައި ވެސް ވެއެވެ.[51] މި ސޫރަތުގައި ވަނީ 98 (ނުވަދިހަ އަށް) އާޔަތެވެ. އަދި، 6 (ހަ) رُكُوعُއެވެ. މި ސޫރަތަކީ، ކީރިތި ޤުރްއާނުގެ 19 (ނަވާރަ)ވަނަ ސޫރަތެވެ.

48- تَرْجَمَةِ مَعَانِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ لِلشَّيْخِ أَبِي بَكْر إِبْرَاهِيم
49- مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتُرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر
50- تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بنِ جَرِيرِ الطَّبَرِي وَسُنَنُ التِّرْمِذِي لِلْإِمَامِ أَبِي عِيسَى مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى التِّرْمِذِي وَسُنَنُ أَبِي دَاوُودَ لِلْإِمَامِ سُلَيْمَانَ بْنِ الْأَشْعَثِ السِّجِسْتَانِي
51- تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بنِ جَرِيرِ الطَّبَرِي وَالنُّكَتُ وَالْعُيُونُ لِلْإِمَامِ الْمَاوَرْدِي وَالْهِدَايَةُ إِلَى بُلُوغِ النِّهَايَةِ لِلْإِمَامِ أَبِي مُحَمَّدٍ مَكِّي بْنِ أَبِي طَالِبِ الْقَيْرَوَانِي ثُمَّ الْأَنْدَلُسِي الْقُرْطُبِي

މި ސޫރަތް ބާވައިލެއްވުނީ، سُورَةُ فَاطِر އަށް ފަހުގައެވެ. އަދި، مَرْيَم عليها السلام ގެ ނަންފުޅުން ނަންދެވިފައިވާ ސޫރަތެއް، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި، الله ﷻ ބާވައިލެއްވި، އެ ކަމަނާގެ ޤިޞްޞާ ޒިކުރާ ހަމައަށް ހިމެނިގެންވުމުން ބަޔާނެވެ.

އެހެންކަމުން، މި ސޫރަތަށް، سُوْرَةُ مَرْيَم މި ނަން ކިޔުނީ، الله ﷻ ގެ ޤުދުރަތުގެން، ބަފައަކާ ނުލައި، عِيسَى عليه السلام ވިހައިގެން އެ ކަމަނާ އާދޭސްވެ އިންނަވައި، އެ ދަރިކަލުންނަށްވެސް ބަސްކަހަލަވެ ބޭއިސްގެންވީގޮތުގައި، ނަހަނު ތުހުމަތުކުރި ދަރިކަލުންގެ އަރިހުންނާއިގައިން، އެ ދަރިކަލުން ދެއްކެވި ބައިވަރު މުޢުޖިޒާތްގައި ހިފުން ބޭނުމ ޖެހުނު ޤައުމުގެ ވަހަކަ، މި ސޫރަތުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައި ވަނީއެވެ.

އަދި އެހެން ބޯކަނބުޅާގެ ނަންފުޅު، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި ޒިކުރުކުރެވިފައިވާ ބޯކަނބުލެއް ހަމައެކަނި، مَرْيَم عليها السلام އެވެ. އަދި މި ސޫރަތަކީ، الْحُرُوفُ الْمُقَطَّعَة ގެ އަކުރުތަކުން ފެށިފައިވާ ސޫރަތްތަކުގެ ތެރެއިން ސޫރަތެކެވެ. ފުރަތަމަ، މި ސޫރަތް ފެށިފައި ވަނީ، «ك هـ ي ع ص» މި އަކުރުތަކުންނެވެ. އަދި މި ސޫރަތުގެ 58 (ފަންސާސް އަށް)ވަނަ އާޔަތަކީ، ސަޖިދަޔާގެ އާޔަތެކެވެ.[52] އަދި، الله ﷻ ގެ ރިވެތި އިސްމުފުޅުތަކުގެ ތެރެއިން، الله މި އިސްމުފުޅާއި، الرَّحْمَنُ މި އިސްމުފުޅާއި، މި ދެ އިސްމުފުޅު ގިނަ އަދަދަކަށް މި ސޫރަތުގައި އައިސްފައި ވެއެވެ.

ދަންނާށެވެ! ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ހުރިހައި މަތީ ސޫރަތްތަކެއްގައި ފެށި ވަނީ، އިސްތިޢާޛު ބަޔާނުގެ ވާހަކައެވެ. ފުރަތަމަ، ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި މި ސޫރަތުގައި ފެށި ވަނީ، އިސްތިޢާޛު ބަޔާނުގެ އަސާސްތަކުގައިވާ ތަރުތީބުގެ ވާހަކައެވެ.

52- مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتْرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر

ހުރިހައި ޢައިބަކާއި އުނިކަމަކުން، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ޒާތުފުޅު ހުސްދުރުވެވޮޑިގެންވާ ކަމުގެ ވާހަކައެވެ. އަދި، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި ކަރަކުގަދުންވަންތަކަން ޤަބޫލުކުރުން އިލާންވުމުގެ ވާހަކައެވެ.

އަދި އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުން މަތިވެ ޚާލިޤުވެވޮޑިގެންވާކަން ޚުދު، އެ އެންމެން އަޅުން ދިރުއްވައި، މަޙްޝަރުކުރެއްވައި، ޙިސާބުބައްލަވައި ހެޔޮ ޖަޒާއާއި ނުބައި ޖަޒާ ދެއްވާނޭ ކަން ޤަބޫލުކުރުން އިލާންވުމުގެ ވާހަކައެވެ. އަދި ބަޢްޘުގެ މަގު ކަލުގައިވާ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ދީނަށް ހާޒިރުކަން މިސްމަކުރުނަން ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ބަޔާއި، ނަބިއްޔުންނާއި ރަސޫލުން ފޮނުއްވި ވަރަށްދާއި، އެ ނަބިއްޔުންނާއި ރަސޫލުން ދެއްވި ދަޢުވަތު ޤަބޫލުކުރުން އިލާންވުމުގެ ވާހަކައެވެ. އަދި ޤިޔާމަތުގެ ބިރުވެރި މިހުން ޢަޛާބާއި ޖަހަންނަމުގެ ވާހަކައާއި، ދަގުތުރުން މިހުން ޘަވާބާއި ޖަންނަތުގެ ވާހަކައެވެ.

އެހެންކަމުން، މި ސޫރަތް ފެށި ފައިވަނީ، زَكَرِيَّا عليه السلام ގެ ވާހަކައިންނެވެ. އެ ރަސޫލާ މުސްކުޅިވެފައި، ދަރިކަލަކު ލިބިވަޑައިނުގަންނަވާ އުމުރުފުރާ ގޮސްފައި ވަނިކޮށް އަދި ދަރިމައިންވާ އަންހެނަކު ކަމުގައި، އެ ރަސޫލާގެ އަނބިކަނބަލުން ވަނިކޮށް، ދަރިކަލަކު ދެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގެން، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ޙަޟްރަތުގައި ދުޢާކުރެއްވުމުން، އެ ރަސޫލާގެ ދުޢާ އިޖާބަކުރައްވައި، އެ إِلٰهُ ގެ ކަރަކުގަދުންވަންތަކަމުގެ ތެބުއިން، އެ ދެ ކަނބަލުންނަށް ދަރިކަލަކު ދެއްވި ވާހަކައިންނެވެ. އެ ދަރިކަލުންގެ ނަންފުޅަކީ، يَحْيَى عليه السلام އެވެ. އެހެންކަމުން، މި ސޫރަތުގައި ވަނީ، އެރަސޫލުން ފަސް މާ އަޖައިބުކަން ބޮޑު ވާހަކައެކެވެ.

އެ ވާހަކައަކީ، الله ﷾ ގެ އަމުރުފުޅަކުން، ބަފައިކަލަކާ ނުލައި، عِيسَى ﷷ އައިމަން، ހަދައިގެން،
مَرْيَمُ عَلَيْهَا السَّلَامُ އާރާސްތުވިންނެވި، އެ ދަރިކަލުންނަށްވީ އެ ކަލަމާ ރައްކާއުފުލެވޭގޮތުގައި
ފަހު، ނުލަސް ބޮޑުފުޅުވުމުގައި ދަރިކަލުން އެންނަވައިގެން އެ ދަރިކަލުން ވާހަކަފުޅު
ދެއްކެވި ވާހަކައެވެ.

ސަވާކާއްސާތެވެ. އެ ކަސްތޮއްތޮއް އެ ގޮތަށް އެ ހިތްގެވީ، الله ﷾ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި، މަތިވެރިވަންތަކަމާއި، ގަދަބާރުވެރިވަންތަކަމާއި، ކަރުނަވަންތަކަމުގެ ބޮޑުކަން މިސާލުތައް ދީފައި ދައްކަވައި، އެ ކަން ހާމަކޮށްދެއްވައެވެ. ދުވަސް އެއަށްފަހު، މި ސޫރަތުގައި ވަނީ، الله ﷾ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ގޮވައިލައްވައި، އެ إِلَٰهُ ގެ ދީން، މިސާލުތައް ދީފައި ބައްޓަންކޮށްދެއްވައި ހެކިއި، އެ إِلَٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލުންގެ ތެރެއިން، إِبْرَاهِيمُ ﷷ އާއި، އެ ރަސޫލާގެ ބައްޕަ، آزَرَ ދެމެދު ހިނގައިދިޔަ ބައެއް ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކައާއި، إِسْحَاقُ ﷷ އާއި، يَعْقُوبُ ﷷ އާއި، مُوسى ﷷ އާއި، هَارُونُ ﷷ އާއި، إِسْمَاعِيلُ ﷷ އާއި، إِدْرِيسُ ﷷ އާއި، نُوحُ ﷷ ގެ ވާހަކައެވެ.

އެހެންކަމުން، ގޮތުގަނޑެއްކަން މި ސޫރަތުގެ ތިންބައިކުޅަބައިގައި ވަނީ، އެ ރަސޫލުންގެ ވާހަކަތަކެވެ. އެ ވާހަކަތަކުގެ މަޤްސަދަކީ، ހުރިހާ ރަސޫލުން ގެންނެވި ރިސާލަތީ ވެސް، الله ﷾ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކުރުން ޤަބޫލުކުރުން، ޝިރުކުގެ އެންމެހައި ބާވަތްތަކުން ދުރުވުމަށް މިސާލުތައްދީ ގޮވައިލެއްވުން ކަން އެންގެވުމެވެ. އަދި އިތުރަށް، الله ﷾ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކުރުން ޤަބޫލުކުރުން، الله ﷾ ގެ ރަސޫލުންނަށް މިސާލުތަކުން ގޮތަށް ފޮނުއްވުން ރަސޫލުންނާ ތަބާވުމާ، ޝިރުކުގެ އެންމެހައި ބާވަތްތަކުން ދުރުވުމާ ތިޔަގާ އަދި ދެން ބާވަތްތަކަށް ވަރުގަދަކަން ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، ސަވާބުގެ މަތިވެރި ދަރަޖަތަށް ދެއްވާނެ ވާހަކަ މި ސޫރަތުގައި ވެއެވެ.

އަދި، އެ ރަސޫލުން ދެއްވި ދަޢުވަތު ޤަބޫލްކޮށް ކާފިރުވެ، އެކުދިންތަކެއް އަރަގަތް

މުޚުރިފުން، ޚިޔާލަތް ދުވަރުން، ނަޞާރާ ދިމާއަށް ޚަވައި ގެންދެވުނު ވާހަކައި

އެ ތޯރާގައި އުފެދިފައިވާތީ ދެއްވާނެ ގަބޫލުކުރަ ޙަޤީޤަތް ވާހަކަ ފެށޭ

މި ސޫރަތުގައި ވެއެވެ.

އަދި، الله ﷻއަށް ދަރިކަލަކު ވިއަސް އަދި ބައިވެރިއަކު ވިއަސް ނުވާކަމާއި، އެ إِلٰهَ އެއްކަލަނގެކަނާ އެހެން އެއްވެސް ޚާލިޤަކު ނުވާކަން ބަޔާންކުރައްވާފައި ހުރެ، މި ސޫރަތު ނިންމަވައިލައްވައިލެވީ ވަނީ، الله ﷻގެ ރަސޫލުން، މިސްކީނުންގެ ގޮތުން، ޚާއްޞަކޮށް ރަސޫލުން ގެންނެވި ތަޢުލީމާތު ޤަބޫލުކޮށް އެތެރެއެކެއް ތަޢުލީމާތު ކާފިރުންގެ މައްސަލަ، ދުނިޔެ މަތީގައި ފެށޭ ކާފިރާއި ޢަލާޤާ ޚާއްޞަވައި އުނިކުރުން ހަމަކުރައްވާ ވަރަކައިނުގެ.[53]

މި ސޫރަތުގެ އިތުރުކަމާއި މާތްކަން

މި ސޫރަތުގެ އިތުރުކަމާއި މާތްކަމާ ބެހޭ ގޮތުން، أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ أُمُّ سَلَمَةَ ﵂ ރިވާކުރެއްވި ކަމުގައި ވެއެވެ. جعفرُ بنُ أَبِي طَالِب ﵁ގެ އަރިހުގައި ޙަބަޝީކަރައިގެ ރަސްގެފާނު النَّجاشِي ވިދާޅުވިއެވެ. الله ﷻގެ ރަސޫލުން، އެ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވި ޤުރުއާނުގެ ބައެއް އާޔަތްތަކެއް ތިޔާގެ ކިބައިގައި ވޭތޯއެވެ؟ މި ޙަދީޘްގައި ވިދާޅުވެ، النَّجاشِي ސުވާލުކުރެއްވުމުން، جعفرُ ﵁ ވިދާޅުވިއެވެ. އާނއެކެވެ! ދެން ވަނީ، سُورَةُ مَرْيَمْގެ ކިޔެވުން ފެށީއެވެ، އެ ސޫރަތުން ބައެއް، جعفرُ ކިޔަވައިދިނުމުން ވިދާޅުވިއެވެ. ދެން، އެ އާޔަތްތަކުގެ މަޢު އިވިވަޑައިގަތުމުން، النَّجاشِيގެ ރުއިފުޅުތަކުގެ ތެރެއިން ކާއްޗެއް ދެކެމުން ޖަރީމީގެ ދަރިގެން ކިޔާފާނެ ރިޔާކުރެއްވިއެވެ.

53– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

އަދި އެ މަނިކުފާނުގެ އަރިހުގައި ތިބި ފާދިރީން ގެންގުޅުނު އިންޖީލު ކިޔުވައިދިނުމުގައި ތުނބުޅިތައް ތެމިއްޖައުމަށް ކަރުނަ އޮހޮރިގެން ދިޔަ ހިސާބަށް ރޮއިރައްވައިފިއެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، النَّجَاشِي ވިދާޅުވިއެވެ.

مُوسَى عليه السلام އަށް ބާވައިލެއްވުނު ތަޢާލީމާއި މިބަ ހިތަ ހަމަ ހަމަ ތަޢާލީމު ހަމަ އެއް ތަނަކުން ނިކުންނަ ތަކެއްޗެވެ."[54] مُورِّقِ الْعِجْلِيّ رحمه الله ވިދާޅުވިކަމުގައި ވެއެވެ.

"އެއްދުވަހަކު، عَبْدُ اللهِ بْن عُمَر رضي الله عنه ގެ ކުރިމަތީގައި އަހުރެން ފަތިސް ނަމާދު ކުރެއްވިއެވެ. ދެން، އެ ނަމާދުގައި، الْحَمْدُ ކިޔެވުމަށްފަހު، ابْنُ عُمَرَ ކިޔަވައިދެއްވީ، سُورَةِ مَرْيَمُ އެވެ."[55]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

الله ﷻ ގެ އިސްމުފުޅުގެ ބަރަކާތުން ފަށަމެވެ. އެއީ، الله ﷻ ގެ ރަޙްމަތާއި ވާގިއިރުފާ، މި އަޔާ ޤުރްއާން މި ގޮސްތުރާ ހުރި ބަޔަކު ނިޢުމަތަށް ޝުކުރުނުކޮށް އެ ކަލާމި ދުރުހުރުވާ ހުރި ތަޢުރީފު ދެއްކުމަށް މި ބަޔަކު ގެއްލޭނީ ގުޅިގެން އެޅޭ ބޮޑުގޮތްތެރިކަމެވެ. الله ﷻ އީ، އެ إِلٰهަށް ކިޔަމަންތެރިވާ ފަރުދުން އާއިލާގެ، ކިޔަމަންތެރިވާތަކުން އަޅުކަންކަން އަދި އެކަށީގެން ޒަކާތުގައި ކަރުދާސްތަކުން، ކުރިއަށްގެ ކުރިއަށް ނިޢުމަތްތަކަށް ދެއްވާ، ރަޙްމާނުވަންތަ إِلٰهެވެ. އަދި ކުރިއަށްގެ އުޅުއްވުން، އެ إِلٰهަށް ކިޔަމަންތެރިވާ އަޅުންނަށް، އާޚިރަތުގައި ނިޢުމަތް އަރުވަންތަ ރަޙީމުވަންތަ إِلٰهެވެ.

كٓهيعٓصٓ ﴿١﴾

54– اَلدُّرُّ الْمَنثُورُ لِلْإِمَامِ جَلَالِ الدِّينِ السُّيُوطِي
55– اَلْمُصَنَّفُ فِي ٱلْأَحَادِيثِ وَالْآثَارِ لِلْإِمَامِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ

﴿1﴾ «ك هـ ي ع ص» މި އަކުރުތަކަކީ، އަލިފުބާގެ އަކުރުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ
އަކުރުތަކެކެވެ. ބައެއް ސޫރަތްތަކެއް ފެށޭ ތަނުގައިވާ މި ފަދަ އަކުރުތަކަށް ކިޔަނީ،
الْحُرُوْفُ الْمُقَطَّعَةُ ގެ އަކުރުތަކެވެ. މުޅިއެކު، «ك هـ ي ع ص» މި އަކުރުތަކާ އަދި
މި ސޫރަތް ފިޔަވައި ބައެއް އެހެނިހެން ސޫރަތްތަކެއް ފެށޭ ތަނުގައިވާ، އެ ފަދަ
އަކުރުތަކުގެ މުރާދު ދެނެވޮޑިގެންވަނީ، ހަމައެކަނި الله سبحانه وتعالى އެވެ.[56]

ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُۥ زَكَرِيَّآ ﴿٢﴾

﴿2﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! މިއީ، ތިބާ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ، އެ إِلٰهُ ގެ އަޅާ
زَكَرِيَّا عليه السلام އަށް ދެއްވި ރަޙްމަތުގެ ވާހަކައެވެ. ވީމާ، ތިބާ ރަސޫލާއަށް، ކިޔަދޭން إِلٰهُ
އެ ވާހަކަ އަންގަވައިދެއްވައި ބަޔާންކޮށްދެއްވާށެވެ. އެއީ ހަމަކަށަވަރުން، އިބްރަތާއި
ނަސޭހަތް ލިބިގަތުމަށް އެކަށީގެންވާ ބައިވަރު ހާލަތު ނުހަނު ގިނަ އިބްރަތްތެރި
ޙާލަތުތަކެއް އެ ވާހަކައިގައި ވެއެވެ.[57]

إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُۥ نِدَآءً خَفِيًّا ﴿٣﴾

﴿3﴾ زَكَرِيَّا عليه السلام ގެ ވާހަކައަކީ، އެ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ އެ ރަޙްމަތްލެއްވި، ސިއްރުގައި
ދުޢާކުރައްވައި، އެ إِلٰهُ ގެ ހަޟްރަތުގައި، އެ ރަސޫލާ ދަންނަވަ ވަޑައިގެންނެވެ. އަދި
ސިއްރުގައި ދުޢާކުރައްވައި، الله سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތުގައި، އެ ވަގުތު، އެ ރަސޫލާ އެ ދަންނަވަ،
ސިއްރުގައި ކުރުމަކީ ދުޢާގައި ހިތުގެ އިޚްލާޞްތެރިކަމުގެ ފެނިގެންވާކަމެކެވެ،
އެ ގޮތުގައި ކުރުމަކީ ދުޢާ އިޖާބަކުރެއްވުން ގާތްކަމުގެ ސަބަބެކެވެ.[58]

56- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
57- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
58- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ ٱلۡعَظۡمُ مِنِّي وَٱشۡتَعَلَ ٱلرَّأۡسُ شَيۡبٗا وَلَمۡ أَكُنۢ بِدُعَآئِكَ رَبِّ
شَقِيّٗا ٤

﴿4﴾ އެ ވަގުތު، زَكَرِيَّا عليه السلام ކުރެއްވި ދުޢާފުޅުގައި، އެ ކަލޭގެފާނުގެ ވެރި ރަބްގެ
ހަޟްރަތުގައި، އެ ކަލޭގެފާނު ދަންނަވައެވެ. އޭ އަޅުގެ ވެރި ރަބُّއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން،
މި އަޅާގެ ކަށިތައް ޟަޢީފުވެ ބަލިކަށިވެއްޖެއެވެ. އަދި މުސްކުޅިވެ، މި އަޅާގެ ބޮލުގެ
އިސްތަށިގަނޑު އުކާން ނުރަވެއްޖެއެވެ. އޭ އަޅުގެ ވެރި ރަބُّއެވެ! މީގެ ކުރީގައި، އިބަ إِلٰهُ ގެ
ހަޟްރަތުގައި މި އަޅާ ދަންނަވާ އެއްވެސް ދަންނަވާލުމެއް އިޖާބަނުކުރައްވާފައެއް ނުވެއެވެ.
އަދި މި އަޅާގެ ދުޢާ ޤަބޫލުކުރެއްވުމުގައިވާ އަބައްޔަވެރި ނާކާމިޔާބު އެއްކަ ކަމުގައި،
ދުވަހަކު ވެސް މި އަޅާ ވެފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި ކީއްތޯއެވެ! އިބަ إِلٰهُ ހަޟްރަތުގައި
މި އަޅާ ދަންނަވާ ހުރިހައި ދުޢާއެއް، އިބަ إِلٰهُ ޤަބޫލުކުރެއްވީމުއެވެ.[59]

وَإِنِّي خِفۡتُ ٱلۡمَوَٰلِيَ مِن وَرَآءِي وَكَانَتِ ٱمۡرَأَتِي عَاقِرٗا فَهَبۡ لِي مِن لَّدُنكَ
وَلِيّٗا ٥

﴿5﴾ އަދި، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތުގައި، އެ ކަލޭގެފާނު ދަންނަވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން،
މި އަޅާ ބިރުގަންނަނީ، މި އަޅާ މަރުވުމަށް ފަހު، މި އަޅާގެ ގާތްތިމާގެ މީހުންނާއި
މި އަޅާގެ ވާރުތަވެރިން، ދީނީ ކަންތައްތަކާ މަސްއޫލުވެ އުޅެން ޖެހުމުގެ ސަބަބުން،
އިބަ إِلٰهُ ގެ ދީނުގެ ބައްޓަމާއި އަޚްލާޤު، ދީނީ ވާޖިބުތަކާއި އަޚްލާޤުތަކުން ދުރުވެދާނެ
ކަމަށް ބަކާއެވެ. އަދި މި އަޅާގެ އަނބިމީހާއަކީ، ދަރިމައިނުވާ އަންހެނެކެވެ. ފަހެ،
ކަންތައްހުރި މި ޙާލަތުގައި ކަމުގައިވާ ވާރިޘަކު، އިބަ إِلٰهُ ގެ ހަޟްރަތުން، މި އަޅާއަށް
ހިތްފުރިވެ ވަޅުވެރިވާން ދަރިއަކު މި އަޅާއަށް ދެއްވައި ދެއްވާނދޭވެ!

59– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ހަމަކަށަވަރުން، ކޮންމެ ކަމަކުން، ޔާ إِلٰهُ ކަލޭގެފާނުގެ ހަޟްރަތުން ދަރިއަކު ދެއްވާށެވެ.[60]

يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ ءَالِ يَعْقُوبَ ۖ وَٱجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا ﴿٦﴾

﴿6﴾ އަދި މި އަރާއަން، ޔާ إِلٰهُ ދެއްވި ނަބިކަމާއި، يَعْقُوبُ عليه السلام ގެ އާލުވެރިންގެ

ޔިބައިން ނަބިކަން ވާރުތަވާނޭ ދަރިއަކު ކަމުގައި އަ ދަރިކަލުން ދެއްވާނދޭވެ! އަދި

ޔާ إِلٰهُ އަޅުގަނޑުގެ ތެރެއިން، ދީނުގައި ރަނގަޅުގޮތުގައި، ހަމަޖެހިގެން،

ޔާ إِلٰهُ ރުހިވޮޑިގެންވާ އަޅަކު ކަމުގައި އަ ދަރިކަލުން ދެއްވާނދޭވެ! އަދި އަ ދަރިކަލުގެ،

ޔާ إِلٰهُ އަޅުގަނޑުގެ ތެރެ ރުހި ދަރިއަކު ކަމުގައި ދެއްވާނދޭވެ![61]

ދަންނާށެވެ! زَكَرِيَّا عليه السلام ކުރެއްވި ދުޢާކުރެއްވުމަށް، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ ޙަޟްރަތުން، އެ ރަސޫލާ

އުފަލެއްގެންނެވި، އެ ރަސޫލާގެ ނަބިކަމާއި ރަސޫލުކަން ވާރުތަވާން ދަރިކަލަކު

ދެއްވިއެވެ. އެހެން، ރަސޫލުންނާއި ނަބިއްޔުންނަކީ، ދުނިޔޭގެ މާލުވެރިކަމާއި ތަކެތި

ވާރުތަވެރިވާ ބޭފުޅުން ދީނާރު ބަޔަކު ނޫނެވެ. އެހެންކަމުގައި، އެ ބޭފުޅުން ދީނުގެ އިލްމު

ދީނުގެ ޢިލްމު ވަރުގަދަ ޝަރީޢަތް އިލްމެވެ.

އެ ކަމަށް އިޝާރާތްކުރައްވައި، رَسُولُ اللهِ ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. «وَإِنَّ الْعُلَمَاءَ

وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ. وَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُوَرِّثُوا دِينَارًا وَلاَ دِرْهَمًا، وَإِنَّمَا وَرَّثُوا الْعِلْمَ، فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ

بِحَظٍّ وَافِرٍ.»[62] މާނައީ: "އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ޢިލްމުވެރިން ވަނީ ނަބިއްޔުންނަކީ

ނަބިއްޔުންގެ ވާރުތަވެރިންނެވެ.

60– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

61– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة وَالْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

62– رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيّ وَالنَّسَائِيّ وَابْنُ مَاجه وَحَسَّنَهُ الْأَلْبَانِي

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ނަބިއްޔުން، އެ ބޭފުޅުންގެ ތަރިކައިގައި ދީނާއި ދިރުވުމަށް
ކުރިއެރުވުމާއި އަދި ތަޢުލީމަށް ވިޔަސް ދެފުއްޓުންކުރައްވާނެތީ. އެހެންކަމުން، ތަރިކައިގެ
ވާރިސްއަކު އެބޭފުޅުން ދޫކުރައްވާ އެއްޗަކީ ސަލާމް އިލްމު. ވީމާ، ސަލާމް އިލްމު
ހާސިލްކުރުމަށް މަދަދު، މާތްކަމާއި މަތިވެރިކަމުގެ ތެރޭގައި ބޭނުން ވަރަށް
އަދި އެހެނީ ބޭނުން ނަސީބު ލިބިގެން މެނުކުރެ."

يَٰزَكَرِيَّآ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَٰمٍ ٱسْمُهُۥ يَحْيَىٰ لَمْ نَجْعَل لَّهُۥ مِن قَبْلُ سَمِيًّا ٧

﴿7﴾ އެ ތަސްބީހުގެ ދުޢާ އިޖާބަކުރައްވައި، އެ ތަސްބީހާއަށް، الله ﷻ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.
އޭ زَكَرِيَّاއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ތަސްބީހާގެ ހިތްފުރޭނެ ނުހަނު ބޮޑު އުފާވެރިކަން
ވަންނާނެ ހަބަރެއް، އިބަ ތަސްބީހާއަށް، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން،
އިބަ ތަސްބީހާ ކުރެއްވި ދުޢާ ޤަބޫލު، ތިމަން إِلٰهُ އިޖާބަކުރެއްވީމެވެ. ވީމާ،
ތިމަން إِلٰهُ، އިބަ ތަސްބީހާއަށް، ފިރިހެން ދަރިކަލަކު ދެއްވާނަމެވެ. އެ ދަރިކަލުންގެ
ނަންފުޅަކީ، يَحْيَىއެވެ. އަދި އެ ނަމުން ނަންކިޔާ އެއްވެސް މީހަކު، މީގެ ކުރިން،
ތިމަން إِلٰهُ ނުލައްވަމެވެ. އަދި ފުރިހަމަކަމާއި މާތްކަމުގައި އެ ދަރިކަލުންނާ އެއްފަދަ
އެކަކު ވެސް، މީގެ ކުރިން، ތިމަން إِلٰهُ ނުލައްވަމެވެ.[63]

قَالَ رَبِّ أَنَّىٰ يَكُونُ لِى غُلَٰمٌ وَكَانَتِ ٱمْرَأَتِى عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ ٱلْكِبَرِ عِتِيًّا ٨

﴿8﴾ ނުހަނު އުފާވެރި، ނަމަވެސް އެހެނީ އަޖައިބުކަމުން ފުރިގެންވާ ހަބަރު
ލިބިވަޑައިގަތުމުން، الله ﷻގެ ޙަޟްރަތުގައި، زَكَرِيَّا ﷺ ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަޅުގެ
ވެރި ربّއެވެ! މި އަޅާއަށް ދަރިއަކު ލިބޭނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟

މި އަޅާގެ އަނބިމީހާއަކީ ދަރިމައިނުވާ އަންހެނެކެވެ. އަދި މި އަޅާ މި ވަނީ، ނުހަނު މުސްކުޅިވެ، ކަށިތައް ބަލިކަށިވެ، ދަރިން ނުލިބޭ އުމުރަށް ވެސް ގޮސްފައެވެ.[64]

قَالَ كَذَٰلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٞ وَقَدۡ خَلَقۡتُكَ مِن قَبۡلُ وَلَمۡ تَكُ شَيۡـٔٗا ﴿٩﴾

(9) އަދި އެ [illegible]، زَكَرِيَّا عليه السلام ދެންނެވުމުން، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތުން، އެ ބުޝާރާގެ އަރިހަށް މަލާއިކަތަކު ފޮނުއްވިއެވެ. އަދި، زَكَرِيَّا عليه السلام ގެ އަރިހުގައި އެ މަލާއިކަތާ ދެންނެވިއެވެ. ތިޔަ ކަން ހުރީ ހަމަ ތިބާ ތިޔަ ވިދާޅުވި ގޮތަށެވެ. ތިބާގެ އަނބިކަނބަލުންނަކީ، ކުރީއްސުރެން ވެސް ދަރިމައިނުވާ ބޭކަނބަލެކެވެ. އަދި ތިބާ ވެސް ތިޔަ ހުންނެވީ، މުސްކުޅިވެވެ، ކަށިތައް ބަލިކަށިވެ، ދަރިކަލަކު ލިބިވަޑައިގަންނަވާ އުމުރުފުޅަށް ގޮސްފައެވެ.

ނަމަވެސް، ތިބާގެ ވެރި رَبُّ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ތިޔަ ހުރިހައި ކަމެއްހުރީ ތިޔަ ވިދާޅުވި [illegible] ކަމުގައި ވިޔަސް، ތިބާގެ ދެ ކަނބަލުންނަށް، يَحْيَى މި ނަން ކިޔާ ދަރިކަލަކު ދެއްވުމަކީ، ތިމަން إِلٰه އަށް ނުހަނު ފަސޭހަ ކަމެކެވެ. އަދި ތިބާއަށް ދަރިކަލަކު ދެއްވުމުގެ އަޖައިބުކަމަށްވުރެން، ތިބާ އުފެއްދެވުމުގެ އަޖައިބުކަން ވާ ބޮޑެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، يَحْيَى އަށްވުރެން ކުރީން، ތިމަން إِلٰهُ ތިބާ ހައްދަވައި ހެއްދެވިއިރުވެސް، ތިބާގެ އެއްވެސް ނަމެއް ނިޝާނެއް އަދި ތިބާގެ އެއްވެސް އަސަރެއް، ވުޖޫދުގައި ނުވާ ޙާލުގައެވެ.[65]

قَالَ رَبِّ ٱجۡعَل لِّيٓ ءَايَةٗۖ قَالَ ءَايَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ ٱلنَّاسَ ثَلَٰثَ لَيَالٖ سَوِيّٗا ﴿١٠﴾

64- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

65- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿10﴾ އެ ފަރާތުން، އެ މަލާއިކަތާ ވިދާޅުވުމުން، اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައި،
زَكَرِيَّا عليه السلام ދަންނަވައިފިއެވެ. އޭ އަޅުގެ ވެރި ރަބ્ބެވެ! ތިބާ إِلٰهُ ގެ ހަޟްރަތުން،
މި އަޅާގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުނު މަލާއިކަތާ ދެއްވި އުފާވެރި ޚަބަރުގެ ތެދުކަން
މި އަޅާއަށް އަންގަވާށެވެ، މި އަޅާއަށް ދަރިއަކު ލިބޭނޭ ކަން އެނގި، މި އަޅާގެ
ހިތްހަމަޖެހުމަށް ޓަކައި، ކޮންމެވެސް ނިޝާނެއް މި އަޅާއަށް ލައްވައިދެއްވާނދޭވެ!

ޖަވާބުގައި، އެ إِلٰهُ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. އެ ކަލުގައި ތިބާއަށް ޢަލާމާތަކީ،
ފުރިހަމަ ސިއްޙަތާއި އާފިޔަތުގައި ތިބާ ހުންނަވާނޭ އުޅުއްވާ ވެސް، ތިން ރޭއި ތިން ދުވާ
ވަންދެން، މީސްތަކުންނާ ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަކީ ކަމެއް ތިބާއަށް ނުކުރެވިދާނެއެވެ.
އެހެންކަމުން، އެ މުއްދަތުގައި ތިބާގެ ދުލުފުޅުގައި ދަތިކަމެއް ހުންނާނެއެވެ. ވީމާ،
އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި، އިޝާރާތުން ފިޔަވައި ތިބާއަކަށް މީސްތަކުންނާ ވާހަކަފުޅުދައްކަވާ
ނުކުރެވޭނެއެވެ.66

فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِۦ مِنَ ٱلْمِحْرَابِ فَأَوْحَىٰٓ إِلَيْهِمْ أَن سَبِّحُوا۟ بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿١١﴾

﴿11﴾ ދެންފަހެ، زَكَرِيَّا عليه السلام ނަމާދުކުރުއްވާ ތަނުން ނުކުންނަވައި
ބައިތުލްމުޤައްދަސްގެ، އެ ކަލޭފާނުގެ ޤައުމުގެ މީހުންގެ ތެރެއަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި،
اللهُ ﷻ އަށް ތަސްބީޙާއި ތަޙްމީދު ކިޔުމަށް، ފަތިހުގައި ހަވީރުގައި ނަމާދުކުރުމަށް،
އެ إِلٰهُ ޙަމްދުކުރުމަށް ބޭނުންކުރުމަށް، އިޝާރާތުން، އެ إِلٰهُ ކުރެއްވި ނިޢުމަތަށް
ޝުކުރުކުރުމަށް، އެ ކަލޭފާނުގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، އެއްވެސް ބަސްބުނެވުނު ނުލައި
އިޝާރާތުން، އެ ކަލޭފާނު އަންގަވައިފިއެވެ.

66– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ދަންނަވާށެވެ! زَكَرِيَّا عليه السلام އަށް ކިރިޔާ ދަރިކަލަކު ލިބިވަޑައިގަންނަވާނޭ ކަމުގެ އުފާވެރި ޚަބަރު، އެ ރަސޫލާއަށް ލިބިވަޑައިގަތީ، އެ ރަސޫލާ ނަމާދުކުރުއްވަމުން ހުންނަވާ ކޮޓަރިކޮޅުގައި، އެ ރަސޫލާ ހުންނަވަނިކޮށެވެ.[67]

يَٰيَحۡيَىٰ خُذِ ٱلۡكِتَٰبَ بِقُوَّةٖۖ وَءَاتَيۡنَٰهُ ٱلۡحُكۡمَ صَبِيّٗا ﴿١٢﴾

﴿12﴾ ދެންފަހެ، زَكَرِيَّا عليه السلام އަށް، يَحْيَى عليه السلام ލިބިވަޑައިގަތެވެ. އަދި މީސްތަކުންނާ ވާހަކަފުޅު ދައްކަވައި އުޅުއްވާ އުމުރުފުރައަށް ދިޔުމުން، އެ ދަރިކަލުންނަށް، މިފަދައިން ވަޙީކުރެއްވީމެވެ. އޭ يَحْيَى އެވެ! ތައުރާތުގައި ރަނގަޅަށް ބާރަށް ހިފަހައްޓަވައި، އެ ފޮތުގައިވާ ބަސްފުޅުތަކަށް ދަސްފުޅުކުރައްވާށެވެ! އަދި އެ ބަސްފުޅުތަކުގެ މާނައާމެދު ވިސްނަވައި، އެ ފޮތުގައިވާ ގޮތަށް ޢަމަލުކުރައްވާށެވެ! އަދި ބާލިޣުވާ އުމުރުފުރައަށް އަރައިވަޑައިގަތުމުގެ ކުރީގައި، ފުރިހަމަ ބުއްދިއާއި، ތަނަވަސް ވިސްނުމާއި، ޙިކުމަތް، އެ ދަރިކަލުންނަށް، މިފަދައިން إِلَهُ ދެއްވީމެވެ.[68]

ދަންނަވާށެވެ! الْإِمَامُ قَتَادَة رحمه الله ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. يَحْيَى بْن زَكَرِيَّا عليهما السلام އަކީ އެ އުމުރުފުރައިގެ ކުދިން އައިސް، އެ ކުދިންނާއެކު ކުޅުމަށް ކުޅުއްވާން ވަޑައިގަންނަވާށޭ އެދި ދަންނަވައިފިއެވެ. އެ ފަހަރިން އެ ކުދިން ދަންނަވައިލުމުން، يَحْيَى عليه السلام ވިދާޅުވި ކަމުގައި ވެއެވެ. "އަހަރެން ހައްދަވާފައިވަނީ ކުޅުމަށްޓަކައެއް ނޫނެވެ." ދެން اللهُ سبحانه وتعالى، މި އާޔަތުގައި އެ ވާހަކަ ބާވައިލެއްވިއެވެ.[69]

وَحَنَانٗا مِّن لَّدُنَّا وَزَكَوٰةٗۖ وَكَانَ تَقِيّٗا ﴿١٣﴾

67- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
68- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدٍ عَلِي الصَّابُونِي
69- اَلدُّرُّ الْمَنْثُورُ لِلْإِمَامِ السُّيُوطِي

﴿13﴾ އަދި، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ހަޟްރަތުން، يَحْيَى عليه السلام ގެ މައްޗަށް ބަރަކާތްތެރިވި ރަޙްމަތް
ދިނުއްވުމުގެ ގޮތުގައްޔާ، ލޯތްބާއި، ފާފަތަކުން ޠާހިރުކަމާއި، ޠާހިރުކަން، އެ ކަލޭގެފާނަށް،
ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވީމެވެ. އެހެންކަމުން، يَحْيَى عليه السلام ވެވަޑައިގެންނެވީ، އަންގަވައި ބެއްލެވުމަށް
އަމުރުކުރެއްވިގޮތަށް އެކަން، އަންގަވައި ހުއްޓުވައި ނަހީކުރެއްވިކަމުން ދުރުހެލިވެވަޑައިގެން ހުންނަވައި
ތަޤުވާވެރި ކަލޭގެފާނެވެ. އަދި، الله سبحانه وتعالى އަށް ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިގެން، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރައްވާކަން
ތަބާވެ، ނަހީކުރައްވާކަމުން ދުރުހެލިވެވަޑައިގެން އުޅުއްވި ތަޤުވާވެރި ކަލޭގެފާނެވެ.[70]

وَبَرًّۢا بِوَٰلِدَيۡهِ وَلَمۡ يَكُن جَبَّارًا عَصِيّٗا ﴿١٤﴾

﴿14﴾ އަދި، يَحْيَى عليه السلام ވެވަޑައިގެންނެވީ، އެ ރަސޫލާގެ މައިންބަފައިންނާއި
ބައްޕާފުޅަށް ހެޔޮލަފާ، ހިތްހެޔޮކޮށް އިޙްސާންތެރިކަމާއި އުޅުއްވި އަދި އެދުމެއް ކިޔަމަންތެރި
ދަރިކަލަކު ކަމުގައެވެ. އަދި ނުބައި ނަފްސާ އުނދަގޫކުރައްވާ ކަމުގައި އެ ދަރިކަލުން
ނުވުމުގެ ވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށާއި،
އެ ރަސޫލާގެ މައިންބަފައިންގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ،
ގަބޫލުކުރައްވައި ފަސް، އެ ރަސޫލާ ބޮޑާވެވަޑައިނުގަންނަވައެވެ. އަދި ދެމަފިރިން ފަސް،
الله سبحانه وتعالى އަށް އުރެދިވެވަޑައިނުގަންނަވައެވެ. އަދި، އެ ރަސޫލާގެ މައިންބަފައިންނާއި
ބައްޕާފުޅަށް، ދެމަފިރިން ފަސް ނުކިޔަމަންތެރިވެވަޑައެއް ނުގަންނަވައެވެ.[71]

وَسَلَٰمٌ عَلَيۡهِ يَوۡمَ وُلِدَ وَيَوۡمَ يَمُوتُ وَيَوۡمَ يُبۡعَثُ حَيّٗا ﴿١٥﴾

﴿15﴾ އަދި، يَحْيَى عليه السلام ވިހެއްޓެވި ދުވަހުގައްޔާއި، މަރުވުމުގެ ދުވަހުގައްޔާ
އަދި އަލުން ދިރުއްވަވައި ފޮނުއްވާ ދުވަހު ސަލާމަތުން ވާނެއެވެ، الله سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތުން،
އެ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ސަލާމަތްކަމާއި، އަމާންކަމާއި، ސަލާމަތްތަކެއް ލިބޭނެއެވެ.

70– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
71– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެހެންކަމުން، އެ ރަސޫލާ ދުނިޔޭގެ އަޑިކަން ދެކެވަޑައިގެންނެވި ސަބަބުން، މަރްޙަބާގެ މައިންބަފައިން، އެ ރަސޫލާ ދުރުހެލިވެއްޖެއްޔާ ނުރައްކާ ވެސް، ﷲ ﷻ ގެ ރަޙްމަތުން، އެ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ސަލާމްކުރެއްވެވެ.72

وَٱذۡكُرۡ فِي ٱلۡكِتَٰبِ مَرۡيَمَ إِذِ ٱنتَبَذَتۡ مِنۡ أَهۡلِهَا مَكَانٗا شَرۡقِيّٗا ﴿١٦﴾

﴿16﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! މި ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވި ފޮތުގައި ދަރުމަން، މަރްޔަމް عليها السلام ގެ ވާހަކަ، ހާސްކަމުން ނުން، މި ރަސޫލާ ހިތަށް ގެނެސްދެއްވާށެވެ! އެއީ، ﷲ ﷻ އާއި އަޅުކަންކުރައްވަން އިންސާނުންގެ ތެރެއިން، بَيْتُ الْمَقْدِسِ ގެ އިރުމަތީ ފަރާތުން ތަނަކަށް އިސްތިރާޙަތްކުރައްވައި، އަމިއްލަ އެކަހެރިވެވަޑައިގެން، އެ ތަނުގައި މަރْيَم عليها السلام އިންނެވި ހިނދު ކަނޑައެއް ހިނގައިދިޔަ ގޮތުގެ ވާހަކައެވެ.73

فَٱتَّخَذَتۡ مِن دُونِهِمۡ حِجَابٗا فَأَرۡسَلۡنَآ إِلَيۡهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرٗا سَوِيّٗا ﴿١٧﴾

﴿17﴾ ދެންފަހެ، އެ ތަނުގައި އިންނަވައިގެން، އެ ކަމަނާގެ ވެރި ربُّ ގެ ޙަޟްރަތަށް ކުއްލިއްޔާވަޑައިގެން، އެ إِلٰهَ އަޅުކަންކުރައްވަން ފަށައި، އެއްވެސް ބައެއްގެ ނަޒަރަށް ފެނުމަކުން ނުވައިވެވަޑައިގެން، އެ ކަމަނާ ފަރުދާވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ދެން، އެ ވަގުތު، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ރަޙްމަތުން، އެ ކަމަނާގެ އަރިހަށް جِبْرِيلُ عليه السلام ފޮނުއްވީމެވެ. އަދި އެ ކަމަނާގެ އަރިހަށް ބާސިރުވެވަޑައިގެން، އެ ކަމަނާގެ ކުރިމަތީގައި އެ މަލާއިކަތާ ފުރިހަމަ ޝަކުލުވެވަޑައިގަތީ، ހަމަ ރީތި ފިރިހެނަކު އިންސާނެއްގެ ސިފައިގައެވެ.74

72– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

73– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي وَالْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

74– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދެއި، އިންސާނުންގެ ސިފައިގައި، އެ މަލާއިކަތާ ވަޑައިގަތުމުން، އެ މަލާއިކަތާ ދެކެ ބިރުގަނެފަވަޑައިގެންނެވުން، އެ މަލާއިކަތާ ވިދާޅުވާ ބަސްފުޅުތަކުގެ އަޑު، އެ ކަމަނާ އައްސަވާފައިން ބަލައްވާ.[75]

قَالَتْ إِنِّىٓ أَعُوذُ بِٱلرَّحْمَٰنِ مِنكَ إِن كُنتَ تَقِيًّا ﴿١٨﴾

﴿18﴾ އެ ވަގުތު، އެ މަލާއިކަތާއަށް އެ ކަމަނާ ދެންނެވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ތިބާގެ ކިބައިން އަޅުގަނޑު ރައްކާ ނުބައިކަމުން ސަލާމަތްކުރެއްވުމަށްޓަކައި ރައްކާތެރިކޮށްދެއްވުން އެދި، ރަޙްމާނުވަންތަ إِلٰهُގެ ހަޟްރަތުގައި ދަންނަވައި، އެ إِلٰهُގެ ހަޟްރަތުން، ތިމަން ކަމަނާ ރިޟާއާއި ރައްކާތެރިކަން ލިބިގަންނަވަމެވެ. އަދި ތިބާއަކީ، اللهއަށް ބިރުވެތިވާ މީހެއް ކަމުގައި ވާނަމަ، ތިމަން ކަމަނާއާ ކައިރިއަށް ވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ![76]

ދަންނަވާށެވެ! މި ގޮތަށް އެ ކަމަނާ ވިދާޅުވިއިރު، އެ ކަމަނާގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެން އެ ހުންނެވީ ކޮން ބޭފުޅަކު ކަން، އެ ކަމަނާއަކަށް އެގިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި އެ ކަމަނާގެ އެ ބަސްފުޅުތަކުން ސާބިތުވަނީ، އެ ކަމަނާގެ ތަޤުވާތެރިކަމާއި، ޠާހިރުކަމާއި، ޢިއްފަތްތެރިކަމުގެ ބޮޑުކަމެވެ.[77]

قَالَ إِنَّمَآ أَنَا۠ رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَٰمًا زَكِيًّا ﴿١٩﴾

﴿19﴾ އެ ކަމަނާގެ އަރިހުގައި އެ މަލާއިކަތާ ދެންނެވިއެވެ. އަޅުގަނޑަކީ، އިންސާނުންގެ ތެރެއިންވާ މީހެއް ނޫނެވެ.

75– صَفْوَةُ التَّفَاسِير لِلشَّيْخ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي
76– تَفْسِيرُ الْقُرْآنِ الْعَزِيزِ لِلْإِمَام اِبْنُ أَبِي زَمَنِين الْمَالِكِي
77– صَفْوَةُ التَّفَاسِير لِلشَّيْخ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

ހަމަކަށަވަރުން، އަޅުގަނޑަކީ ކަމަނާގެ ވެރި ރަބُّގެ ޙަޟްރަތުން، ކަމަނާގެ އަރިހަށް ފޮނުއްވިފައިވާ ރަސޫލަކީމެވެ. އަދި އަޅުގަނޑު ފޮނުއްވިފައި މި ވަނީ، ފާފަތަކުން ޠާހިރުވެގެންވާ ސާލިޙު ފިރިހެން ދަރިކަލަކު ކަމަނާއަށް ދެއްވުމަށެވެ.[78]

قَالَتْ أَنَّىٰ يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ﴿٢٠﴾

﴿20﴾ ދެން، އެ މަލާއިކަތާއަށް އެ ކަމަނާ ދެންނެވިއެވެ. ތިމަން ކަމަނާއަށް ދަރިކަލަކު ލިބިވަޑައިގަންނަވާނީ ކިހިނަކުންތޯއެވެ؟ އެހެނީ، ތިމަން ކަމަނާއަކީ، ފިރިއަކުހުރި މީހެއް ނޫނެވެ. އަދި ޙަލާލު ކާވެންޏެއްކޮށް، ތިމަން ކަމަނާގެ ގައިކޮޅުގައި އެއްވެސް އާދަމުގެ ދަރިއަކު ބީހިލައެއް ނުވެއެވެ. އަދި ޒިނޭކާރު އަންހެނަކު ކަމުގައި ވެސް ތިމަން ކަމަނާ ނުވަމެވެ.[79]

قَالَ كَذَٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ ۖ وَلِنَجْعَلَهُۥٓ ءَايَةً لِّلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِّنَّا ۚ وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ﴿٢١﴾

﴿21﴾ مَرْيَم عليها السلام އަށް އެ މަލާއިކަތާ ވިދާޅުވިއެވެ. ކަންތައްހުރީ ކަމަނާ ތިއަ ވިދާޅުވި ފަދައިންނެވެ. ކަމަނާއަކީ، ފިރިއަކާއެކު ހުންނެވި ބޭކަނބަލެއް ނޫނެވެ. އަދި ޙަލާލު ކާވެންޏެއް ކުރައްވައި، ކަމަނާގެ ގައިކޮޅުގައި އެއްވެސް އާދަމުގެ ދަރިއަކު ބީހިލައެއް ނުވެއެވެ. އަދި ޒިނޭކާރު އަންހެނަކު ކަމުގައި ވެސް ކަމަނާ ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް، ކަމަނާގެ ވެރި ރަބُّ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ބަފައިކަލަކާ ނުލައި، ކަމަނާއަށް ދަރިކަލަކު ދެއްވުމަކީ، ތިމަން اللهއަށް ނުހަނު ލުއިފަސޭހަ ކަމެކެވެ.

78- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
79- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި، ތިމަން إِلٰهُގެ ޤުދްރަތުވަންތަކަމާއި ކަނޑައެޅުންވަންތަކަމުގެ މައްޗަށް
ހެދުއްވުމަށް ޓަކައި، ތިމަން إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތުން މީސްތަކުންގެ ގާތަށް
ބޮޑު މުޢުޖިޒާތެއް ކަމުގައި، ތިމަން إِلٰهُ، އެ ދަރިކަލުން ހައްދަވާކުރީމެވެ.
އަދި، ތިމަން إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތުން، އެ ދަރިކަލުންގެ މައިކަނބަލުންނާއި
މީސްތަކުންނަށް ބޮޑު ރަޙްމަތެއް ކަމުގައި ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ، އެ ދަރިކަލުން
ހައްދަވާކުރީމެވެ.

އަދި، ބައްޕައަކާ ނުލައި، عِيسَى عليه السلام އުފައްދަވައި، ކަމަކީ ހިތައިން
އެ ދަރިކަލުން ވުޖޫދަށް ގެންނެވުމަކީ، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ އަޒަލީ އިލްމުފުޅުގައިވާ ގޮތުގެ
މަތިން، اللَّوْحُ الْمَحفُوظُ ގައި ލިޔުއްވި، އެ إِلٰهُގެ ޤަޟާޤަދަރުގައި އިސްވެގޮސްފައިވާ
ކަމެއް ކަމުގައި ވީއެވެ. ވީމާ، އެ ކަން އެ ގޮތަށް ހިނގުން ކަޑި ކަށަވަރު
ކަމެކެވެ.[80]

فَحَمَلَتْهُ فَٱنتَبَذَتْ بِهِۦ مَكَانًا قَصِيًّا ٢٢

﴿22﴾ ދެންފަހެ، އެ ކަމަނާ ބޮޑުކުރައްވައިގެން އިންނެވި ދިމާސްކޮޅުގެ
ކުރުތާގެ ތުރުއަން، جِبْرِيلُ عليه السلام ފުމެލުއްވިއެވެ. ދެން، އެ ފުމެލުއްވުމުގެ އަސަރު،
އެ ކަމަނާގެ ރަޙިމުގެ ބޮޑުވަން ހަމަ އެ ވަގުތު ފާޅުވިއެވެ، އެ ކަމުގެ ސަބަބުން،
އެ ދަރިކަލުންނާއިގެން އެ ކަމަނާ އަމާސްވެ އިންނެވިއެވެ. ދެން، އެ ބަލިކަހާލުގައި
އިންނެވި، މީސްތަކުންނާ ދުރު ތަނަކަށް ވަޑައިގެން، އެކަހެރިވެވަޑައިގެން،
އެ ތަނުގައި އެ ކަމަނާ ވިހަންދެން އިންނެވިއެވެ.[81]

80- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
81- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ދަންނާށެވެ! عِيسَى عليه السلام ބަލިގެން އާދާސްވެއިންނަވައި، މިސްކިތުންނާ ދުރު ތަނަކަށް
ވަޑައިގެން، އުކަޅިހިފާވަޑައިގެން، އެ ތަނުގައި مَرْيَم عليها السلام ގިނަކަންނާ އިންނެވީ،
ފިކުރުވާ ނުލައި އާދާސްވެއިންނެވުމުން، އެ ކަމަނާ ބާރު ގޮތުން، މިސްކިތުން
ނުބައި ވާހަކަތައް ދައްކާނެތީވެ އެ ކަމުން ބިރުގަނެ ގޮތް ބަދަލުވެގެންނެވެ.[82]

فَأَجَآءَهَا ٱلۡمَخَاضُ إِلَىٰ جِذۡعِ ٱلنَّخۡلَةِ قَالَتۡ يَٰلَيۡتَنِي مِتُّ قَبۡلَ هَٰذَا وَكُنتُ نَسۡيٗا
مَّنسِيّٗا ﴿٢٣﴾

﴿23﴾ ދެން، އެ ދަރިކަލުންނައިގެން ވިހެއްވުމުގެ ވޭންވަރު އައިސް އެ ކަމަނާއަށް
ޖެހުމުން، ކަދުރު ގަހެއްގެ ބުޑުގައި ލެނގިވަޑައިގެން އިންނަވާން އެ ކަމަނާއަށް
ޖެހިވަޑައިގަތެވެ. އަދި އެ ވަގުތު އެ ކަމަނާއަށް ވިދާޅުވުނެވެ.

އާ ސަރަޙައްދެވެ! ހުރި ހިތާމަވެއްޖެ ބޭކަމާއެވެ! މި ދުވަސް އައުމުގެ ކުރިން،
މަރުވިން ކަމަށް އެދެން، މިސްކިތުގެ ކަނާރުން މަރުން ކަމަށް ދޫކޮށް،
ދުނިޔޭގައި ހުރިކަން އެއްވެސް ބަޔަކަށް ނޭނގޭ މިހާރު ކަމުގައި، މަރުވީ ކަމަށް ވިއްޔާ
ކަންތައްވިއްޔާއެވެ![83]

ދަންނާށެވެ! އެ ވަގުތު، އެ ތިރިން އެ ކަމަނާއަށް އެ ވިދާޅުވުނީ، އެ ކަމަނާ
ބާރު ގޮތުން، މިސްކިތުން ނުބައި ހިތާމަކުރައްވާތީވެ، އެ ކަމަނާގެ ކަރުތުގެ
ހިތާމަ ފިލުވާށެވެ.[84]

فَنَادَىٰهَا مِن تَحۡتِهَآ أَلَّا تَحۡزَنِي قَدۡ جَعَلَ رَبُّكِ تَحۡتَكِ سَرِيّٗا ﴿٢٤﴾

82- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدٍ عَلِي الصَّابُونِي
83- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
84- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

(24) ދެންފަހެ، އެ ކަދުރު ގަހުގެ ދަށުގައި ދަނިވިޔަވެއިގެން އެ ކަމަނާ އިންނެވި
ކަދުރު ގަހުގެ ތަނުގައި ހުންނަވައިގެން، އެ ކަމަނާއަށް ގޮވައިލައްވައި، މަލާއިކަތާ
ވިދާޅުވިއެވެ. ކަމަނާ ހިތާމަކުރުމުނުކުރައްވާށެވެ! ކަމަނާގެ ވެރި رَبُّ ވަނީ، ކަމަނާ
ތިރީ އިންނެވި ތަނުގެ ކައިރީގައި ކުޑަކުޑަ ކޯރެއް އާދެއް ޖަހައްވައި، އެ ކޯރާއަށް
ހިނގަވައިފައެވެ.

ދަންނާށެވެ! އެ މަލާއިކަތާއަކީ، جِبْرِيلُ عليه السلام އެވެ. އަދި އެ ފުން އާދަޔާ، އެ ކަމަނާ
އިންނެވި ތަނުގެ ކައިރީގައި، އެ މަލާއިކަތާގެ ހައިންޖުގެން ޖެއްސުވުމުން އުފުދުން
ފުންއާދަޔެވެ.[85]

وَهُزِّىٓ إِلَيْكِ بِجِذْعِ ٱلنَّخْلَةِ تُسَٰقِطْ عَلَيْكِ رُطَبًا جَنِيًّا ﴿٢٥﴾

(25) އަދި ތިޔަ ކަދުރުގަހުގެ ގަސްގަނޑުގައި ހިއްޕަވައި، ކަމަނާއާ ދިމާއަށް
އެ ގަސް ހަލުއްވައިލައްވާށެވެ! އޭރުން، ތާޒާ ފައްކާވެފައިވާ ރަޓާ ކަދުރުތަކެއް،
ބިންދެވިގެން ކަމަނާގެ އަރިހަށް ފައިބާނެތެވެ.[86]

ދަންނާށެވެ! އެ ވަގުތު އެ ކަމަނާ އިންނެވީ، މަހުލު ހިކިފައިހުރި ކަދުރުގަހެއްގެ
ދަށުގައި ދަނިވިޔަވެއިގެންނެވެ. އަދި، އެ ކަމަނާ ބައްލަވާން އިންނަވަނިކޮށް،
އެ ގަހަށް ފެހިކަމާއި، ފޮނިކަން ފުރިކަން ލިބުނެވެ. އަދި އެ ގަހުގައި
ކަދުރު އަޅައި، އެ ކަމަނާ ބައްލަވާން އިންނަވަނިކޮށް، އެ ކަދުރުތައް ތާޒާކޮށް
ފައްކާވިއެވެ.

85- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي
86- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެ ކަންކަން އެ ގޮތަށް ހިންގަވައި، الله ﷻ ގެ އަމުރުފުޅުގެން، އެ ކަމަނާ އެ އިންނެވި ތަނުގެ ކައިރީގައި ދުވިދުވި އޮތް ފެންކޯރަށް ދެއްވުނީ، ފިރިކަލަކާ ނުލައި އެ ކަމަނާއަށް ދަރިކަލަކު ދެއްވުމުން، އެ ކަމަނާގެ އަޖައިބުވެވަޑައިގަންނަވައި، އެ ކަން ޤަބޫލުކުރައްވައި، އެ ކަމަށް އެ ކަމަނާ އިޝާރާތުވެވަޑައިގެންނެވުމަށް ޙުކުމްކުރެއްވެ.[87]

فَكُلِي وَٱشۡرَبِي وَقَرِّي عَيۡنٗاۖ فَإِمَّا تَرَيِنَّ مِنَ ٱلۡبَشَرِ أَحَدٗا فَقُولِيٓ إِنِّي نَذَرۡتُ لِلرَّحۡمَٰنِ صَوۡمٗا فَلَنۡ أُكَلِّمَ ٱلۡيَوۡمَ إِنسِيّٗا ٢٦

﴿26﴾ ވީމާ، އެ ކަދުރުތަކުން ކެއިއްކާއްވާށެވެ! އަދި އެ އާރުގެ ފެނުން ބޮނބުޅު ހެއްދެވޭށެވެ! އަދި ލިބިވަޑައިގަތް ދަރިކަލުންނަން ބައްލަވައި، ކަމަނާގެ ލޯފުޅުގަން ފިނިކަމާއި ހަމަޖެހުން ގެންނަވާށެވެ! އަދި ދަރިކަލުން ލިބިވަޑައިގަތުމާ ކަމަނާގެ އުއްމީދަކަށް ފާލެ ހިތާމަކުރުމަކުން ނުކުރައްވާށެވެ! އަދި ކަމަނާއަށް އުއްމީދު އާދަމުގެ ދަރިއަކު ފެނިވަޑައިގެން، ކަމަނާއަށް ސުވާލު ކުރާފަރާތާ ކަންތަކާބެހޭ ކަމަނާއާ ސުވާލުކޮށްފި ނަމަ، އެ މީހަކަށް ވިދާޅުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން ކަމަނާ މި އިންނެވީ، ރަޙްމާންވަންތަ اللهއަށް ބަސްކައި، އެއްވެސް މީހަކާ ވާހަކަފުޅުނުދައްކަވައި ހުރުމަށްނިންމަވާ ނަދުރެއް ވިދާޅުވާ، ރޯދަވެރިއަކަވަރެއްގެންނެވެ. ވީމާ، މިއަދުން ކަމަނާ މި އިންނެވީ، ވާހަކަފުޅުނުދައްކަވައި ހުރުމަށްނިންމަވާން، މިއަދުން ކަމަނާގެ އަމިއްލަ ނަފްސުގައި ވާޖިބުކުރައްވައިގެންނެވެ.[88]

ދަންނާށެވެ! مُحَمَّدُ ﷺ ރަސޫލުކަމަށް ގޮވައިލެއްވުމުގެ ކުރީގައި، ބާވައިލެއްވުނު ޝަރީޢަތްތެރިކަމުގައި، ވާހަކަނުދައްކައި ހުރުމަކީ ދެއްވިފައި އޮތީ އަޅުކަމެއްގެ ގޮތުގައެވެ.

87- تَفْسِيرُ مُقَاتِلُ بْنِ سُلَيْمَانُ
88- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެހެންކަމުން، ރޯދައަށްޓަކައި ވާހަކަ ނުދެއްކުން މަނާ ކަމެއް ކުރީގައި ވެސް ވިއެވެ. ނަމަވެސް، مُحَمَّدُ ﷺ އަށް ދެއްވުނު ޝަރީޢަތުގައި، ރޯދައަށްޓަކައި ވާހަކަނުދައްކައި ހުރުމަކީ ހުއްދަކަމެއް ނޫނެވެ.[89]

فَأَتَتۡ بِهِۦ قَوۡمَهَا تَحۡمِلُهُۥۖ قَالُواْ يَٰمَرۡيَمُ لَقَدۡ جِئۡتِ شَيۡـٔٗا فَرِيّٗا ٢٧

﴿27﴾ ދެންފަހު، އެ ދިމާވެގެން ދަރިކަލުން އުފުއްލަވައިގެން، އެ ކަލޭފާނުގެ ޤައުމު މީހުންގެ ގާތަށް އެ ކަލޭފާނު ވަޑައިގަތެވެ. އަދި، އެ ކަލޭފާނުގެ ޤައުމު މީހުންނަށް އެ ދަރިކަލުން ފެނުމުން، އެ ކަލޭފާނަށް އެބައިމީހުން ދެންނެވިއެވެ. އޭ مَرْيَمُއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ކަލޭ މިއަދު ވައްދައިގަތީ ވަރަށް ބޮޑު ނުބައި ކަމަކައިގެންނެވެ. އަދި ކަލޭ މިއަދު ގެނައީ ވަރަށް ހަޑިހުތުރު ޢަޖާއިބު ބަލަފައިކަމެވެ. އެހެނީ، ކަލޭ މިއަދު ގެންނެވީ ބަފައަކާނުލާ ދަރިކަލުނެވެ.[90]

يَٰٓأُخۡتَ هَٰرُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ ٱمۡرَأَ سَوۡءٖ وَمَا كَانَتۡ أُمُّكِ بَغِيّٗا ٢٨

﴿28﴾ އޭ ޞާލިޙުކަމާއި ޠާހިރުކަމުގައި ތަޤުވާވެރިވި، هَارُونُގެ އުޚްތާއެވެ! އޭ ޞާލިޙުކަމާއި ޠާހިރުކަމުގައި ތަޤުވާވެރިވި، هَارُونُ ފަދަ ބޭކަލަކާ ވައްތަރު ކަލޭގައިމު ކަލޭފާނެވެ! ކަލޭގެ ބައްޕައަކީ ފާޙިޝް ކަމެއް ކުރާ މީހެއް ނޫނެވެ. އަދި ކަލޭގެ މަންމައަކީވެސް ޒިނޭކުރާ އަންހެނަކު ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން ކަލޭގެ ވެސް އެކަމަށް ފުރުޞަތު ނުދިނުމަށް ކަމަށް ޓަކައި، ކަލޭ ވަރަށް ބޮޑު ފާފައެއް ކޮށްގެން ވެއްޖެކަމެވެ. ވީމާ، ކަލޭގެ މައިންބަފައިން މިފަދަ ކަމެއް ނުކުރައްވާ ހުރެ، ކަލޭ ކިހިނެއް އެ ކަން ކޮށްފީ؟[91]

89- تَفْسِيرُ جَامِعُ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ الطَّبَرِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

90- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

91- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ދަންނަވާށެވެ! މި އާޔަތުގައި ބަޔާންވެފައިވާ މި ވަނީ، مُوسَى ﷺ ގެ އަޚާ، هَارُونُ ﷺ ގެ ވާހަކައެއް ނޫނެވެ. އެހެނީ، މި އާޔަތުގައި ބަޔާންވެފައިވާ މިވާ، هَارُونَއާއި، مُوسَى ﷺ ގެ އަޚާ هَارُونُ ﷺ އާ ދެމެދު ވަރަށް ގިނަ ޒަމާންތަކެއް ފާއިތުވެ ގޮސްފައިވާ ކަމުގައި ބުނެވިފައި ވެއެވެ. އެހެންކަމުން، މި އާޔަތުގައި މި ވަނީ، ބަނީ އިސްރާއީލުގެ ބޭފުޅެއްގެ މިހުންގެ ތެރެއިން، ހެޔޮލަފާކަމާއި ސާލިހުކަމުގައި ކުރިއަރައިގެން ހުރިހެން ބޮޑު ހެޔޮލަފިއްޔެއްގެ ވާހަކައެވެ. އަދި އެ ހެޔޮލަފިޔާގެ ނަމަކީ ވެސް، هَارُونُ މި ނަން ކަމުގައި ވެއެވެ.

މާނައަކީ، ތަ هَارُونُގެ އުޚުތާއެވެ! މި ޖުމްލައިން މި އާޔަތުގައި އަރިސްތުރައި މި ވަނީ، ބަނީ އިސްރާއީލުގެ ބޭފުޅެއްގެ މިހުންގެ ތެރެއިން، ހެޔޮލަފިޔާކަމާއި ސާލިހުކަމުގައި ކުރިއަރައިގެން هَارُون ފަދަ ސާލިހު ހެޔޮލަފި ބޭކަލުބޭފުޅަކު ކަމުގައި، مَرْيَم ﷺ ވަޞްފުކޮށްދެއްވުމެވެ.[92] وَاللهُ أَعْلَمُ.

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ ۖ قَالُوا۟ كَيْفَ نُكَلِّمُ مَن كَانَ فِى ٱلْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾

﴿29﴾ ދެން، އެ ކަނބަލުންގެ އެ ދަރިކަލުން ދަރިކަލުންނަށް އެ ކަނބަލާ އިޝާރާތްކުރެއްވިއެވެ. އެއީ، އެ ކަނބަލާއާ ވާހަކަ ދައްކަން، އެބައިމީހުން އެ ދަރިކަލުންނާ ސުވާލުކުރުމަށެވެ. ދެން، އެ ކަމާދޭތެރޭ ނުރުހި، އެ ކަނބަލަށް އިންކާރުކުރާ ގޮތުން އެބައިމީހުން ދަންނަވައެވެ. ކޮންކަހަލަ ގޮތަކުން، މަޑުލޯގެ ތެރޭގައި ތިބޭ ކުޑަކުދިންނާ އަހަރެމެން ވާހަކަދައްކާނީ؟[93]

قَالَ إِنِّى عَبْدُ ٱللَّهِ ءَاتَىٰنِىَ ٱلْكِتَـٰبَ وَجَعَلَنِى نَبِيًّا ﴿٣٠﴾

92- الجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي
93- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وَزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿30﴾ ނަމަވެސް، ޤުދުރަތުގެ ތާނގައި ކިރުބޮއި ހިއްޕަވާން އޮންނަވައިގެން،
عِيسَى عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އަހުރެންނަކީ، الله ﷻ ގެ އަޅަކީމެވެ. އަދި،
الله ﷻ ގެ ޤަޟާޤަދަރުގައި، އެ إِلٰهُ މިންވަރުކުރައްވައިފައި ވަނީ، މި އަޅާގެ މައްޗަށް
އިންޖީލު ބާވައިލެއްވުމަށެވެ. އަދި އިސްރާއީލުގެ ދަރިންގެ ގާތަށް، އެ إِلٰهُ ފޮނުއްވާ
ނަބިއްޔަކު ކަމުގައި މި އަޅާ ލެއްވުމަށް ވެސް މެއެވެ.94

وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنتُ وَأَوْصَٰنِي بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱلزَّكَوٰةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾

﴿31﴾ އަދި، އެ إِلٰهُ ވަނީ، މި އަޅާ ވީ ކޮންމެ ތަނެއްގައިވެ، މި އަޅާއަކީ،
ބަރަކާތްލެއްވިގެންވާ އަޅަކު ކަމުގައި ލައްވައިފައެވެ. އަދި މި އަޅާ ވީ ކޮންމެ
ތަނެއްގައިވެ، އެ إِلٰهُ ގެ އަޅުތަކުންނަށް ގިނަގުނަ މަންފާ ކޮށްދެނިވި އަޅަކު ކަމުގައި
ލައްވައިފައެވެ. އަދި މި އަޅާ ދިރިދުނިޔޭގައި ހުރިހައި ހިނދަކު، ނަމާދުކުރުމަށާއި
ޒަކާތްދިނުމަށް، މި އަޅާއަށް، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވިއެވެ.95

ޝައްކެއްނެތެވެ. އެ ރަސޫލާގެ ޙަޔާތްބުރުން، الله ﷻ ގެ އަޅުތަކުންނަށް ލިބުން
އެންމެ ބޮޑު މަންފާއެއް ކަމުގައިވީ، އެއީ ކަންތަކަށް އަމުރުކުރެއްވުމާއި މުންކަރާތްތައް
ނަހީކުރެއްވުމެވެ.

وَبَرًّۢا بِوَٰلِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ﴿٣٢﴾

﴿32﴾ އަދި މި އަޅާގެ މަންމައަށް ނުހަނު ހެޔޮކޮށް ހިތާ އަދި އުހައިމެ އޯގާތެރި
ކިޔަމަންތެރި ދަރިއެއްގެ ގޮތުގައި، އެ إِلٰهُ މި އަޅާ ލެއްވިއެވެ.

94- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
95- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި، الله ﷻ އަށް އުރެދި، އެ إِلٰهُ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ބޯލަނބައި ކިޔަމަންތެރިނުވާ،
ކިބުރުވެރި ބޮޑާ އަބާއްޖަވެރިއަކު ކަމުގައި، އެ إِلٰهُ، މި އަޅާ ނުލައްވާ ވެއެވެ.[96]

وَٱلسَّلَٰمُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدتُّ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٣﴾

{33} އަދި މި އަޅާ ދުނިޔެއަށް އުފަންވީ ދުވަހުގައްޔާއި، މި އަޅާ މަރުވާ ދުވަހުގައްޔާއި، މި އަޅާ މަރުވުމަށް ފަހު، އަލުން ދިރުއްވައި މަޙްޝަރަށް ގެންދެވޭ ދުވަހު ވެސް، الله ﷻ ގެ ބަސްފުޅުން، މި އަޅާގެ މައްޗަށް އަމާންކަމާއި، ރައްކާތެރިކަމާއި، ސަލާމަތްކަން ހުއްޓެވެ. ވުމާއެކު، ޝައިޠާނާއި ޝައިޠާނާގެ ވަސްވަސާގެ ޖަހާލުމުން އަނިޔާ އެއްވެސް ނުރައްކަލެއް އަދި ގެއްލުމެއް ވިޔަސް، އެއިން އެއްވެސް ދުވަހެއްގައި މި އަޅާގެ މައްޗަކަށް ނުހުންނަހުއްޓެވެ.[97]

ذَٰلِكَ عِيسَى ٱبْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ ٱلْحَقِّ ٱلَّذِى فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٣٤﴾

{34} އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިސްވެދިޔަ ވާހަކަތަކީ، مَرْيَم عليها السلام ގެ ދަރިކަލުން، عِيسَى عليه السلام ގެ ވާހަކަތަކެވެ. އެއީ، ޙައްޤު ތެދު ވާހަކައެކެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެ ވާހަކައަށް ބަހުސްކޮށް މި ދުއްވުނީ، އެ ކަންތައްތައް ހިނގި ގޮތަކެވެ. އަދި، عِيسَى عليه السلام ގެ ކަންތައްތަކީ، އެ ކަންތައްތަކާމެދު ޝައްކުކޮށް މަގުފުރެދި، އެ ކަންތައްތަކާ ބެހޭގޮތުން ދެބަސްވެ އުޅޭ ޔަހޫދީންނާއި ނަޞާރާއިން ބުނާ ގޮތަށް ހިނގައިފައިވާ ކަންތައްތަކެއް ނޫނެވެ.[98]

96- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

97- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

98- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

مَا كَانَ لِلَّهِ أَن يَتَّخِذَ مِن وَلَدٍ ۖ سُبْحَٰنَهُۥٓ ۚ إِذَا قَضَىٰٓ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾

﴿35﴾ ﷲ ﷻ އަށް އެއްވެސް ދަރިކަލަކު އަދި ދަރިކަނބަލަކު ވިޔަސް ވުމީ
އެއްގޮތަކަށް ވެސް، އެ إلٰهُ ގެ ޢުލުއްވާ އެކަށޭނަ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި އެ ހަމަ
އިންގަހައި ކަންތައްތަކުން، އެ إلٰهُ ހުސްކުރުމަށްވީގެން ވެއްޖެ. ކަލޭ، އެއްވެސް
ކަމެއް ކުރެއްވުމަން، އެ إلٰهُ ނިޔަތްކުރައްވައިފި ނަމަ، އެ ކަމެއް ވުމަން ބަހައި، އެ إلٰهُ
ވިދާޅުވެއްވާނެ ކަމަކީ، "كُنْ" މި ބަސްފުޅެވެ. "كُنْ" މި ބަސްފުޅުގެ މާނައަކީ "ވާށެވެ!"
ދެން، ހަމަ އެ ހިނދުގެ، އެ ކަމެއް އޮންނާނީ، އެ إلٰهُ އިރާދަކުރެއްވި ގޮތަކަށް
އަދި އިރާދަކުރެއްވި ގޮތަކަށް ނިމިގެންދެއެވެ.[99]

وَإِنَّ ٱللَّهَ رَبِّى وَرَبُّكُمْ فَٱعْبُدُوهُ ۚ هَٰذَا صِرَٰطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٣٦﴾

﴿36﴾ އަދި، ޢީސާ عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، އެ ރަސޫލާ ވިދާޅުވިއެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން، ﷲ ﷻ އީ، މި އަޅުގެ ވެރި ربّ އެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ
ވެރި ربُّ އެވެ.

ވީމާ، ހަމައެކަނި، އެ إلٰه އަށް އަޅުކަންކޮށް، ތިޔަބައިމީހުންކުރާ ހުރިހައި އަޅުކަމެއް،
އެ إلٰه އަށް ޚާލިޞްކުރާށެވެ! އެހެނީ، އެއްވެސް ކަމެއްގައި، އެ إلٰه އަށް އެއްވެސް
ބައިވެރިއަކު އަދި އެހީތެރިއަކު ވިއަސް ނުވެއެވެ. ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގަކީ
އަދި ޞައްޙަ ދީނަކީ މިއެވެ.[100]

فَٱخْتَلَفَ ٱلْأَحْزَابُ مِنۢ بَيْنِهِمْ ۖ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِن مَّشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٣٧﴾

99 – التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
100– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿37﴾ ދެންފަހެ، عِيسَى عليه السلام އާ ބެހޭ ގޮތުން، ޤޯމުގެ އަހްލުކިތާބީންގެ އެކިއެކި
ޖަމާޢަތްތަކުގެ މެދުގައި ޚިލާފުތަކާއި ދެބަސްވުންތައް އުފެދުނެވެ. ނަޞާރާއިންގެ
ތެރެއިން ގިނަ މީހުން، عِيسَى عليه السلام އަށް މާތްކޮށް ހިތުމުގައި ހައްދުފަހަނަޅައި ދިޔައެވެ.

އޭގެ ތެރެއިން އެއްބަޔަކު ބުން އުޅެނީ، عِيسَى عليه السلام އަކީ اللهއެވެ. އަނެއް ބަޔަކު
ބުން އުޅެނީ، عِيسَى عليه السلام އަކީ اللهގެ ދަރިކަލުނެވެ. އަނެއް ބަޔަކު ބުން އުޅެނީ،
عِيسَى عليه السلام އަކީ ތިންކަލާނގެ އިލާހުގެ ތިންބައިން އެއްބައެވެ. މި ޢަޤީދާއިން ބުނާ
މީހުން ބުނަނީ، اللهއަކީ އިލާހެކެވެ. عِيسَى عليه السلام ގެ މަންމައަކީ ވެސް އިލާހެކެވެ.
އަދި، عِيسَى عليه السلام އަކީ ވެސް އިލާހެކެވެ. ޝަރީކުކުރާށެވެ. اللهُ سبحانه وتعالى އަށް ނިސްބަތްކޮށްގެން،
ނަޞާރާއިން އެ ދަރިކަލަ އުޅޭ ދޮގު ވާހަކަތަކުން، އެ إِلٰه ހުސްދުރުވެ
މަތިވެރިވެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އަދި އަހްލުކިތާބީންގެ ތެރޭގައިވާ މުއުމިނުން، عِيسَى عليه السلام އަކީ
ނިކަމެތި ޢަބްދެއްކަމުގައި ދަރަކާތުވުމުގައި ހައްދުފަހަނަޅައި ގޮސް، އޭގެ ތެރެއިން
އެއްބަޔަކު ބުނީއުޅެނީ، عِيسَى عليه السلام އަކީ ސިހުރުވެރިއެކެވެ. އަދި ޖާދޫގަރެކެވެ.
އަނެއް ބަޔަކު ބުނީއުޅެނީ، عِيسَى عليه السلام ނަހަމަ ގޮތުން يُوسُفُ النَّجَّار އަށް ލިބިގެންވާ
ކުއްޖެކެވެ.

ފަހެ، ބިރުވެރިކަން އެންމެ ބޮޑުވެގެންވާ ޤިޔާމަތް ދުވަސް އައުމުން، ކާފިރުވީމީހުންނަށް
ނުހަނު ބޮޑު ގެއްލުމާއި ހަލާކު ހުއްޓެވެ. އެ އެންމެން ނަޞާރާއިން ފެށިގެން، އެ ދުވަހުގައި
ގަދަފަދަ ޢަޒާބު ދެއްކުވާނެއެވެ. އެއީ އެކަމުން، عِيسَى عليه السلام އާ ބެހޭ ގޮތުން، އެ ބަޔަ
ބާތިލު ދޮގު ވާހަކަތައް ދައްކައި އުޅުނު އެންމެހައި ކާފިރުވީމީހުންނަށް، އެ ދުވަހުން
ނުހަނު ބޮޑު ބިރުވެރިކަމާއި، ގެއްލުމާއި، ހަލާކު ހުއްޓެވެ.[101]

101- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނަވާށެވެ! عِيسَى ﷵ އާ ބެހޭ ޙަޤީޤަތް، ޙައްޤުގެ މަގު އިޚްތިލާފުކުރި މަތީ ބަޔަކު
ނަޞާރާއިންގެ ތެރޭގައި ދިމާ ކުރުގައި ވެއެވެ. ވީމާއެކު، އެ ހަމަ މީހުން،
عِيسَى ﷵ އާ ބެހޭ ޙަޤީޤަތް ބަޔާންވެއެވެ. عيسى ﷵ އަކީ، الله ﷻ ގެ އަޅާއެވެ. އަދި،
އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއެވެ. އަދި، عيسى ﷵ އަކީ، "كُنْ" މި ޙަރަފިން ވަޙީކުރައްވައި،
مَرْيَم ﷺ ގެ އަރިހަށް، الله ﷻ ގެ ބަސްފުޅަކުން ޚުލްޤުވުން ކަލިމަވެގެނެވެ. އަދި،
އެ إِلٰهُ ގެ ބަސްފުޅަކުން ޚަލްޤުވުން ދުރުވެގެނެވެ.[102]

أَسۡمِعۡ بِهِمۡ وَأَبۡصِرۡ يَوۡمَ يَأۡتُونَنَاۖ لَٰكِنِ ٱلظَّٰلِمُونَ ٱلۡيَوۡمَ فِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٖ ٣٨

﴿38﴾ ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، މިމީހުން إِلٰهُ ގެ ޙަޟްރަތަށް ހާޒިރުވާން އަންނަ ވަގުތު،
އެބައިމީހުންނަށް ކިހާގައިވާ އިވުމާއި ފެނުމުގެ ސާފުކަމާއި ފުރިހަމަކަމުގެ ބޮޑުކަމާއެވެ!
ޝައްކެއްނެތެވެ. އެ ދުވަހަކީ، އެ ހަމަ ފުރިހަމަ އަދި އެހެނިހެން، ސާފު އިވުމަކާއި
ފެނުމެއް ލިބޭނެ، އެ ކަމުން އެބައިމީހުންނަށް އެއްވެސް ފައިދާއެއް ކުރާނޭ
ދުވަހެއް ނޫނެވެ.

އެހެންނަމަވެސް، الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ޤަބޫލުނުކުރި، ރަސޫލުން ގެންނެވި
ދީނަށްވަނީ އިންކާރުކުރި ކާފިރުވެ، އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވި މީހުން، މިއަދު
އެ ވަނީ ޙައްޤުގެ ބާރަށްގެން ގިނަ މަގުފުރެދުމެއްގައެވެ. އަދި އެބައިމީހުން އެ ވަނީ
ބައްދުގެ މަގާ ނުދަނެ ދުރުގައެވެ. ބައްދު ބަހުގެ އަޅު ނިކާ ބައްޓަނު ކަމުގައެވެ.
އަދި ބައްދުގެ މަގު ނުފެނުނަ ބާރަށް ކަމުގައި ފެނެ ގެއެވެ.[103]

وَأَنذِرۡهُمۡ يَوۡمَ ٱلۡحَسۡرَةِ إِذۡ قُضِيَ ٱلۡأَمۡرُ وَهُمۡ فِي غَفۡلَةٖ وَهُمۡ لَا يُؤۡمِنُونَ ٣٩

102- تَفْسِيرُ جَامِعُ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ الطَّبَرِي
103- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

{39} އޭ ރަސޫލާއެވެ! ހިތާމައާއި ދަތިވެރިކަމުން ފުރިގެންވާ ޤިޔާމަތް
ދުވަހުން ކުރިމަތިވާނޭ ބިރުވެރިކަމުގެ ވާހަކައިން މީސްތަކުންނަށް ހަބަރުދެއްވާށި،
އެ ދުވަހާމެދު، ތިބާ ރަސޫލާ އެބައިމީހުންނަށް އިންޛާރުކުރައްވާށެވެ! އެ ދުވަހަކީ،
ހިސާބުބެއްލެވުމުގެ އެންމެހައި ކަންތައްތައް ނިމިގެންދާނޭ ދުވަހެވެ. އެ ދުވަހުން،
އެންމެހައި މީސްތަކުންގެ ހިސާބުބެއްލެވޭ ހިނދު، ބައެއްގައި ތާބިތު ވަކިކުރެއްވި،
ބައެއް ނަރަކައަށް ވެއްޓިގެންދާނެއެވެ. ރަސޫލާގެ ހިސާބުގައި، ބައެއް ތޮއްޓެ މީހުން
ދާނީ ސުވަރުގެއަށެވެ.

އަދި، ރަސޫލާގެ ހިސާބުގައި ފުރުސަތުގެ ވަގުތު ހިނގި މީހުން ދާނީ
ނަރަކައަށެވެ. އަދި މި ދުނިޔެގައި، މީސްތަކުން ވަނީ ޣާފިލުން، އެބައިމީހުންނަށް
އެ އިންޛާރުކުރެއްވުން ދުވަހާމެދު، ކާފިރުމީހުން އެ ވަނީ ޣާފިލުކަމެއްގެ ތެރޭގައެވެ.
އެހެންކަމުން، ޤިޔާމަތް ދުވަސް ހައްޤުން، ކަންތައްތަކުން ނިމުނު، الله ﷻ ގެ
ބަޝަރަރީން ޚާއްސަ، ހިސާބުބެއްލުމުގެ ޤަޟާދުއްވަން ކަމަށް ކާފިރުމީހުން އީމާނެއް
ނުވެއެވެ. އަދި އެއިން އެއްވެސް ކަމެއް އީމާންވުން ނުކުރެއެވެ. އެހެންކަމުން،
އެ ދުވަހަށް ބަލައި އެއްވެސް ކަހަލަ ހެޔޮ ބަދަލެއް އީމާންކުރުމެއް ނުކުރެއެވެ.[104]

إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ ٱلْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٤٠﴾

{40} ހަމަކަށަވަރުން، ދުނިޔެ ބިމާ އަދި އެ ބިމުގައި ވާހައި ބައިތަކު ވާރުތަވާނީ،
އެ ތަނެއްގައި ވާހައި އެއްޗެހިތައް އެ ތަނެއްގައި ވާހައި ބައިތަކު ވާރުތަވެރިޔާ، ހަމައެކަނި،
ތިމަން إِلَٰهއެވެ.

104- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެ ތާނގައި ވާހާ ބަޔަކާއި އެއްޗެއް ފަނާވެ ނިމިހިނގައިދާނެތެވެ. އަދި
ފަނާވުމުން ނިމި އަބަދަށް ދިރިހުރިއްވާނީވެސް، ހަމައެކަނި، ތިމަން إِلٰهއެވެ.
އަދި އެބައިމީހުން އެންމެންގެ އެނބުރި ރުޖޫޢަވުން ވާނީ، ތިމަން إِلٰهގެ
ހަޟްރަތަށެވެ. ވީމާ، އެ ދުވަހުން، އެބައިމީހުންގެ އަމަލުތަކުގެ ބަދަލުދިނުމާއި
އެ ބަދަލުދެއްވާނީ އެބައިމީހުންނަށް ހަމަ ޢަދުލުވެރިކަމާ އެކު، ތިމަން إِلٰهُ
ދެއްވާނެތެވެ.[105]

وَٱذۡكُرۡ فِي ٱلۡكِتَٰبِ إِبۡرَٰهِيمَۚ إِنَّهُۥ كَانَ صِدِّيقٗا نَّبِيًّا ﴿٤١﴾

﴿41﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވުނު، ކީރިތި ޤުރްއާނުގައިވާ
ޒިކުރު، އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، إِبْرَاهِيم ﵇ ގެ ވާހަކަ ކިޔައިދެއްވާށެވެ!
ހަމަކަށަވަރުން، إِبْرَاهِيم ﵇ ވެވަޑައިގެންނެވީ، الله ﷾ ގެ އާޔަތްތަކަށް ތެދުކުރެއްވުމުގައި
ކުރިއަރައި ވަޑައިގެންނެވި އަދި އެކަލޭގެ ތެދުވެރިކަން ބޮޑު ރަސޫލަކު ކަމުގައެވެ. އަދި
إِبْرَاهِيم ﵇ ވެވަޑައިގެންނެވީ، ނަބިއްޔުންނާއި ރަސޫލުންގެ ތެރެއިން ވެސް ނުހަނު
މަތިވެރި ދަރަޖައާއި މަޤާމުލިބިވަޑައިގެންވި ރަސޫލަކު ކަމުގައެވެ.[106]

إِذۡ قَالَ لِأَبِيهِ يَٰٓأَبَتِ لِمَ تَعۡبُدُ مَا لَا يَسۡمَعُ وَلَا يُبۡصِرُ وَلَا يُغۡنِي عَنكَ شَيۡـٔٗا ﴿٤٢﴾

﴿42﴾ އެ ރަސޫލާގެ ބައްޕައަށް އާޒަރަށް، ހިތްހަމަޖެހޭ މަގަށް ދަޢުވަތުދެއްވި ހިނދު
ނުހަނު އޯގާތެރިކަމާ އެކު، އެ ރަސޫލާ ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ މަގޭ ލޮބުވާ ބައްޕައެވެ!
އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުފެންނަ އަދި އެއްވެސް އަޑެއް ނީވޭ ހިލަމަކަކަށް، ބައްޕަ
ތިޔަ އަޅުކަންކުރަނީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟

105– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
106– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ބައްޕަގެ ކިބައިން އެއްވެސް ގެއްލުމެއް އަދި މުސީބާތެއް ވިޔަސް ދުރުކޮށް ނުދެވޭ އަދި ބައްޕައަށް އެއްވެސް ފައިދާއެއް ކޮށްނުދެވޭ އަދި ބައްޕައަށް އެ ނުކުން ކަމެއް ވިޔަސް ފުއްދައިދެވޭ ތަކެއްޗަކަށް، ބައްޕަ ތިޔަ އަޅުކަންކުރަނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟[107]

يَٰٓأَبَتِ إِنِّي قَدۡ جَآءَنِي مِنَ ٱلۡعِلۡمِ مَا لَمۡ يَأۡتِكَ فَٱتَّبِعۡنِيٓ أَهۡدِكَ صِرَٰطٗا سَوِيّٗا ﴿٤٣﴾

﴿43﴾ އޭ މަގޭ ލޮބުވާ ބައްޕާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުން އަޅުގަނޑަށް ވަޙީބާވައިގެންވެއެވެ. އަދި އިލްމުގެ ތެރެއިން ބައްޕައަށް ލިބިފައިނުވާ އިލްމު، އަޅުގަނޑަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވިއެވެ. ވީމާ، ބައްޕައަށް އަޅުގަނޑު މިދާ ގޮތް ނަސޭހަތުގެ އަޑުއަހައި، އެ ކަންކަމަށް އަޅުގަނޑު މި ގޮވާ ކަންތައްތައް ބައްޕަ ޤަބޫލުކުރާށެވެ! ދެން، އަޅުގަނޑުގެ ބަސްއަހައި، އަޅުގަނޑަށް ބައްޕަ ތަބާވެއްޖެ ނަމަ، ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގަކަށް، އަޅުގަނޑު ބައްޕައަށް މަގުދައްކާދޭނީމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އަޅުގަނޑު މި ދައްކާ މަގުން ހިނގައިފި ދީރަކު ފަހަރެއްގައި ވެސް މަގުފުރެދިގެން ނުދާނެއެވެ.[108]

يَٰٓأَبَتِ لَا تَعۡبُدِ ٱلشَّيۡطَٰنَۖ إِنَّ ٱلشَّيۡطَٰنَ كَانَ لِلرَّحۡمَٰنِ عَصِيّٗا ﴿٤٤﴾

﴿44﴾ އޭ މަގޭ ލޮބުވާ ބައްޕާއެވެ! ޝައިޠާނާގެ ބަސްއަހައި، ޢިބާދަތްކޮށް އަޅުކަންކޮށް، ކުރުވާލިކަމުގައި ޝައިޠާނާއަށް ކިޔަމަންވެ، ޝައިޠާނާއަށް އަޅުކަންނުކުރާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، آدمُ عليه السلام އަށް ސަޖިދަކުރުމަށް، ރަޙްމާނުވަންތަ اللهُ އަމުރުކުރެއްވުމުން، އެ އަމުރުފުޅާ ޚިލާފުވެ، ޢާޞީވެރިވި، އެ إِلٰهއަށް ދެކޮޅު ނުކިޔަމަންތެރިވި ފަރާތެއް ކަމުގައި ޝައިޠާނާ ވިއެވެ.

107- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

108- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ޝައިޠާނާ ދައްކާ މަގުން ހިނގައިފި މީހާ ދަންނާށެވެ! ދެން، ޝައިޠާނާ އެ މީހަކު މަގު ދުރަށްލާނެއެވެ.[109]

يَٰٓأَبَتِ إِنِّيٓ أَخَافُ أَن يَمَسَّكَ عَذَابٞ مِّنَ ٱلرَّحۡمَٰنِ فَتَكُونَ لِلشَّيۡطَٰنِ وَلِيّٗا ﴿٤٥﴾

﴿45﴾ އޭ މަގޭ ލޯބިވާ ބައްޕާފުޅެވެ! އަދި ކާފިރުކަމުގައި ދެމިހުރެއްޖެއްޔާ، ބައްޕަ މަރުވެއްޖެ ނަމަ، ރަޙްމާނުވަންތަ اللهُ ގެ ބާރުވެރިކަމުން ޢަޛާބެއް އައިސް، ނަރަކައިގައި އެ ޢަޛާބު ބައްޕައަށް ޖެހިދާނެތީ، އެ ކަމާމެދު އަހަރެން ބިރުގަންނަމެވެ. އަދި އެ ކަން އެ ގޮތަށް ހިނގައިފި ނަމަ، އެ ޢަޛާބުގައި ބައްޕަ ވާނީ ޝައިޠާނާގެ އެކުވެރިއަކު ކަމުގައެވެ. އެއީ، ކުފުރުވެރިކަމުގައި ޝައިޠާނާއަށް ނަސްރުދޭ ވާގިވެރިވި މީހަކު ކަމުގައި، ބައްޕަ ވުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.[110]

قَالَ أَرَاغِبٌ أَنتَ عَنۡ ءَالِهَتِي يَٰٓإِبۡرَٰهِيمُۖ لَئِن لَّمۡ تَنتَهِ لَأَرۡجُمَنَّكَۖ وَٱهۡجُرۡنِي مَلِيّٗا ﴿٤٦﴾

﴿46﴾ إِبْرَاهِيم عليه السلام ގެ ބައްޕަ އާޒަރު، އޭނާގެ ދަރިކަލުން، إِبْرَاهِيم عليه السلام އަށް ދެންނެވިއެވެ. އޭ إِبْرَاهِيم އެވެ! އަހަރެންގެ އިލާހުންނަކާ ނުރުހި، އެ ކަލޭކަމަށް އަރިކަންކުރުވުން އެއްލިބާވެ، އެ ކަލޭފިން މިބާ ވުން އަންބުރައިފިއްޔާއެވެ؟ ދެން، އަހަރެންގެ އިލާހުންނަކަށް ހުތުރު އެއްޗެހި ގޮވައި، ބަދުބަސްމަށް ބުނުން މިބާ ހުއްޓާނުލައިފި ނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން، މިބާއަށް ހަޖެހުތުރު އެއްޗެހި ގޮވައި ބަސްބުން އަހަރެން މިބާ ނިކަމެތިކުރާނީމެވެ. އަދި ދިގު މުއްދަތަކަށް އަހަރެންނާ ވަކިވެގެން މިބާ ދާށެވެ! އަދި އަހަރެންނާ ބައްދަލުކުރުން، އެއްގޮތަކަށް ވެސް މިބާ އަހަރެންނާ ވަކިކަ ނުދައްކާށެވެ.[111]

109– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

110– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

111– تَفْسِيرُ جَامِعُ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ الطَّبَرِي وَتَفْسِيرُ الْإِمَامِ مُقَاتِلِ بْنِ سُلَيْمَانَ

قَالَ سَلَٰمٌ عَلَيۡكَۖ سَأَسۡتَغۡفِرُ لَكَ رَبِّيٓۖ إِنَّهُۥ كَانَ بِي حَفِيّٗا ﴿٤٧﴾

﴿47﴾ إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ބައްޕަ އާޒަރަށް، އެ ރަސޫލާ ވިދާޅުވިއެވެ. އަހަރެންގެ
ޖަވާބުން، ބައްޕައަށް ރައްކާތެރިކަމާއި ސަލާމަތްކަން ހުއްޓެވެ. ޖަހަލެއްގައި ވެސް
އަހަރެންގެ ޖަވާބުން އެއްވެސް އުނދަގޫއެއް ބައްޕައަކަށް ނުހުންނާނެއެވެ. އަދި
ދުވަހަކު ވެސް ބައްޕައާ ދިމާއަށް އެއްވެސް ބަދުބަހެއް އަހަރެން ނުބުނާނަމެވެ.

އަދި ބައްޕައަށް ޝިރުކުގެ ތަރުކާވައި، ބައްޕަގެ ހާލަތަށް ފުއްސަވައިދެއްވުމަށް
އެދި، އަހަރެންގެ رَبُّ ގެ ހަޟްރަތުގައި ދަންނަވައި، ބައްޕައަށް ޓަކައި އަހަރެން
ދުޢާކުރާހުށީމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެ إِلٰهِ، އަހަރެން ކުރާ ދުޢާތައް އިޖާބަކުރައްވާ އަދި
ހެޔޮކަމި ކަލައްތުގައި، އަހަރެންގެ މައްޗަށް ނުހަނު އޯގާތެރިވެވޮޑިގެންވާ إِلٰهެވެ.[112]

وَأَعۡتَزِلُكُمۡ وَمَا تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَأَدۡعُواْ رَبِّي عَسَىٰٓ أَلَّآ أَكُونَ بِدُعَآءِ رَبِّي شَقِيّٗا ﴿٤٨﴾

﴿48﴾ އަދި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނާ ދުރުވެގެން، ތިޔަބައިމީހުންނާ
އަހަރެން ވަކިވާހުށީމެވެ. އަދި، اللهُ سبحانه وتعالى ފިޔަވައި އެ ތަކާއްކަރަން ތިޔަބައިމީހުން
ތިޔަ އަޅުކަންކުރާ އިލާހުންތަކާ ދުރުވެގެން، އެ އިލާހުންތަކާ ވެސް އަހަރެން
ވަކިވާހުށީމެވެ. އަދި، އަހަރެންގެ ވެރި رَبُّ ގެ ހަޟްރަތުގައި ދުޢާ ދަންނަވައި،
އަހަރެންގެ ހެޔޮކަމި އަޅުކަމެއް، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهައަށް އަހަރެން ޚާއްޞަކުރާހުށީމެވެ.
އަދި، އަހަރެންގެ ވެރި رَبُّ ގެ ހަޟްރަތުގައި އަހަރެން ދަންނަވާ ދުޢާގެއްލުމައި،
އެ إِلٰهައަށް އަހަރެންނަކީ ނިކަމެތިއެއް، އަހަރެންނަކީ އަބަދުވެސް ކަމުގައި، އެ إِلٰهُ
ނުކުރައްވާނެ ކަމުގެ އުއްމީދުގައި އަހަރެންވެމެވެ.

112– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެ ކަންކަން އެ ގޮތަށް ކުރުމުގެ ސަބަބުން، އަހުރެންނަކީ އަބާއްޖަވެރިއަކު
ކަމުގައި، އެ إِلٰهُ ނުލައްވާނެއެވެ!113

ދަންނާށެވެ! إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީހުން އަޅުކަންކޮށް އުޅުނު ބުދުތަކާ އަދި
އެ ބުދުތަކަށް އަޅުކަންކޮށް އުޅުނު މީހުންނާ، އެ ރަސޫލާ ދުރުވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ.
އަދި އެ ބުދުތަކާއި އެ ބުދުތަކަށް އަޅުކަންކޮށް އުޅުނު މީހުންނާ، އެ ރަސޫލާ
ވަކިވެވަޑައިގެންނެވުމުން، އެ ރަސޫލާ އެކަނިވެރިކޮށްނުލައްވައި، ޞާލިޙު
ދަރިފަސްކޮޅެއް، އެ ރަސޫލާއަށް الله سبحانه وتعالى ދެއްވިއެވެ.114

فَلَمَّا ٱعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَهَبْنَا لَهُۥٓ إِسْحَٰقَ وَيَعْقُوبَ ۖ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ﴿٤٩﴾
﴿49﴾ ފަހެ، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام، އެ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މީހުންނާ އަދި، الله سبحانه وتعالى ފިޔަވައި
އެ ތަކެއްޗަށް އެބައިމީހުން އަޅުކަންކޮށްއުޅޭ ތަކެއްޗާ ދުރުވެވަޑައިގެން، އެބައިމީހުންނާ
އަދި އެ ތަކެއްޗާ ވަކިވެވަޑައިގެން، ޝާމު ކަރައަށް ހިޖުރަކުރެއްވުމުން، ތިމަން إِلٰهُ،
އެ ރަސޫލާއަށް، إِسْحَاقُ عليه السلام އާއި، يَعْقُوبُ عليه السلام ދެއްވީމެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ
ދަރިކަލަކީ، ނަބިއްޔަކު ކަމުގައި، ތިމަން إِلٰهُ ލެއްވީމެވެ.115

ދަންނާށެވެ! إِسْحَاقُ عليه السلام އަކީ، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ އުފަން ދަރިކަލުންނެވެ. އަދި،
يَعْقُوبُ عليه السلام އަކީ، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ކާފަ ދަރިކަލުންނެވެ. يَعْقُوبُ عليه السلام ގެ ބައްޕާފުޅަކީ،
إِسْحَاقُ عليه السلام އެވެ. އަދި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ޙަޔާތްތެރިކަމުގައި، الله سبحانه وتعالى ގެ ބަރަކާތުން،
إِسْحَاقُ عليه السلام އާއި، يَعْقُوبُ عليه السلام އަށް ނަބިއްކަމާއި، ރަސޫލުކަންދެއްވައި، އެ ރަސޫލާގެ
ޛުރިއްޔަތުން ނަބިއްޔުން ފޮނުއްވިއެވެ.

113- صَفْوَةُ التَّفَاسِير لِلشَّيْخ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي
114- صَفْوَةُ التَّفَاسِير لِلشَّيْخ مُحَمَّد عَلِي الصَّابُونِي
115- تَفْسِيرُ الْإِمَامِ مُقَاتِلِ بْنِ سُلَيْمَانَ

އަދި، إِسْحَاقُ عليه السلام އާއި، يَعْقُوبُ عليه السلام އާއި، އެ ދެބޭކަލުންގެ ދަރިފަސްކޮޅުން،
އިސްރާއީލުގެ ދަރިންގެ ޤައުމަށް، الله سبحانه وتعالى ފޮނުއްވި ހުރިހާ ނަބިއްޔުންނާއި، ރަސޫލުން
ފޮނުއްވައި، އެ ރަސޫލުގެ ދަރިކޮޅު، އެ إِلٰهُ ގޮތުކުރެއްވިއެވެ.[116]

وَوَهَبْنَا لَهُم مِّن رَّحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ﴿٥٠﴾

﴿50﴾ އަދި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އާއި، إِسْحَاقُ عليه السلام އާއި، يَعْقُوبُ عليه السلام އާއި، މި ހުރިހާ
ރަސޫލުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ތަނަވަސް ރަޙްމަތުން ތަނަވަސްކަމާއި ފަސޭހަތަކުގެ
ތެރެއިން، ހިތަދޭ ކާމިޔާބުތަކާއި ނިޢުމަތްތަށް ދެއްވައި، މުދަލާއި ދަރިން ދެއްވައި،
ދުނިޔޭގެ ތަނަވަސްކަން ދެއްވުމަށްފަހުގައެވެ. އަދި، އެ ރަސޫލުންގެ ވާހަކަ އަންނަ
ޖީލުތަކުންގެ ދުވަހުގައި، ރިވެތި ތަނާއާއި، މަޢުރިފާއި، މަތިވެރިވެގެންވާ ނަން،
އަބަދަށް ދެމިހުންނަނިވި ގޮތަކަށް، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވީމެވެ.[117]

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ ۚ إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ﴿٥١﴾

﴿51﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިބާ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވުނު ޤުރުއާނުގައި ވާ
ގޮތަށް، مُوسَى عليه السلام ގެ ވާހަކަ، ތިބާ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، ތިބާ ރަސޫލާ
ކިޔައިދެއްވާށެވެ!

ހަމަކަށަވަރުން، مُوسَى عليه السلام ވަނީ ޚާއްޞަ ކުރެވިފައިވާ، الله سبحانه وتعالى ގެ އަޅުކަލުންގެ ތެރެއިން،
އެ إِلٰهُ ޚާއްޞަ ކުރެއްވި ތަރުޖަމާނެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި،
مُوسَى عليه السلام ވަނީ، الله سبحانه وتعالى ގެ ރިސާލަތުން ނަބިއްޔަކު ކަމުގައި، ޝަރުއީ ޙުކުމްތައް
ނަގައި ދީ ފޮނުއްވެވި ރަސޫލަކު ކަމުގައެވެ.

116- تَفْسِيرُ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ لِلْإِمَامِ ابْنِ كَثِيرٍ
117- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި، مُوسَى عليه السلام ވެސް ހިމެނިވަޑައިގަންނަވީ، أُولُو الْعَزْمْގެ ތަޤުބިރިވަޑައިގަންނަވި
ވެސް ރަސޫލުންގެ ތެރެއިންނެވެ.[118]

وَنَٰدَيۡنَٰهُ مِن جَانِبِ ٱلطُّورِ ٱلۡأَيۡمَنِ وَقَرَّبۡنَٰهُ نَجِيّٗا ﴿٥٢﴾

﴿52﴾ އަދި މިސްރާއި މަދްޔަނާ ދެމެދުގައިވާ ސައިނާގެ ބަޔާބާނުގައިހުރި ޠޫރު ފަރުބަދައިގެ ވާތްގެ ކަނައްތު ފަރާތުގައި، مُوسَى عليه السلام ހުންނަވަނިކޮށް، އެ ރަސޫލާގެ ކަންފުޅުގެ ފަރާތުން ނިދާއިއްވެވި، އެ ރަސޫލާއަށް، ތިމަން اِلٰهُ ގޮވައިލެއްވީމެވެ. އެއީ، އެ ރަސޫލާގެ އަނބިކަނބަލުންނައިގެން މިސްރަށް އެނބުރިވަޑައިގަންނަވި ދަތުރުފުޅުމަތީގައި އަލިފާންކަމެއް ފެނިވަޑައިގަތުމުން އެ ތަނަށް ވަޑައިގަންނަވާ ހިނދުގައެވެ.

އަދި އެއްވެސް މެދުވެރިއަކާ ނުލައި، އެ ރަސޫލާއަށް ބަސް ވަޙީކުރެއްވީ ބަކާއި، މަލާއިކަތުން އިސްކޮށް، އެ ރަސޫލާ ގެންދަވައި، އެންގެ ބިނާޔާތް ޤިރަވައި ހުރިހައި ބިނާޔާތެއް، އެ ރަސޫލާއަށް ބަޔާނުކުރައްވައި، ޤުދުރަތްތަކް ހިނގާ އަދު އިވިވަޑައިގަންނަވާ ހިސާބަށް، ތިމަން اِلٰهُގެ ޙަޟްރަތަށް، އެ ރަސޫލާ ކުއްތަންކުރައްވައި، ތިމަން اِلٰهُ، އެ ރަސޫލާ ގާތްކުރެއްވީމެވެ.[119]

ދަންނާށެވެ! الله ﷻ އަޑުއިވޭގޮތުން ވާހަކަ، އެ اِلٰهُ އަޑުއިވޭގޮތުން ދެއްކެވިކަން، އެ اِلٰهُ ބަސްފުޅުކުރައްވާކަން މި އާޔަތުން ސާބިތުވެއެވެ. އަދި ހަމަކަނޑައަޅުން، ބަސްފުޅުކުރެއްވުމުގެ ސިފަފުޅު، އެ اِلٰهُއަށް ލިބިވޮޑިގެންވާ، އެ اِلٰهُގެ ޛާތްފުޅާއި މުނާސަބުވާ ގޮތުގެ މަތިން ކަމުގައެވެ.[120]

118– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
119– اَلْكَشْفُ وَالْبَيَانُ لِلْإِمَامِ الثَّعْلَبِي
120– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَوَهَبْنَا لَهُۥ مِن رَّحْمَتِنَآ أَخَاهُ هَٰرُونَ نَبِيًّا ﴿٥٣﴾

(53) އަދި، موسى عليه السلام ގެ އަޚު، هارون عليه السلام އަށް ނަބިއްކަން ދެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގެން، موسى عليه السلام ކުރެއްވި ދުޢާފުޅު އިޖާބަކުރައްވައި، އެ ރަސޫލާ އެ އެދިވަޑައިގެންނެވި ކަންތައް ފުއްދަވައިދެއްވައި، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ޙަޟްރަތުން، އެ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ބެހެއްޓެވި އޯގާވަންތަކަމާއި ރަޙްމަތްވަންތަކަމުގެ ތެރެއިން، هارون عليه السلام އަށް، ތިމަން إِلٰهُ ނަބިއްކަން ދެއްވީމެވެ. އެއީ، موسى عليه السلام އަށް ދެއްވުނު ރިސާލަތު، هارون عليه السلام އަށް ވެސް ދެއްވައި، އެ ރިސާލަތު މިސްރަކުންނާ ހަމައަށް ވާޞިލުކުރެއްވުމުގެ ބުރަ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރެއްވުމުގައި، موسى عليه السلام އަށް ނަޞްރުދެއްވައި އެހީތެރިވެދެއްވީމެވެ.[121]

وَٱذْكُرْ فِى ٱلْكِتَٰبِ إِسْمَٰعِيلَ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ صَادِقَ ٱلْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ﴿٥٤﴾

(54) އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، ތިޔަ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވުން، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި ވާގޮތަށް، إِسْمَاعِيلُ عليه السلام ގެ ވާހަކަ، ތިޔަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، ތިޔަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވެދެއްވާށެވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ކުރެއްވި ކަންފުޅު ވަޢުދުފުޅު ފުއްދަވައި ފުރިހަމަކުރެއްވުމުގައި، ނުހަނު ތެދުވެރި ބޭފުޅަކު ކަމުގައި، إِسْمَاعِيلُ عليه السلام ވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތުން، إِسْمَاعِيلُ عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީހުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުނު ނަބިއްޔަކު ކަމުގައްޔާއި، ރަސޫލަކު ކަމުގައި، إِسْمَاعِيلُ عليه السلام ވިއެވެ.[122]

ދަންނާށެވެ! އެއްފަހަރަކު، ކޮންމެވެސް މީހަކަށް، إِسْمَاعِيلُ عليه السلام ވަޢުދުކުރެއްވި ކަމުގައި ވެއެވެ. ތިބާ އަންނަންދެން، އަހުރެން މިހުރި ތާނގައި އަހުރެން ހުންނާނަމެވެ.

121- اَلْكَشْفُ وَالْبَيَانُ لِلْإِمَامِ الثَّعْلَبِي وَتفْسِيرُ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ لِلْإِمَامِ ابْنِ كَثِير
122- اَلْكَشْفُ وَالْبَيَانُ لِلْإِمَامِ الثَّعْلَبِي

ދަންނަވަރު، ތިން ދުވަސް ވަންދެން، އެ ތަނުގައި އޭނާގެ އިންތިޒާރުގައި، އެ ނަބިއްޔާ
ހުންނެވިއެވެ.[123]

وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُۥ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱلزَّكَوٰةِ وَكَانَ عِندَ رَبِّهِۦ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾

﴿55﴾ އަދި، إِسْمَاعِيل عليه السلام ގެ އަހުލުވެރިންނަށާއި ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، ނަމާދު ޤާއިމުކުރުމާއި ޒަކާތްދިނުމަށް އެދުވަން، އެ ނަބިއްޔާ އަމުރުކުރައްވާ ކަމުގައި ވިއެވެ. އަދި، އެ ނަބިއްޔާ ވެވަޑައިގެންނެވީ، އެ ނަބިއްޔާގެ ވެރި رَبُّ ގެ ރުހިވޮޑިގަތުން ލިބިވަޑައިގެން ހުންނެވި، ނުހަނު މާތް ބޭފުޅަކު ކަމުގައެވެ.[124]

ދަންނާށެވެ! އިސްލާމީދީނަ އާދަމުން ފެށިގެން، إِسْمَاعِيل عليه السلام ގެ މީހުންގެ މައްޗަށް ވެސް، ނަމާދު ޤާއިމުކުރުމާއި ޒަކާތް ދިނުން ފަރުޟުކުރެއްވުން ކަމެވެ. އަދި ނަމާދަކީ، އަޅުގަނޑުމެންގެ މާތްވެގެންވާ އިސްލާމް ދީނުގެ ރުކުންތަކުގެ ތެރެއިން ވެސް ދެވަނަ ރުކުނެވެ. ގިނަވަންތަކުން އަދާކުރާ ޢިބާދަތްތަކުގެ ތެރެއިން، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އެންމެ ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑުމެންނާ ސުވާލުކުރައްވާނީ ނަމާދާ ބެހޭ ގޮތުންނެވެ.

އެ ކަމަށް އިޝާރާތްކުރައްވައި، رَسُولُ اللهِ ﷺ ބަޔާންކުރައްވައިދީފައި ވެއެވެ. «إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، الصَّلَاةُ الْمَكْتُوبَةُ»[125] މާނައީ، "ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އަޅާގެ ޙިސާބުބަލައްވާނޭ އިރު އެންމެ ފުރަތަމަ ޙިސާބުބަލައްވާނީ، ފަރުޟު ނަމާދާބެހޭގޮތުގައެވެ." މިއެވެ.

123– تَفْسِيرُ الْإِمَامِ مُقَاتِلِ بْنِ سُلَيْمَانَ
124– تَفْسِيرُ الْإِمَامِ مُقَاتِلِ بْنِ سُلَيْمَانَ وَصَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدٍ عَلِي الصَّابُونِ
125– رَوَاهُ ابْنُ مَاجَه وَصَحَّحَهُ الْأَلْبَانِي

އަދި އެހެން ޙަދީޘެއްގައި އައިސްފައި ވެއެވެ. «الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ»[126] މާނައީ: “ތިމަންމެންނާއި ހައިރު މުސްލިމުންނާ ދެމެދު ވަޢުދަކީ ނަމާދެވެ. ފަހެ، ނަމާދު އަދާނުކުރި މީހާ ކާފިރުވެއްޖެކަން ކަށަވަރެވެ.” މިއެވެ. ނަމާދަކީ، އިސްލާމްދީނުގެ ދެވަނަ ރުކުނެވެ. ކަލިމަޝަހާދަތަށްފަހު އެންމެ ފުރަތަމަ އަޅުކަމެވެ. އަދި، މުޙައްމަދު ﷺ ގެ އުންމަތުގެ މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް ފަރުޟު ފަސް ނަމާދު ވާޖިބުކުރެއްވީ، އިސްރާއާއި މިޢްރާޖުގެ ރޭގައެވެ.

އަދި ޒަކާތުގެ އަޅުކަމަށް ބަލާއިރު، ޒަކާތަކީ އިސްލާމްދީނުގެ ރުކުންތަކުގެ ތެރެއިން ތިންވަނަ ރުކުނެވެ. އެއީ، ތަނަވަސްކަމާއި މުއްސަނދިކަމުގެ އަށްޗެހިތަކުގެ ބައިން ފަގީރުންނަށާއި، ނިކަމެތިންނަށް މާލުވެރިންނާ އިސްލާމީން ދިނުން ލިބޭ ޙައްޤެކެވެ. އަދި ޒަކާތުދިނުމަކީ، ހިލޭ ޤުރުއާނުގައި އަޚްލާޤީގޮތުން ބަލާއިރު، އެއްބައިވަންތަ މުސްލިމުކަން ވަރުގަދަކުރުވާ ގޮތެއް ކަމެވެ. އެހެނީ، ހިލޭ ޤުރުއާނުގައި، ނަމާދުކުރުމާއި ކުރައްވައިފައިވާ ދީނީ އަމުރުތަކާ ވިދިގެން އައިސްފައި ވަނީ، ޒަކާތުދިނުމާއި ކުރައްވައިފައިވާ އަމުރުކުރެއްވުމެވެ.

އެ ގޮތުން، ހިލޭ ޤުރުއާނުގައި، ނަމާދުގެ ވާހަކައާ ވިދިގެން ޒަކާތުގެ ވާހަކަ ކިތަންމެސް ފަހަރު އައިސްފައި ވެއެވެ. އަދި ޒަކާތުދިނުމުން ތިމާއަށާއި، ތިމާގެ މުދަލަށް ބަރަކާތް ލިބި، ބަރަކާތްތެރިކަމާއި ސަލާމަތްތެރިކަން ލިބޭނެކަމަށް ބަރަކާތްލިބިގެންދާނެކަމަށް ވަޢުދުވެވިފައި ވެއެވެ. ސަލާމަތުންނެވެ. ޒަކާތް ދިނުމަކީ، ފަގީރުންނާއި މިސްކީނުންގެ އަޅާލުމާއި ތަނަވަސްކަމެވެ، އެހީތެރިވުމުގެ ކުރުމާއި ބައިމަދުން ފަސޭހަކަމުގެ ކަމެކެވެ.

126– رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيّ وَالنَّسَائِيّ وَابْن مَاجَه وَصَحَّحَهُ الْأَلْبَانِيِ

އަދި ޒަކާތުގެ ސަދަޤާތުން، މުޅި އިސްލާމީ މުޖުތަމަޢަކީ، އެއް ޢާއިލާއެއްގެ ގޮތުގައި ސިފަކުރެވެން ދެއެވެ. އަދި އެކަކު އަނެކަކަށް އަޅައިލައި ގުޅުން ބަދަހިކުރެވެން ދެއެވެ. ތަރުބިއްޔަތުގެ ހިތުގައި އުޚުއްވަތު އުފެއްދުމަށްޓަކައި ހަސަދަވެރިކަން ޒަކާތުގެ ސަދަޤާތުން ފިލައިގެން ދެއެވެ. މުއްސަނދިން އެހީތެރިވުން ބޭނުން ކޮންމެ ކަމެއް ކޮށްދިނުން ހިއްސާކުރުން، ތަރުބިއްޔަތުގެ ހިތްހަމަޖެހުން ދަރިވަރުން، މި ކުރިއަށް ދިޔުމަށް ބޮޑަށްވާވަހަކަ ކަމެއްވެސް އެދުނު، އިތުރު ސަރުކާރުތަކުގެ މަތިވެރިކަމުގެ ކުރިއަރުވާތަކުން އިތުރަށް ފާހަގަކުރެވޭ ކަމެކެވެ.

وَٱذۡكُرۡ فِي ٱلۡكِتَٰبِ إِدۡرِيسَۚ إِنَّهُۥ كَانَ صِدِّيقٗا نَّبِيّٗا ﴿٥٦﴾

﴿56﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، އިބަ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވުނު، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި ވާހަކަދައްކަވާށެވެ، إِدْرِيسُ عليه السلام ގެ ވާހަކަ، އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވެދެއްވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، إِدْرِيسُ عليه السلام ވެވަޑައިގެންނެވީ، ތެދުކަމާ ވަރަށްބޮޑަށް ގުޅިވަޑައިގެންނެވި ބޭކަލެއްގެ ގޮތުގައި، ހުރިހާ ޚަބަރުތަކާއި، ނަމަވެސް ބޮޑު ނަބިއްޔެއް ކަމުގައެވެ. އަދި، إِدْرِيسُ عليه السلام އަކީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ބަސްފުޅުން ވަޙީ ބާވައިލެއްވުނު ނަބިއްޔެއް ކަމުގައެވެ.127

ދަންނާށެވެ! إِدْرِيسُ عليه السلام އަކީ، نُوحُ عليه السلام ގެ މުސްކުޅިކާފައެވެ. إِدْرِيسُ عليه السلام ގެ އަސްލު ނަންކުރެވި، أَخْنُوخُއެވެ. އެ ރަސޫލާއަށް، إِدْرِيسُ މި ނަންކިޔުނީ، ގިނަގިނައިން ވިދާޅުވެ ދިރާސާކުރައްވާތީއެވެ. އެންމެ ފުރަތަމަ ގަލަމުން ލިޔުއްވީ إِدْرِيسُ عليه السلام އެވެ.

127– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِ

އަދި އެންމެ ފުރަތަމައަށް ހެދުންކޮޅު ފަހައްސަވައި، އެ ހެދުންކޮޅު ލުއްވުމެއްވީ
إِدْرِيسُ عليه السلام އެވެ. އޭގެ ކުރީގައި، މީސްތަކުން، އެބައިމީހުންގެ ބަދުނަ ނިވައިކޮށް އުޅުނީ
ދުވީން ވެސް ޖަނަވާރުގެ ހަންގަނޑުންނެވެ. އަދި އެންމެ ފުރަތަމައަށް ހަނގުރާމައިގެ ހަތިޔާރު
ބޭނުންކުރެއްވީ ވެސް، إِدْرِيسُ عليه السلام އެވެ.

އަދި ޢިލްމު ހަނދާއި ތަރިތަކަށް ދަތުރުވާ ގޮތް ބަލައި، ފަލަކީ ޢިލްމާއި،
ހިސާބު ޢިލްމުގެ ބޭނުން، އެންމެ ފުރަތަމައަށް ކުރައްވާން ފެއްޓެވީ ވެސް،
إِدْرِيسُ عليه السلام އެވެ.[128] އަދި، إِدْرِيسُ عليه السلام ގެ މައްޗަށް ތިރީސް ޞަޙްފުން ބާވައިލެއްވުން
ކަމުގައި ވެއެވެ.[129]

وَرَفَعۡنَٰهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾

﴿57﴾ އަދި އެންމެމަތި ޢާލަމްތަކުގައި މަތިވެރިވެގެންވާ މަޤާމަކަށް، إِدْرِيسُ عليه السلام
އުފުއްލަވައި، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ހަޟްރަތަށް ގާތްކުރެއްވިގެންވާ އަޅުތަކުންގެ ތެރޭގައި،
އެ ބޭފުޅާގެ ޒިކުރާއި، އެ ބޭފުޅާގެ ދަރަޖަ، ތިމަން إِلٰهُ މަތިވެރިކުރެއްވީމެވެ.
އެހެންކަމުން، إِدْرِيسُ عليه السلام ވީ، ޒިކުރާއި ދަރަޖައިގެ ބޮޑުން ނުހަނު މަތިވެރި އަދި
އަރައިގެ ނަންބުރު އުފެދިގެންވާ ބޭފުޅަކު ކަމުގައިވެއެވެ.[130]

أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِم مِّنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مِن ذُرِّيَّةِ ءَادَمَ وَمِمَّنۡ حَمَلۡنَا مَعَ نُوحٖ وَمِن ذُرِّيَّةِ إِبۡرَٰهِيمَ وَإِسۡرَٰٓءِيلَ وَمِمَّنۡ هَدَيۡنَا وَٱجۡتَبَيۡنَآۚ إِذَا تُتۡلَىٰ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتُ ٱلرَّحۡمَٰنِ خَرُّواْۤ سُجَّدٗاۤ وَبُكِيّٗا۩ ﴿٥٨﴾

128- تَفْسِيرُ الْبَغَوِي
129- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِ
130- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿58﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިސްވެދިޔަ އާޔަތްތަކުގައި ބަޔާންކުރެވުނީ، آدَمُ عليه السلام ގެ
ދަރިފަސްކޮޅުން ވަޑައިގެން ތިއްބެވި ނަބިއްޔުންގެ ތެރެއިން، އެ ބޭފުޅުންގެ މައްޗަށް
ރަޙްމަތްލައްވައި، އެ ބޭފުޅުންނަކީ ނަބީކަމާއި ރަސޫލުކަން ދެއްވައި، މާތްކުރައްވައި،
ނުހަނު ގިނަގުނަ ނިޢުމަތްތަކެއް، ތިމަން إِلٰه، އެ ބޭފުޅުންނަށް ދެއްވި ބައެއް ހާއްސަ
ރަސޫލުންގެ ވާހަކައެވެ.

އެ ރަސޫލުންނާއި ނަބިއްޔުންގެ ވާހަކައިން ފުރަތަމަ ވަނީ، زَكَرِيَّا عليه السلام ގެ ވާހަކައިންނެވެ.
ނިމުނީ ވަނީ، إِدْرِيسُ عليه السلام ގެ ވާހަކައިންނެވެ. އަދި އެ ނަބިއްޔުންނާއި ރަސޫލުންގެ
ތެރެއިން، إِدْرِيسُ عليه السلام ހިމެނައި ދެން ތިއްބެވި ބޭފުޅުންނަކީ، نُوحُ عليه السلام އަރިހުގައި،
އެ ރަސޫލާގެ ނައުކާގައި، ތިމަން إِلٰه އުފުއްލެވި މުއުމިނުންގެ ދަރިފަސްކޮޅުންނާއި،
إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އާއި، إِسْرَائِيلُ عليه السلام ގެ ދަރިފަސްކޮޅުން ވަޑައިގެން ތިއްބެވި ނަބިއްޔުންނާއި
ރަސޫލުންނެވެ. އަދި އެ ހުރިހާ ނަބިއްޔުންނާއި ރަސޫލުންނަށް ވެސް،
އެ ބޭފުޅުންނަށް، ތިމަން إِلٰه މަގުދައްކަވައި، ނަބީކަމާއި ރަސޫލުކަންދެއްވުމަށް
ހޮވާލައްވައި ޚާއްޞަކުރެއްވި އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިންވާ ބައެކެވެ.

އަދި، ރަޙްމާނުވަންތަ اللهُ ގެ ޙަޟްރަތުން ބާވައިލެއްވި އާޔަތްތަކާއި ވަޙީބަސްފުޅުތައް،
އެ ނަބީ ރަސޫލުންނަށް ކިޔައިދެވި، އެ ބޭފުޅުންގެ އަރިހުގައި އެ އާޔަތްތައް ކިޔާފާ
ކޮންމެ ފަހަރަކު، އެ އާޔަތްތަކުން އެ ބޭފުޅުންގެ ހިތްތަކަށްކުރާ އަސަރުގެ
ބޮޑުކަމުން، އެ إِلٰهއަށް ބިރުވެތިވެވަޑައިގެން ހިތިވެރިކަމާއި ބޯލާ، އެ ހުރިހާ
ބޭފުޅުންވެސް، ސަޖިދައަށް ވެއްޓިވަޑައިގަންނަވައެވެ.[131]

131– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނަވާށެވެ! މި އާޔަތަކީ މަދަނީ އާޔަތެއް ކަމުގައި ރިވާވެފައި ވެއެވެ.[132] އަދި
މި އާޔަތުގައި ޒިކުރުކުރައްވައިފައި މިވާ، إِسْرَائِيلُ މި ނަސްލުގައި يَعْقُوبُ عليه السلام ގެ
ނަސްލުގެއެވެ. އަދި މި އާޔަތަކީ ސަޖިދަދައިގެ އާޔަތެކެވެ. އަދި ސަޖިދަދައިގެ ކަންތައް
އާޔަތެއް ކިޔުން ކަމުގައި ވިޔަސް ނުވަތަ އަޑުއިވުން ކަމުގައި ވިޔަސް، ތިލާވަތުގެ
ސަޖިދަކުރުމަކީ ސުންނަތެކެވެ. ތިލާވަތުގެ ސަޖިދަކުރުމާއިރު ކިބުލަ އަށް ސަޖިދަކުރެއެވެ.

فَخَلَفَ مِنۢ بَعۡدِهِمۡ خَلۡفٌ أَضَاعُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَٱتَّبَعُواْ ٱلشَّهَوَٰتِۖ فَسَوۡفَ يَلۡقَوۡنَ غَيًّا ﴿٥٩﴾

﴿59﴾ ދެން، ބަޔާންވެދިޔަ ފަދަ ހުރިހާ މަތިވެރި، ނަބިއްޔުންނާއި،
ތަސްތޫރުންނަށް ފަހު ދުނިޔެއަށް އައި، މަގުފުރެދި، ނުބައި ކަންތައްތަކަށް އަރައިގަތް،
ނަމާދުއަދާއި ނުވަތަ ނަމާދުތަކުން އަދާކުރުންދޫކޮށް ގޮތަށް، އެ ނަމާދުތަކަށް އަދާކުރާވަގުތު
ފަހުވާންދެކަން، އެބައިމީހުންގެ ހަވާ ނަފްސުގެ އެދުންތަކާ ތަބާވެ، ޝަހުވާތުން ފުރި
ދުނިޔޭގެ ފާފަތަކަށް އަރައިގަތް ބައެކެވެ. ވީމާ، އެ ފަދަ ކަންތައް ބަދަލު ލިބޭނެ،
ނަރަކައިގައިވާ غَيٌّ މި ނަންކިޔުން ވާދީއެއް ފެއްދި، އެ ތަނުގައި އެބައިމީހުންނަށް
ދެއްވާ ގެއްލުނު ބަލާއެ ކުރިމަތިވާނެ ކަން ކަށަވަރެވެ.[133]

إِلَّا مَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَأُوْلَٰٓئِكَ يَدۡخُلُونَ ٱلۡجَنَّةَ وَلَا يُظۡلَمُونَ شَيۡـٔٗا ﴿٦٠﴾

﴿60﴾ ނަމަވެސް، އެ ފަދަ މީހުންގެ ތެރެއިން މީހަކު، އެ މީހަކަށް ކުރެވިފައިވާ
ފާފަތަކުން ތައުބާވެ، ތައުބާވެ، އީމާންގެ ވެރި رَبُّ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ތަބާވެ
ޢަމަލުކުރުން ހިމާޔަތް، އާޔާ އެ މި ތަޢުބާއަކީ ތަޢުބާވީ ތަޢުބާއެއް ކަމަށް ސާބިތުވެއްޖެ
ކޮށް ދައްކަވައިދޭނެ ނަމަ، ދަންނަވާށެވެ!

132- مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتْرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر
133- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِ

ފަހެ، އެ ފަދަ ކޮންމެ ބަޔަކީ، އެ ބައެއްގެ ތައުބާ، ﷲ ﷻ ޤަބޫލުކުރައްވާނެ ބައެކެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ފަދަ ކޮންމެ ބަޔަކުގެ، ހުރި ހެޔޮ ޢަމަލުތަކާއި މުއުމިނުންނާ އެކު، ސުވަރުގެ ވަންނާނެތެވެ. އަދި އެ ފަދަ މީހުން ކޮންމެ ހެޔޮ ޢަމަލެއް ކުރިޔަސް، އެއްވެސް ކަމަކުން އެބައިމީހުންނަށް ގެއްލުމެއް ނުވެ، އުނިކުރެއްވި، އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ.[134]

جَنَّٰتِ عَدْنٍ ٱلَّتِى وَعَدَ ٱلرَّحْمَٰنُ عِبَادَهُۥ بِٱلْغَيْبِ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ وَعْدُهُۥ مَأْتِيًّا ﴿٦١﴾

(61) އެ ބަގީޗާތަކަކީ، ނިމުމެއް ފަނާވުމެއް ނެތި އަބަދުގެއަބަދަށް އެ ތަންތާނގައި ދާއިމުވެ ހުރުމަށްޓަކައި ބިނާކުރެވިފައިވާ ބަގީޗާތަކެވެ. އަދި އެ ބަގީޗާތަކަކީ، ރަޙްމާނުވަންތަ ﷲ ގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން، ނުފެންނަ ތަނގައި ޣައިބުން އީމާންވާ، އެ إِلٰهُ އެންގެވި ގޮތަކަށް އުޅުނު ހެޔޮލަފާ އަޅުތަކުންނަށް ދެއްވުމަށް، އެ إِلٰهُ ގެ ވަޢުދުފުޅުގައިވާ ބަގީޗާތައް މެއެވެ.

ފަހެ، ﷲ ﷻ ގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން، ހެޔޮލަފާ ސާލިހު އަޅުތަކުންނަށް އެ ބަގީޗާތައް ދެއްވާނެ ކަމަށް، އެ إِلٰهُ ކިޔުއްވި ވަޢުދުފުޅުގައި، ބައްލަވާ ތިބި ވަޢުދުފުޅުގެ ކަން ދުނިޔެގައި ދެކިގެން ނޫން އެބައިމީހުން ތަޞްދީޤުކުރިއެވެ. އަދި ނުފެންނަ ތަނގައި، އެ ކަމަށް އެބައިމީހުން އީމާން ވެސް ވިއެވެ. ސަބަބަކީ އެއީ ﷲ ﷻ ކިޔުއްވައިދެއްވި ކަމެއް ވަޢުދުފުޅެއް، އެ إِلٰهُ ފުއްދަވާނޭ ވަޢުދުފުޅެކެވެ. ވީމާ، އެ ބަގީޗާތަކަށް، ހެޔޮލަފާ އަޅުތަކުންނަށް ދިޔުން ބަގީޗާތައް ކަން ކަށަވަރެވެ.[135]

لَّا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَٰمًا ۖ وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿٦٢﴾

134- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

135- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

﴿62﴾ އެ ބަގީޗާތަކުގައި އެބައިމީހުން ލިބޭއިރު، އެއްވެސް ބޭކާރު ވާހަކައެއް އަދި
ފައިދާއެއް ނެތް ބާޠިލު ވާހަކައެއް އަދި ވިހާސްކަ އެއްވެސް އަޑެއް އެބައިމީހުންނަކަށް
ނުއިވޭނެތެވެ. އެހެނެއްކަމަކު، އެ ބަގީޗާތަކުގައި ލިބޭއިރު، އެބައިމީހުންނަށް އިވޭނީ،
ތަޙިއްޔާތާއި ސަލާމުގެ ބަސްތަކުގެ އަޑު އެކަނިކޮށެވެ. އަދި ނުހަނު ރަހަ މީރު ކެއުމާއި
ބުއިމުގެ ރިޒްޤު، އެ ބަގީޗާތަކުގައި އަބަދާއިއަބަދު އެބައިމީހުންނަށް ލިބިލިބިހުންނާނެއެވެ.
އެއީ، ހެނދުނާއި ހަވީރާ އަދި އެބައިމީހުން އެދޭ ކޮންމެ ވަގުތެއްގައި ދެއެވެ.[136]

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގައި ހެނދުނާއި ހަވީރުގެ ވާހަކަ ބަޔާންކުރައްވާފައި މި ވަނީ،
ދުނިޔޭގައި އުޅޭއިރު އާދަޔާ ގޮތުގައި މިސާލަކަށް ކާބޯތަކެތި ދޭ ވަގުތަކީ ހެނދުނާއި
ހަވީރު ކަމުގައި ވާތީއެވެ.[137]

تِلْكَ ٱلْجَنَّةُ ٱلَّتِى نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَن كَانَ تَقِيًّا ﴿٦٣﴾

﴿63﴾ ބަޔާންވެދިޔަ ސިފަތަކުން ސިފަވެގެންވާ ސުވަރުގެއަކީ، ތިމަން اللهُގެ
އަޅުތަކުގެތެރެއިން ކިޔަމަންތެރިވެ، އެކަލާނގެ ބަދަލުތަކުން، ނިކަމެތިކޮށް ކަންތައްތަކުން
ދުރުވެތިބޭ، ތިމަން اللهُއަށް ބިރުވެތިވެ ތަޤްވާވެރިވެ އުޅުނު އަޅުތަކުންނަށް،
ވާރުތަ ކުރުވުން، ތިމަން اللهُ ވަޢުދުވެވޮޑިގެންފައިވާ ސުވަރުގެއެވެ.[138]

وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ ۖ لَهُۥ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَٰلِكَ ۚ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴿٦٤﴾

﴿64﴾ އޭ جِبْرِيل عليه السلام އެވެ! އަދި ނަބިއްޔާގެ ބަސްފުޅަކަށް ޖަވާބު ދެއްވުމަށް ބަޔާކަށް،
ތިމަން اللهُ ޙަޟްރަތުން ބަސްފުޅުގެ އަމުރުގައި މިބާ ފިޔަވައި ނުފައިބަމެވެ!

136- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
137- تَفْسِيرُ الْإِمَامِ مُقَاتِلِ بْنِ سُلَيْمَانَ
138- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ ގެ އަމުރުފުޅަކާނުލައި، ތިމަން މަލާއިކަތުން އަމިއްލަރުހިކަމަކަށް
އުޑުން ބިމަށް ފައިބައިވަޖެއްއް ނުގަންނަވަމުއެވެ. އަދި މުސްތަޤްބަލުގައި،
ތިމަން މަލާއިކަތުންގެ ކުރިފުޅުމަތީގައި އަންނަން އޮތް އާޚިރަތް ދުވަހާއި، ދުނިޔޭގެ
ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ތިމަން މަލާއިކަތުންގެ ފަހަތްފުޅުގައިވާ ކަންތައްތަކާއި،
ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތާ އަދި އެ ދެމެދުގައި ވާހައި ކަމަކާއި އެއްޗެއް ޚާއްސަވާ
މިލްކުވެސް ވަނީ ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهއަށެވެ.

ފިލާވަޅު، ހުރިހައި ޖަލާލަކާއި ހުރިހައި ބާރާއި ހިނގާ ހުރިހައިކަމެއްގެ ވެރިއަކީ،
އެ إِلٰهއެވެ. އަދި އެއްވެސް ޖަލާލެއްގައި، އެ އިން އެއްވެސް ބާރެއްގައި ހިނގި
އަދި ހިނގާ އަދި ހިނގާނެ އެއްވެސް ކަމެއް، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ
ހަނދުމަފުޅުނެތިވެ ވަޑައިނުގަންނަވަމުއެވެ. އެހެނީ، އެއްވެސް ކަމެއް، އެ إِلٰهއަށް
ހަނދުމަފުޅުނެތިވަޑައިގަތުމަކީ މުސްތަޙީލުކަމެކެވެ.[139]

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

ابْنُ عَبَّاسٍ ﵄ ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. އެއްދުވަހަކު، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަރިހަށް جِبْرِيلُ ﵇
ވަޑައިގަތުމުން، އެ މަލާއިކަތާގެ އަރިހުގައި، رَسُولُ اللهِ ﷺ ދެންނެވިއެވެ. އޭ جِبْرِيلُއެވެ!
ތިބާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ތިޔަ ޒިޔާރަތްކުރައްވާ ވަރަށްވުރެން ގިނައިން،
ތިބާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޒިޔާރަތްނުކުރައްވަނީ ކޮން ސަބަބަކާ ހުރެގެންތޯއެވެ؟ ދެން،
رَسُولُ اللهِ ﷺ އެ ކުރެއްވި ސުވާލަށް ޖަވާބުގައި މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނެވެ.[140]

رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَمَا بَيۡنَهُمَا فَٱعۡبُدۡهُ وَٱصۡطَبِرۡ لِعِبَٰدَتِهِۦۚ هَلۡ تَعۡلَمُ لَهُۥ سَمِيّٗا ﴿٦٥﴾

139- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
140- رَوَاهُ الْإِمَامُ الْبُخَارِي

﴾65﴿ اللهُ ﷻ އީ، އުޑުތަކާއި ބިމާ އަދި އެ ދެމެދުގައި ވާހައި އެއްޗެއްގެ
ވެރި ރަބّއެވެ. އަދި އެންމެހައި ޢިބާދަތެއް ޚާއްޞަކުރައްވައި، އެ ޢިބާދަތުގެ
ކުރިޔަށް ކެތް ތެދުވެރިކުރައްވައި ހިންގަވާށި، އެ އިލާހަށެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! އުޑުތަކާއި ބިމާ އަދި އެ ދެމެދުގައި ވާހައި އެއްޗެއްގެ ވެރި ރަބّއަކީ،
اللهُ ﷻ ކަމުގައި ވާއިރު، ތިބާ ރަސޫލާ ކުރައްވާ އަޅުކަން ހަމައެކަނި، އެ އިލާހަށް
ޚާއްޞަކުރައްވާށެވެ! އަދި، އެ އިލާހަށް އަޅުކަންކުރައްވާއިރު ކެތްތެރިވެވަޑައިގެން،
އެ ގޮތުގައި ދެމިހުންނަވާށެވެ!

އަދި، ތިބާ ރަސޫލާއާ ދޭތެރޭގައި ބަރަކާ ވެސް، އެބައިމީހުންކާ އަޅުކަން، ހަމައެކަނި،
އެ އިލާހަށް ޚާއްޞަކޮށް، އަޅުކަންކުރުމުގައި ކެތްތެރިވެ، އެ ގޮތުގައި ދެމިތިބޭށެވެ!
ފަހެ، އެއްވެސް ކަމެއްގައި އަދި އެއްވެސް ސިފައެއްގައި، އެ އިލާހާ އެއްފަދަ އެހެން
އެއްވެސް އިލާހަކު، ތިބާ ރަސޫލާއަށް އެނގިވަޑައިގެންފައިވޭތޯއެވެ؟141

وَيَقُولُ ٱلۡإِنسَٰنُ أَءِذَا مَا مِتُّ لَسَوۡفَ أُخۡرَجُ حَيًّا ﴿٦٦﴾

﴾66﴿ އަދި މަރުވުމަށް ފަހު އަލުން ދިރުއްވާނޭ ކަމާމެދު އިންކާރުކުރާ، ކާފިރަކު
ދުވަސް ދެވުނުކަމާ ކަމުގެ ގާތްކަމުގެ، މަރާމާތުގެ ގޮތުން ބުނެއެވެ. ފަހެ، އަހުރެން
މަރުވެ ފަނާވެ ދިޔުމަށް ފަހުގައި ވެސް، އަލުން ދިރިގެން ކަށްވަރުން ނުކުތި، އަހުރެން
މަރުވުމަށް ފަހުއްވެސްރައްވާނެތޯ؟ ހަމަހަމަވީމުން ވެސް، އޭނާ ނުހަނު ދުރުކަމާ
ކަމެކެވެ.142

141– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
142– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

أَوَلَا يَذْكُرُ ٱلْإِنسَٰنُ أَنَّا خَلَقْنَٰهُ مِن قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْـًٔا ﴿٦٧﴾

﴿67﴾ ފަހެ، އެ ކާފިރު އިންސާނާ، އޭނާގެ އަމިއްލަ ނަފްސު ހަނދުމަނައްތައިދީ
ކިހިނަކުންހެއްޔެވެ؟ އެ އިންސާނާގެ އުފެއްދުން އަސަލުން އަދި އުފެއްދުން
ހިތަށް ނުވި އެތަށް ބާވަތްތަކުން ވާލުވިއްޔާ ވިސްނާނަ، ނުވުމުގެ ތެރެއިން
އެ އިންސާނާ އުފެއްދެވީ، ވިދާޅުން إِلٰهُ، އެ އިންސާނާ ފުރަތަމަ ގެންނެވި ކަން،
އެ އިންސާނާ ދެން ހަނދުމަނުކުރަނީހެއްޔެވެ؟ އެ ކަން އޭނާ ހަނދުމަކުރާ ނަމަ،
އެ ދުވަހު ބަލައް އޭނާ އެ ބޮނޑި، ދެން ކަންތަކަށްކުރަނީހެއްޔެވެ؟[143]

فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَٱلشَّيَٰطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ﴿٦٨﴾

﴿68﴾ اللهُ ﷻ ވަޙީކުރައްވައިފިއެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިބާގެ ވެރި ރަބްގެ އަމިއްލަ
ޤަސަމުގެ ގަންދެއްވައި ވަޙީކުރައްވަމެވެ. ފަހެ، މަރުވުމަށް ފަހު އަލުން ދިރުއްވާނެ
ކާފަރު އިންސާނުންނާ އެކުގައި ކާފިރުކަމަކުން، އެބައިމީހުންގެ ކަށްވަޅުތަކުން
ނެރުއްވައި، މަޙްޝަރުގެ މައިދާނަށް، ވިދާޅުން إِلٰهُ އެބައިމީހުން ޖަހަންނަމާހުރި،
އެބައިމީހުން މަގުގަވާލައިގެން އުޅެން ޝައިޠާނުންނާ އެކުގައި ކަން ކުރައްވާނެވެ.

އަދި ނަރަކައިގެ ވަށައިގެންވާ ތަނުތަކުގެ ކައިރިއަށް އެ އެންމެން ގެންދަވައި،
އެ ތަނަށް އެ އެންމެން އެއްކުރައްވައި، ވިދާޅުން إِلٰهُ އެބައިމީހުން ބާސްކުރައްވާހިރި،
ނިކަމެތިކަމުގެ، ކަކޫ މައްޗަށް ވެރިވެގެންވާ ބާރުގައި ކަން ވެސް ކުރައްވާނެވެ.[144]

ثُمَّ لَنَنزِعَنَّ مِن كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى ٱلرَّحْمَٰنِ عِتِيًّا ﴿٦٩﴾

143– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

144– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴾69﴿ އެއަށްފަހު، އެއިން ކޮންމެ ބައެއްގެ ތެރެއިން ވެސް، އެބައިމީހުންކުރެ،
ރަޙްމާނުވަންތަ إِلٰهއަށް އުރެދި އެންމެ ބޮޑަށް ނުކިޔަމަންތެރިވެ އުޅުނު މުޖުރިމުން
ވަކިވަކިކޮށް ނެރުއްވައި، ނަރަކައިގެ ގަދަފަދަ ޢަޛާބުގެ ތެރެއަށް، މީހަކަށް ފަހު މީހަކު،
ތިމަން إِلٰهُ އެއްލައްވައިލައްވާނެތެވެ. އެންމެ ފުރަތަމަތަނަށް އެއްލައްވައިލައްވާނީ އެންމެ
ނުބައިކަން ބޮޑު މީހާއެވެ. ދެން އޭގެ ދަށުން މީހާއެވެ. އެ ގޮތުގެ މަތިން، އެބައިމީހުން
ނަރަކައަށް އެއްލައްވައިލައްވާނީ، އެއިން ކޮންމެ މީހެއްގެ ކިބައިގައި އުޅުދުންތެރިކަމާއި
ނުކިޔަމަންތެރިކަންކުރި ނިސްބަތަކުންނެވެ.[145]

ثُمَّ لَنَحۡنُ أَعۡلَمُ بِٱلَّذِينَ هُمۡ أَوۡلَىٰ بِهَا صِلِيّٗا ٧٠

﴾70﴿ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ރަޙްމާނުވަންތަ إِلٰهއަށް އުރެދި ނުކިޔަމަންތެރިވެ އުޅުނު
މީހުންގެ ތެރެއިން ނަރަކައަށް ވަނުމަށް އެންމެ ޙައްޤުވާކަން ބޮޑީ އަދި އެ ހޫނުގެ
ގަދަފަދަ ޢަޛާބުގައި އަނދައަނދައި ތިބުމަށް އެންމެ ޙައްޤުވާކަން ބޮޑީ ކޮން ބަޔަކުކަން،
ތިމަން إِلٰهُ މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.[146]

وَإِن مِّنكُمۡ إِلَّا وَارِدُهَاۚ كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتۡمٗا مَّقۡضِيّٗا ٧١

﴾71﴿ އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި، އެ ނަރަކައިގެ
މަތީގައި، އަޅުއްވިފައިވާ ފާލަން މަތިން ދާން ނުޖެހޭނޭ ހަމަ އެކަކު ވެސް ނުވެއެވެ.
ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، ކޮންމެ މީހަކު ވެސް، އެ ފާލަން މަތިން ދާނީ، ދުނިޔަވީ
ޙަޔާތުގައި އެ މީހަކު ކުރި ޢަމަލުތަކާ އެކަށޭނަ ގޮތުގެ މަތިންނެވެ.[147]

145- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي
146- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
147- تَفْسِيرُ تَيْسِيرِ الْكَرِيمِ الرَّحْمَنِ لِلْإِمَامِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّعْدِي

އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ ނިންމަވައިފައިވާ ކަންތައް ނިންމެވުމަކީ ހަމަކަހަލަވުން ވެސް ހިނގާނީ ކަމެކެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ގެ ދަރުމަވަންތަކަން، އެ إِلٰهُ ޙިކުމަތްތެރިކަމާ ކަންތައް ކަމެއް ވާނީ ގޮތެވެ. އެހެނީ، އެ إِلٰهُ ގެ ކަންތައް ނިންމެވުމަކީ ޝަރަޢު ވަރުގަދަ ނިންމެވުމެކެވެ. އެހެންކަމުން، އެ إِلٰهُ އެ ނިޔާކުރާގައި އެ ފައިސަލާއިން ތެރިގޮތެއްގެ ހަމަ އެކަކު ވެސް ޒުލުމުކުރެއްވުމެއް ނުވާނެއެވެ. އެހެނީ، އެ ކަން އެ ކޮށްދީ ހިނގާނީ ކަމަށް، الله ﷻ ވަނީ، اللَّوْحُ الْمَحْفُوظُ ގައި ލިޔުއްވައި ނިންމަވައިފައެވެ.[148]

ދަންނާށެވެ! صِرَاطُ މަގަކީ ނަރަކައިގެ މަތީން ދެމިފައިވާ މަގެކެވެ. އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އެންމެހައި މީސްތަކުންނަށް އެ މަގުން ދާންޖެހޭނެއެވެ. އަދި އެ މަގުން ދިޔުމުގެ ފަސޭހަކަމާއި އުނދަގޫކަން ހުންނާނީ، އެ މީހަކު ކުރި ކަންތައްތަކާ، ގުޅޭ ބަދަލާއި ނުބައި ބަދަލުގެ ނިސްބަތުންނެވެ. އޭގެ ތެރޭގައި، ވިދުލީ ވިދާ ވަރަށް ގަދަވަރިން، އެހެނިހެން އަވަހަށް ދާ މީހުން ވެއެވެ. ސަވާރުވެގެން ދާ މީހުންނާއި، ދުވެގެން ދާ މީހުންނާއި، ހިނގައިގެން ދާ މީހުންނާއި، ކުޑަކޮށް ދާ މީހުންނާއި، ރޮނޑުމުން ދާ މީހުންނާއި، ދޮށުޖެހުމުން ދާ މީހުން ވެއެވެ. ނުބައި ނުލަހާ މީހުން، އެ މަގުން ކަނޑައިލާފައިގެން ނަރަކައަށް ވެއްޓޭނެއެވެ.[149]

އަދި ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތަކީ، މަދަނީ އާޔަތެއް ކަމުގައި ރިވާވެފައި ވެއެވެ.[150]

ثُمَّ نُنَجِّي ٱلَّذِينَ ٱتَّقَواْ وَّنَذَرُ ٱلظَّٰلِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا ﴿٧٢﴾

148- تَفْسِيرُ الْإِمَامِ مُقَاتِلِ بْنِ سُلَيْمَانَ
149- تَفْسِيرُ تَيْسِيرِ الْكَرِيمِ الرَّحْمَنِ لِلْإِمَامِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّعْدِي
150- مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتُرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر

﴿72﴾ ދެން، އެ ބައެއްގެ ދުނިޔަވީ ހާލަތުގައި، މީހުން إِلٰهއަށް ބިރުވެތިވެ
ތަޤްވާވެރިވެ، މީހުން إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވިގޮތަށްކޮށް،
ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ދުރުވެ ރައްކާތެރިވި މީހުންނަށް ނަޖާތްދެއްވައި،
މީހުން إِلٰهُ، އެބައިމީހުން ނަރަކައިން ސަލާމަތްކުރައްވާނެއެވެ. އަދި، މީހުން إِلٰهއަށް
އުޅުނު ކާފިރުވެ، އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވި މީހުން، ނުހަނު ދެރަކަމާއި
ނިކަމެތިކަން ލިބި، އެބައިމީހުންގެ ކަކޫތަކުގެ މައްޗަށް ތިރިވެގެންވާ ހާލު،
އެ ނަރަކައިގެ ތެރެއަށް ވެއްޓިގެންތިބުނުހެން، މީހުން إِلٰهُ، އެބައިމީހުން އެންމެން
ދޫކޮށްލައްވާނެއެވެ.151

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتُنَا بَيِّنَٰتٍ قَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَىُّ ٱلْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَّقَامًا
وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾

﴿73﴾ އަދި، މީހުން إِلٰهُގެ ބަސްފުޅުތަކުން ވިސްތަރުކޮށްދޭ ގޮތަށް ކިޔައިދެވުން،
ރަސޫލާގެ މައްސަލަ ބަޔާނެއްވުން ސާފުކަމާއި، ވާޟިޙުކަމާއި، ބަޔާނުއްތެރިކަން ބޭނު
އާދައްޗަށް، ކާފިރުވެރިކަމުގެ ކުރިމަތީގައި ހަރުވި، އެ އާދައްޗަށްތަކުގެ އަޑު އެބައިމީހުންނަށް
އިވުމުން ނަމަ، އީމާންވީ މީހުންގެ ތެރޭގައި ތިބި ނިކަމެތި ފަގީރުންނާ ދިމާއަށް
އެ ކާފިރުން ބުނެތެވެ. އަހުރެމެންނާއި ތިޔަބައިމީހުންނާ ދެބައިމީހުންކުރެން، ދުނިޔޭގެ
ތަނަވަސްކަމުގެ ގޮތުންނާއި، މަގާމާއި ދަރަޖައިގެ ގޮތުންނާއި، އަދި އިނދެގެން ތިބި
މަޖިލީހުގެ ގޮތުން މޮޅުވެގެން މަޤާމާއި މަޖުލިސްކަން ބޮޑީ ކޮން ބަޔަކުހެއްތޯ؟
ފަހެ، ދުނިޔޭގެ ތަނަވަސްކަމާއި، މަގާމާއި، ދަރަޖައާއި، މަޖިލީހުގެ ގޮތުން މޮޅުވެގެން
މާތް ބަޔަކީ އަހުރެމެން ނޫންހެއްތޯ؟152

151– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
152– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدٍ عَلِي الصَّابُونِي

ދަންނާށެވެ! ދުނިޔޭގެ ތަނަވަސްކަމާއި، މަޤާމާއި، ދަރަޖައާއި، މަޖިލީހުގެ ގޮތުން މޮޅުވެފައި ވާތް ބަޔަކީ އެ ކާފިރުން ކަމުގައި ބުނެ، ނިކަމެތި ފަޤީރު މުއުމިނުންގެ ކުރިމަތީގައި އެބައިމީހުން ފަޚުރުވެރިވާން ފެށި، ޔަޢުނީ ޤުރުއާންގައިވާ ސާފު ދަލީލުތަކާއި ޙުއްޖަތްތަކާ ދެކޮޅުހެދުމަށް އެބައިމީހުން ނުކުޅެދުންތެރިވުމުންނެވެ. އަދި އެ ވާހަކަތައް އެ ގޮތަށް އެބައިމީހުން އެ ދެއްކި، އެއްގޮތަކަށް ވެސް ދުރުވިސްނުން ބަޔަކު ކަމުގައި އެބައިމީހުން ނުވާތީ ވެސް ފެނެއެވެ.[153]

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثَاثًا وَرِءْيًا ﴿٧٤﴾

﴿74﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ ކާފިރުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ގެދޮރު ހަދައިފައިހުރި މޮޅުކަމާއި، ގެންގުޅޭ ސާމާނުގެ ގިނަކަމާއި، ދުނިޔޭގެ ތަނަވަސްކަމުގެ ގޮތުން ބޮޑާއިރު، މައްކާގެ މީހުންނަށްވުރެ މާ ބޮޑެތި ކުރިއަރައިފައިވާ އެތައްއެތައް އުންމަތްތަކެއްގެ މީހުން، އެބައިމީހުންގެ ކުރީގައިހުރި އުރެދުންތެރިކަމާއި ކުފުރުވެރިކަމުގެ ސަބަބުން، ތިމަން إِلٰهُ، ހަލާކުކޮށްލެއްވީމެވެ.

ޝައްކެއްނެތެވެ. އެ ހުރިހާ އުންމަތްތަކެއްގެ ކާފިރުން ވެސް ވީ، މުދަލުވެރިކަމުގެ ގޮތުންނާއި، ރިވެތިކަމާއި ބޭރުސޫރަތުގެ ގޮތުން ބޮޑާއިރު، މައްކާގެ އަހުލުވެރިންނަށްވުރެން މާ ރިވެތިވެފައި ވާ ބަޔަކު ކަމުގައިވެއެވެ. ފަހެ، އިސްވެދިޔަ އުންމަތްތަކުގެ ކާފިރުން ހަލާކުކުރެއްވި ފަދައިން، ފަހުގެ އުންމަތުގެ ކާފިރުން ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ ހަލާކުކުރައްވާނެއެވެ. ވީއިރު، ދުނިޔޭގެ ތަނަވަސްކަމާއި މުދަލުވެރިވުމުން، އެ ކަމުގެ ގެރިވެރިކަމުގައި ދިޔަބައިމީހުން ނުޖެހޭނެކަމެވެ.[154]

153- صَفْوَةُ التَّفَاسِير لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي
154- صَفْوَةُ التَّفَاسِير لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

قُلۡ مَن كَانَ فِي ٱلضَّلَٰلَةِ فَلۡيَمۡدُدۡ لَهُ ٱلرَّحۡمَٰنُ مَدًّاۚ حَتَّىٰٓ إِذَا رَأَوۡاْ مَا يُوعَدُونَ إِمَّا ٱلۡعَذَابَ
وَإِمَّا ٱلسَّاعَةَ فَسَيَعۡلَمُونَ مَنۡ هُوَ شَرّٞ مَّكَانٗا وَأَضۡعَفُ جُندٗا ٧٥

﴿75﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، އިބަ ރަސޫލާގެ ދަޢުވާގެ މީހުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! އެއްވެސް މީހަކު ޙައްޤުގެ މަގުން އެއްކިބާވެ މަގުފުރެދުމުގެ ތެރޭގައި ވެއްޖެ ނަމަ، ފަހެ، ރަޙްމާނުވަންތަ ﷲ، އެ މީހެއްގެ އުމުރު ދިގުކޮށްދެއްވައި، މަގުފުރެދުމުގެ ތެރޭގައި އުޅުމަށް އެ މީހަކަށް ފުރުޞަތުދެއްވާނެއެވެ. އަދި އެ ގޮތުގެ މަތީގައި އެ ހުރި މީހުން ވަނިކޮށް، ﷲ ﷻ ގެ ބަސްތަކުން އައިސްފައިވާ ވަޢީދުގެ ބަސްފުޅު، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ޙައްޤުވެ، އެ إِلٰهُ ކުރުއްވާ ޢަޛާބު ދުނިޔެމަތީގައި އެބައިމީހުންނަށް ފޯރިއްޖެއެވެ. ނުވަތަ ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވެ، އެ ދުވަހުގެ ގެއްލުމާއި، ހިތާމައި، ޢަޛާބު އަޅުވެއްޖެއެވެ. ފަހެ، އެ ވަގުތު އެއިރުން، ހުންނާނީ ކޮބައި، ދަރަޖައާއި، މަގާމުގެ ގޮތުން، އެންމެ ނުބައި ކޮން ބަޔަކު ކަމާއި، ލަޝްކަރުގެ ގޮތުން ބާރުދެރަވެފައި އެންމެ ނިކަމެތި ކޮން ބަޔަކު ކަން ނިކަންތުކަން އެބައިމީހުންނަށް އެނގޭނެއެވެ.[155]

وَيَزِيدُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ٱهۡتَدَوۡاْ هُدٗىۗ وَٱلۡبَٰقِيَٰتُ ٱلصَّٰلِحَٰتُ خَيۡرٌ عِندَ رَبِّكَ ثَوَابٗا وَخَيۡرٞ
مَّرَدًّا ٧٦

﴿76﴾ ﷲ ﷻ ގެ އެއްކަލައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ގަބޫލުކޮށް އީމާންވެ، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއާ ތަބާވެ، ތެދުމަގު ލިބިގަތް މީހުންނަށް، އެބައިމީހުންގެ ހިދާޔަތާއި އީމާންކަމާއި ޔަޤީންތެރިކަމުގެ މައްޗަށް، އިތުރަށް އީމާންކަމާއި ޔަޤީންތެރިކަން، ﷲ ﷻ އިތުރުކުރައްވައެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަށް ތެދުމަގުދައްކަވަން އިތުރުކުރައްވައެވެ.

155- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެއީ، އެ إِلٰهُގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ފުރިހަމަކޮށް ކިޔަމަންތެރިވެ، އެ إِلٰهُ ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން މުޅިން ދުރުވެގަތުމުގެ ތަޤްވާ، އެބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވުމުންނެވެ. އެ ކަމުގެ ސަބަބުން، އެބައިމީހުންގެ އީމާންކަން ހުންނާނީ އަބަދުވެސް އިތުރުވެވެއެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި ދަރުމަވާއި ޘަވާބުލިބުމުގެ ގޮތުންނާއި ނަތީޖާގެ ގޮތުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّގެ ހަޟްރަތުގައި އެންމެ ހެޔޮކަން ބޮޑުވެފައި ތައިރާކުރުން ބޮޑު އެއްޗަކީ، އަބަދަށް ދެމިހުންނަނިވި ސާލިޙު ޢަމަލުތަކެވެ. އާޚިރަތް ދުވަހުން، ދާއިމީ ބާއްޖަވެރިކަން ލިބިދޭނިވި ހެޔޮ ޢަމަލުތަކެވެ.156

ދަންނާށެވެ! "الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ" ދެމި ހުންނަނިވި ސާލިޙު ޢަމަލަކީ ކޮބައިކަމާމެދު، ތަފާތު ގޮތްގޮތަށް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. ބައެއް އިލްމުވެރިންގެ ނަޒަރުގައި، "الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ"އަކީ، "سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ" މި ޛިކުރުތަކާއި ތަސްބީހަތަކެވެ. ވުމާއެކު، މި ޛިކުރުތަކާއި ތަސްބީހަތައް ކިޔުމަކީ، الله ﷻގެ ހަޟްރަތުގައި މުދަލާއި ދަރިންނަށްވުރެން ވެސް ދަރުމަވާއި ޘަވާބުގެ ގޮތުން މާ ހެޔޮކަން ބޮޑު ޢަމަލެކެވެ. އަދި އަނެއްބައި އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި، "الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ"އަކީ ކޮންމެ ފަރުޟު ނަމާދެއް ވެސް އެ ނަމާދެއްގެ ވަގުތުގައި އަދާކުރުމެވެ. އަދި އަނެއްބައި އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި، "الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ"އަކީ، އާޚިރަތުގެ ދަރަޖަ ކުރުވާ ކޮންމެ ސާލިޙު ޢަމަލެކެވެ. އެއީ، ބޮޑު ބައެއް ކަމުގައި ވިޔަސް އަދި ކުޑަޔަކަށް ކަމުގައި ވިޔަސް ވެއެވެ.157

156– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عائِضِ الْقَرْنِي
157– تَرْجَمَةُ مَعَانِي الْقُرْآنِ الْكَرِيم لِلشَّيْخِ أَبِي بَكْر إِبْرَاهِيمَ

އަދި ދުވަހުންނަހަކީ ސާބިތު އަމަލުތަކަކީ، އިހުސާސްތެރިކަމާ އެއް، ﷲ ﷻ ގެ ވަޢުދުވެގެން ބޮކަށި، މިހާރުކަށް އަމަލުތަކެވެ. މުސާރިފުކަމެއް ވިއަސް ދެއްކުންތެރިކަމެއް ވިއަސް ހެކިވެއިވާ ކަންތަށް އަމަލެއް، ދުވިޔާނީ އަމަލެއް ނުނެވެ. އަދިޔާއެއްގަ! އެއީ، މުޅިން ބާޠިލުވެރިންނަށް އަމަލުކަމެވެ.[158]

أَفَرَءَيْتَ ٱلَّذِى كَفَرَ بِـَٔايَٰتِنَا وَقَالَ لَأُوتَيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٧٧﴾

﴿77﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިބާ އިލާހުގެ ރަސޫލުން ބާވައިލެއްވުން އާޔަތްތަކަށް ކާފިރުވެ، އޭ އާޔަތްތަކުގައިވާ ޙުއްޖަތްތަކާއި މުޢުޖިޒާތްތަކަށް އިންކާރުކުރުން، އޭ އާޔަތްތަކުގައިވާ ވަޢީދުގެ ޢަޛާބުތަކަށް ދޮގުކުރާ މީހާއާއި އޭ ނޫން ވެސް އޭ ދުނިޔެ އެންމެހައި ކާފިރުވެރިކަމުގެ ކަންތައް ފެނިވަޑައިގެންފިން، އިބަ ރަސޫލާ އަޑުއިވިވަޑައިގެންނެވީތޯއެވެ؟ އެހެނީ، ތިބާ އިލާހުގެ އާޔަތްތައް ދޮގުކުރާ ކާފިރުވެރިޔާ އޭނާ ބުންޏެވެ. ތިމަން މަރުވެފަހުން ފަހު އަލުން ދިރުއްވައި، އާޚިރަތް ދުވަހުން، ތިމަން ވެސް ތިމަންނަށް މުދަލު ގިނަގުނަ މުދަލާއި ދަރިންދެއްވާނޭ ކަން ކަށަވަރެވެ.

މި އާޔަތުން ފެށިގެން މި ސޫރަތުގެ އަށްޑިހަވަނަ ނިޔަލަށް އާޔަތުގެ ބާވައިލެއްވުން ސަބަބު:

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތްތަކުގައި ބަޔާންކުރެއްވިފައި އެވާ މީހަކީ، الْعَاصُ بْنِ وَائِلِ السَّهْمِي ކަމުގައި ރިވާވެފައި ވެއެވެ. އެހެނީ، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަސްޙާބުބޭކަލުންގެ ތެރެއިން ބައެއް އަސްޙާބުބޭކަލުން އަދާކުރަން ޖެހިފައިވާ ދަރަނިއެއް އޭނާގެ ވައްކަރު ވާކަމުގައި ވިއެވެ. އެހެންކަމުން، އޭނާގެ އަތުން އެ ދަރަނި ހޯއްދަވައިގަތުމަށް، އެ އަސްޙާބުން ވަޑައިގަތުމުން އޭނާ ބުންޏެވެ.

158- تَفْسِيرُ الشَّيْخِ مَلِمْجي حُسَين دِيدِي

ސުވަރުގެގައި، ރަނާއި، ރިއްސާއި، ފަރުވި ފުރާމާ އަދި ހުރިހާ ވައްތަރެއްގެ މާލާ
ހުންނަ ކަމުގައި ކާމިޔާބުން ހިލާބަލުވުންނުއްތޯ؟ މި ފަރާތުން އެހާ ބޮޑުވުން،
އެ އަސްބާބުން ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔައީ ތެދެކެވެ. ދެން، އެހާ ބޮޑުބަހެވެ. ހަމަކަށަވަރުން،
އަހުރެން ތިޔަ ދަރިކަލި ތިޔަބަސްމިހުންނަނީ އަދާކުރާނީ އާޚިރަތު ދުވަހުންނެވެ.

އަދި ބޮޑުވެ. ﷲ ގެންދި ބޮޑަށްވެ. އެ ދުވަހުން އަހުރެންނަށް މުދަލާއި ދަރިން
ލިބޭނެއެވެ. އަދި ތިޔަބަސްމިހުން ތިޔަ ގެނައި ފުރޭ ކަލަކަ ފޮނުވެ ވާސް އަހުރެންނަށް
ލިބޭނެއެވެ. ދެންފަހަ، އޭނާ އެ ދެއްކި ވާހަކަތަށް ގެޑިވުން، އޭނާގެ މިސާލު،
ޢަރަބި ފުރާނަގައި، ﷲ ﷻ ޤާއްސުވިއެވެ. އަދި މި އާޔަތުން ފެނިގެން މި ސޫރަތުގެ
އަންޖެހޭސަ އާޔަތުގެ ނިޒާމުން ބާވައިލައްވިއެވެ.[159]

أَطَّلَعَ ٱلۡغَيۡبَ أَمِ ٱتَّخَذَ عِندَ ٱلرَّحۡمَٰنِ عَهۡدٗا ﴿٧٨﴾

﴿78﴾ ފަހެ، އޭނާ އެހެން އެ ބެލީ، ޣައިބަކަށް އެނގި، އެ ކަން އެ ގޮތަށް
ހިނގާނެ ކަން ކަލަވެރުވެ ހުރެގެންނެއްތޯ؟ ނުވަތަ ވައުދެއް ކަންތައްތަކަށް ބޮޑުވުން،
އާޚިރަތު ދުވަހުން، އޭނާއަށް މުދަލާއި ދަރިން ލިބޭކަން އޭނާއަށް އެނގެނީހެއްތޯ؟
ނުވަތަ އާޚިރަތު ދުވަހުން، އޭނާ ސުވަރުގެ ވައްދަވައި، އޭނާއަށް މުދަލާއި ދަރިން
ލިބޭނެ ކަމުގެ ޢަހުދެއް، ރަޙްމާނުވަންތަ ﷲގެ ހަޟްރަތުން އޭނާއަށް ލިބިފައި
ވަނީހެއްތޯ؟[160] ޝައްކެއްނެތެވެ. އޭނަ ހަމަ އެއްވެސް ކަމެއް އޭނާއަކަށް ލިބިފައެއް
ނުވެއެވެ. އެއީ، ހަމަ އެކަނި އޭނާގެ ދޮގުހެދުން ބުނެފި ބަހެކެވެ.

كَلَّاۚ سَنَكۡتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُۥ مِنَ ٱلۡعَذَابِ مَدّٗا ﴿٧٩﴾

159- تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بنِ جَرِيرِ الطَّبَرِي
160- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿79﴾ ހަމަލިޔާ އެހެނަކުންނުވާނުވާއެވެ. އެއްގޮތަކުން ވެސް އެ ކަންނުވިޔާ އޭނާ އެ ބުނާ
ފަރާތަކުން ނޫނެވެ. އެ ކަމާ ގުޅޭ އެއްވެސް ޢިލްމެއް އަދި އެނގުމެއް ވިއަސް
އޭނާއަކަށް ލިބިފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި އާޚިރަތް ދުވަހުން، އޭނާ ސުވަރުގެ ވައްދަވައި،
އޭނާއަށް މުދަލާއި ދަރިން ދެއްވާނެ ކަމުގެ އެއްވެސް ޢަހުދެއް، ރަޙްމާނުވަންތަ ﷲގެ
ޙަޟްރަތުން އޭނާއަކަށް ލިބިފައެއް ނުވެއެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، މިވަން ﷲއަށް ނިސްބަތްކޮށްދޭ ބުހުތާން ތަދުހަދައިގެން، އޭނާ
އެ ދައްކައި ދުޢާ ވާހަކަތައް، މިވަން ﷲ ލިޔުއްވާނެއެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި އޭނާގެ
މަގުފުރެދުން އޭނާ އެ އިތުރުކުރާ ފަދައިން، މިވަން إِلٰهُ ޙަޟްރަތުގައި އާޚިރަތް
ދުވަހުން، އޭނާއަށް ދެއްވާ އަޒާބުގެ ވައްތަރުތަކެއް ވެސް އިތުރުކުރައްވައި، ނަރަކައިގެ
ތާއަބަދު އަޒާބުގެ ތެރޭގައި، މިވަން إِلٰهُ، އޭނާ ދަމަހައްޓަވާނެއެވެ.161

وَنَرِثُهُۥ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ٨٠

﴿80﴾ އަދި އޭނާ އެ ބުނާ ދަރިން މަދުވެ ފަދަވެ، އޭނާގެ މުދަލު
ނިމިދިޔުމަން ފަހު، އެ ހުރިހާ ތަކެތި އޭނާގެ، މިވަން إِلٰهُ ވާރުތަކުރައްވައި
މިލްކުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، މިވަން إِلٰهُ ޙަޟްރަތަށް
އޭނާ އަންނާނީ އެކަނިމާ އެކަނިވެގެންނެވެ. އޭނާމާ އެކު އެއްވެސް މުދަލެއް އަދި
ދަރިއެއް ވެސް ނުވާނެއެވެ. އަދި އެ ދުވަހުން، އޭނާ ވާނީ ހުސް އަތާ ހުސްފައިން
މަޙްރޫމުވެގެންނެވެ.162

وَٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِ ٱللَّهِ ءَالِهَةً لِّيَكُونُوا۟ لَهُمْ عِزًّا ٨١

161– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
162– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿81﴾ އަދި، الله ﷻ ފިޔަވައި، މުޝްރިކުންގެ މީހުން ބުދުތަކަށް އަޅުކަންކޮށް،
އެ ތަކެއްޗަކީ އިލާހުންތަކެއް ކަމުގައި ހަދައި އެ ހަދަނީ، އެބައިމީހުންނަށް އިއްޒަތާއި،
ނަސްރާއި، ބާރު އެ ތަކެތީގެ ފަރާތުން ލިބޭނޭކަމަށްޓަކައެވެ. ނުވަތަ، الله ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައި
އެބައިމީހުންނަށް ޖަހައި އެ ތަކެތި ޝަފާޢަތްތެރިވެ، އެ إِلٰهُ ގެ ޢަޛާބުން، އެބައިމީހުން
ސަލާމަތްވުމަށްޓަކައެވެ.[163]

كَلَّاۚ سَيَكۡفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمۡ وَيَكُونُونَ عَلَيۡهِمۡ ضِدًّا ﴿٨٢﴾

﴿82﴾ ހަމަލިޔާ އެހެނަކުންނުވާނެއެވެ. އެއްގޮތަކަށް ވެސް އެ ކަންހުރީ
އެބައިމީހުން އެ ދެކޭ ގޮތަކަށް ނޫނެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހު ވެސް އެ ތަކެއްޗަކަށް އަޅުކަންކުރު
އޭރު މުޝްރިކުންނަށް އިއްޒަތާއި، ނަސްރާއި، ބާރެއް، އެ އިލާހުންތަކަކުން
ނުލިބޭނެއެވެ.

އަދިއެއްކަ! އެ އިލާހުންތަކަށް އެބައިމީހުންކުރި އަޅުކަމާމެދު، ދެކޮޅުހަދާ ގާތުގައެވެ
ދުވަހުން އެ ތަކެތި އިންކާރުކުރާނެތެވެ. އަދި އެ ދުވަހުން އެ އިލާހުންތައް ވެސް،
އެބައިމީހުންގެ ދައްކަނިވާ ބަދަލުތެރިން ކަމުގައެވެ.

ވީމާ، ދުނިޔޭގެ ހަޔާތުގައި އެ ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކޮށް އުޅުނުއިރު އެބައިމީހުން ހީކުރި
އުޅުނު ގޮތާ ޚިލާފަށް، އެ ދުވަހުން އެބައިމީހުންނާ އަދުއްވުވެރިއާއި އެބައިމީހުން
ހަލާކުކުރާތަކެތި، އެ އިލާހުންތައް އެބައިމީހުންނާ ދެކޮޅުވެރިވެ އެބައިމީހުންގެ ކިބައިން
ބަރީއަވާނެއެވެ.[164]

أَلَمۡ تَرَ أَنَّآ أَرۡسَلۡنَا ٱلشَّيَٰطِينَ عَلَى ٱلۡكَٰفِرِينَ تَؤُزُّهُمۡ أَزّٗا ﴿٨٣﴾

163– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
164– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿83﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! الله ﷻ ގެ އެއްކަލަކުވެސްމަކަން ދޫކޮށްލާން، އެ إِلٰهُ ގެ ބަރަސްތަރުން
މީސްތަކުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުނު ރަސޫލުން ގެންނެވި ރިސާލަތަށް އިންކާރުކުރި
ކާފިރުވެ އުޅޭ މީހުންގެ މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ބަރަސްތަރުން ޝައިޠާނުން ފޮނުއްވައި،
އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އެ ޝައިޠާނުން ވެރިކުރައްވައި ދޫކުރައްވާކަން، އިބަ ރަސޫލާ
ދެނެވަޑައިގެން ނުވޮޑިގެންނެވޭތޯ؟ އެއީ، އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް އެ ޝައިޠާނުން ގޮސް،
އެބައިމީހުންނަށް ވަސްވާސްދީ، ގެއްލުންތެރިކަމަށް، ބައްޕުގެ މަގު އޮޅުވައިލައި،
އެބައިމީހުން ކުށްވައި ފާފަތަކުރައްވައި، އެރުވުމުގެ ތެރެއަށް އެބައިމީހުން ވައްޓައި
މަގު ފުރައްދުމަށެވެ.165

فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ ۖ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَدًّا ﴿٨٤﴾

﴿84﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ކާފިރުތަކުންގެ ކަންތައްތަކުގަ މި ފަދައިން ކަމުގައިވާނަމު،
އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އަވަސްވެގަތުމަށް، ދުއާކުރާ ބަދަލު އެބައިމީހުންގެ
މައްޗަށް ފޮނުއްވައި، އެބައިމީހުން ހަލާކުކުރެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގެން، އިބަ ރަސޫލާ
ދެއްސުރުކުރައްވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އެބައިމީހުންނަށް ޗާކަވި، އެބައިމީހުންގެ
ބަޔަކު ތަކައި، އެބައިމީހުންގެ އުމުރުގެ ދުވަސްތަކާއި، އަމަލާއި، އެބައިމީހުންނާ
ނޭވާތައް ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ ގުނައްވައި، ހިސާބުކުރައްވަމެވެ.
ވީމާ، އެބައިމީހުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވި ފުރުޞަތު ހަމަވުމުން، އެބައިމީހުންނަށް
ލިބޭނެ ބަދަލު އުޅުމެއް ބަލާއި، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ ފޮނުއްވާނީމެވެ.
އަދި އެއީން އެއްވެސް ކަމެއްގައި، އުނިވުމެއް، އިތުރުވުމެއް، އަވަސްވުމެއް
އަދި ލަސްވުމެއް ވާކަށް ނުވާނެތެވެ.166

165– التَّفسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عائِضِ الْقَرْنِي

166– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

يَوْمَ نَحْشُرُ ٱلْمُتَّقِينَ إِلَى ٱلرَّحْمَٰنِ وَفْدًا ﴿٨٥﴾

﴿85﴾ ﷲ ﷻ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށްކޮށް، ނަހީކުރެއްވި
ކަންތައްތަކުން މުޅިން ދުރުވެ ތަޤްވާވެރިވި، ދުނިޔަވީ ޙަޔާތުގައި، އެ إِلٰهަށް ބިރުވެތިވެ
އުޅުނު ތަޤްވާވެރިން، ރަޙްމާނުވަންތަ ﷲ ގެ ހަޟްރަތަށް، ތިމަން إِلٰهُ އެއްކުރައްވައި
ޖަމާކުރައްވާ ޤިޔާމަތް ދުވަސް، އިބަ ރަސޫލާ ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ! ޝަރަފުވެރިކަމާއެކު.
އެ ދުވަހުން، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ ބަރަކާތާ ރަޙްމަތްވަންތަކަމުގެ
ބޮޑުކަމުން، ބައިބައިން، ޖަމާޢަތްޖަމާޢަތަށް، ވަފްދުވަފްދަށް، އަންނަ ދިޔުޖެހުމަށް
މެހުމާނުންގެ ގޮތުގައި، ތިމަން إِلٰهُގެ ހަޟްރަތަށް އެ ތަޤްވާވެރީން އަންނާނެއެވެ.[167]

وَنَسُوقُ ٱلْمُجْرِمِينَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وِرْدًا ﴿٨٦﴾

﴿86﴾ އަދި ދުނިޔަވީ ޙަޔާތުގައި، ﷲ ﷻ އަށް އުރެދި ކާފިރުވެ އުޅުނު މުޖުރިމުން،
ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، މަޙާއިކަޅުން ދުރުވެރިކުރައްވައިގެން، ތައިމަދުގައި ފަރާތަށް
ނަރަކައިގެ އަލިފާނުގެ ގަދަހުރުމުގެ ތެރެއަށް، ތިމަން إِلٰهُ، އެބައިމީހުން ގެންދަވާހުށީމެވެ.
އަދި އެބައިމީހުން ނަރަކައަށް ގެންދަވާނީ، ފެނުބޮވައި ކަރުހިއްކައިގެން ފުރައިވާ
ބާރުގައެވެ. މިވާ، ފެނާ ދިމާއަށް ދާ ޖަމަލުތަކެއް ފަދައިން ނަރަކައާ ދިމާއަށް
އެބައިމީހުން ދާނެއެވެ.[168]

لَّا يَمْلِكُونَ ٱلشَّفَٰعَةَ إِلَّا مَنِ ٱتَّخَذَ عِندَ ٱلرَّحْمَٰنِ عَهْدًا ﴿٨٧﴾

﴿87﴾ ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، ރަޙްމާނުވަންތަ ﷲ ގެ ހަޟްރަތުގައި އެއްވެސް
މީހަކަށް ޝަފާޢަތްތެރިވުމުގެ، އެ ކާފިރުންނަށް ކުރުވޭނެ ކަމެއް ނުވެއެވެ.

167- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُورِ عَائِضِ الْقَرْنِي

168- الجامعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي

އެހެނީ، الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުގައި އެއްވެސް މީހަކަށް ބަލައި، އެ ދުވަހުން އެއްވެސް މީހަކަށް ޝަފާޢަތްތެރިވެވޭނީ، އެ ޝަފާޢަތްތެރިވާ މީހާއަށް، الله ﷻ އަށް އީމާންވެ، ތަސްދީޤުކޮށް ވަޢުދުވެ، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށް، ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ދުރުވެ ތިބޭ ބައެއްކަމުގައި ވުމާއެކު ކަމުގައި އެ މީހާ ވާންވާނެއެވެ.

އަދި ދުނިޔޭގެ ޙަޔާތުގައި ބުއްދިއާ ޢަމަލުތަކުން ވެސް ތަޤްވާތެރިވެ، ކޮންމެކަމަކީ الله ގެ ޙަޟްރަތުގައި އަހްލުވެރި ވާންވާ މީހަކު ކަމުގައި ވެސް އެ މީހާ ވާންވާނެއެވެ. އަދި ޝަފާޢަތްތެރިވުމަށް އާއި އެ މީހާއަށް ޝަފާޢަތްތެރިވުމުގެ އިޛުނަ، އެ إِلٰهُ ދެއްވުމުން ލިބި، އެ މީހާއަށް ބަލައި އެއީ އާދައިގެ ޝަފާޢަތްތެރިއަކު ނުވާނެއެވެ.169

އެހެނީ، الله ﷻ އަށް އީމާންވެ، ތަސްދީޤުކޮށް ވަޢުދުވެ، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށް، ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ދުރުވެ ތިބޭ ބައެއްކަމުގައި، ދުނިޔޭގެ ޙަޔާތުގައި ބުއްދިއާ ޢަމަލުތަކުން ވެސް ތަޤްވާތެރިވެ ސަލާމަތުން، ކޮންމެކަމަކީ الله ގެ ޙަޟްރަތުގައި އަހްލުވެރި ވާންވާ ބަޔަކު، އެ މީހަކަށް ބަލައި ޝަފާޢަތްތެރިވުމުގެ އިޛުނަ، އެ إِلٰهُ ދެއްވުމުން ލިބި، އެ ދުވަހުން ޝަފާޢަތްތެރިއަކު ނުވާނެއެވެ.

الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުގައި، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން ޝަފާޢަތްތެރިވުން

ދަންނާށެވެ! الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުގައި، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން ވާނޭ ޝަފާޢަތް، އެ إِلٰهُ ޚާއްޞަކުރައްވާފައި، ހިނދު ޝަރުޢީ ގޮތުގައި ކަމުގައި ވާނެއެވެ.

169- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ފުރަތަމަ ޝަރުޠަކީ، ޝަފާޢަތްތެރިޔާ ފަރާތަކީ، الله ﷻ ރުހިވޮޑިގަންނަވާ ފަރާތެއް ކަމުގައި ވުމެވެ.

ދެވަނަ ޝަރުޠަކީ، ޝަފާޢަތްކުރެވޭ ފަރާތަކީ، الله ﷻ ރުހިވޮޑިގަންނަވާ ފަރާތެއް ކަމުގައި ވުމެވެ.

ތިންވަނަ ޝަރުޠަކީ، ޝަފާޢަތްކުރެވޭ ފަރާތަށް ޓަކައި ޝަފާޢަތްކުރުމުގެ އިޒުނަ، ޝަފާޢަތްތެރިޔާ ފަރާތަށް، الله ﷻ ދެއްވުމެވެ.

އެހެންކަމުން، މި ތިން ޝަރުޠު ފުރިހަމަވެގެން ނޫނީ، ކެރޭނީ މަޤާމިކަމަކަށް ވިޔަސް، ރަސޫލަކަށް ވިޔަސް، ނަބިއްޔަކަށް ވިޔަސް، އަދި އެ ނޫން އެހެން ސާލިހު އަޅަކަށް ވިޔަސް، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، الله ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައި އެއްވެސް މީހަކަށް ބަލައި ޝަފާޢަތްކުރުމަށް ނުކެރޭނެއެވެ.

وَقَالُواْ ٱتَّخَذَ ٱلرَّحۡمَٰنُ وَلَدٗا ﴿٨٨﴾

﴿88﴾ އަދި، الله ﷻ އަށް ނިސްބަތްކޮށް ޔަހޫދީންނާއި، ނަސާރާއިންނާ އަދި ބައެއް މުޝްރިކުން ވެސް، އެ ދަރުމަވަންތަ އުޅޭ ވާހަކަ ތަކުރާރުކުރު ނިކަން ވިސްނައި ހިފުއްވައިފިއެވެ! އެހެނީ، އެ ކާފިރުމަކުން ބުނެއެވެ. ރަޙްމާނުވަންތަ الله އަށް ދަރިކަލަކު ވެއެވެ. ދަންނާށެވެ! ޔަހޫދީން ބުނީ، عُزَيْرُ عليه السلام އަކީ، الله ގެ ދަރިކަލެކެވެ. ނަސާރާއިން ބުނީ، عِيسَى عليه السلام އަކީ، الله ގެ ދަރިކަލެކެވެ. ބައެއް މުޝްރިކުން ބުނީ، މަލާއިކަތުންނަކީ، الله ގެ ދަރިދަރިކަނބަލުންނެވެ.[170]

لَّقَدۡ جِئۡتُمۡ شَيۡـًٔا إِدّٗا ﴿٨٩﴾

170- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿89﴾ އޭ ކާފިރުންނޭވެ! ﷲ ﷻ އަށް ދަރިއަކުވާ ކަމުގައި ބުނެ، ތިޔަބައިމީހުން
ތިޔަ ގެނައީ އަދި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ބުނުއްވީ، ހަމަކަށަވަރުން ވަރަށް ނުހަނު
ނުބައިކަން ބޮޑު ބަހެކެވެ. އަދި އުނަދަގޫ ނުރުހުންވާ ބަހެކެވެ.[171] ސަބަބުކޮށްނުދެވޭ. އެއީ،
އެއްވެސް ހަދިޔާއެއް ނެތް ބޮޑުތަން ދުވާ ބަހެކެވެ.

تَكَادُ ٱلسَّمَٰوَٰتُ يَتَفَطَّرۡنَ مِنۡهُ وَتَنشَقُّ ٱلۡأَرۡضُ وَتَخِرُّ ٱلۡجِبَالُ هَدًّا ﴿٩٠﴾

﴿90﴾ މަތިވެރިވަންތަ ﷲ އަށް ދަރިއަކުވާ ނުވަތަ ދަރިއަކަށްވެވޭ ނިސްބަތްކޮށް،
އެ إِلٰه އަށް ދަރިއަކުވާ އަދި ދަރިއަކަށްވެވޭ ވީއަސް ވާކަމުގައި ބުނެ، އެ ކާފިރުންގެ
އެ ބުނި ދެވެ ބަހަކީ، އެ ބަހުގައިހުރި ބޮޑުކަމާއި ނުބައިކަމާ ކަމުގެ ސަބަބުން، އުޑުތަށް
ފަޅައިފަޅައިގެން ދާހާ، ބިންގަނޑު އިރުއިރުގެން ދާހާ، ފަރުބަދަތަށް ކެހިކެހިވެ
ވެއްޓި ދިޔުމުން ކައިރިވެ ވަރުގެ ނުބައިކަން ބޮޑު ބަހެކެވެ.[172]

أَن دَعَوۡاْ لِلرَّحۡمَٰنِ وَلَدًا ﴿٩١﴾

﴿91﴾ އެއީ، މުޝްރިކުންގެ ﷲ އަށް ދަރިއަކު ވާކަމަށް ބުނެ، އެ إِلٰه އަށް
ނިސްބަތްކޮށް، އެ ފަދަ ނުބައިކަން ބޮޑު ބުހުތާން ދޮގު ވާހަކައެއް އެބައިމީހުން ދައްކާތީގެ
ސަބަބުން، ﷲ އަށް ޢީސާގެ، އުޒައިރާއި، މަލާއިކަތުން، ދަރިންތަކޭ އެބައިމީހުން ދުވެ
އަސްރަ ރުޅިގޭ ބޮޑުކަމުންނެވެ. ސުބްޙާނަހޫ ﷲ ﷻ އަށް އެއްވެސް ދަރިއަކު
ވިއަސް އަދި ދަރިއަކަށްވީ ވިއަސް އަދި ބައިވެރިއަކު ވިއަސް ނުވެއެވެ. އެ ފަދަ
ހުރިހާ ކަމަކުން، ﷲ ﷻ ހުސްތާހިރުވެ މަތިވެރިވެވޮޑިގެން ވެގެވެ.[173]

وَمَا يَنۢبَغِي لِلرَّحۡمَٰنِ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩٢﴾

171– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
172– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
173– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿92﴾ ޔަޢުނީ، ރަޙްމާނުވަންތަ ﷲއަށް ދަރިކަލަކުވުމީ، އެ إِلٰهُގެ މަތިވެރިވަންތަކަމާއި
ގަދަރުވެރިވަންތަކަމާ އެކަށޭނަ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި އެއީ، އެއްވެސް ޙާލެއްގައި،
އެ إِلٰهއަށް ލާއިޤުވެގެންވާ ކަމެއް ވެސް ނޫނެވެ. އެހެނީ، އެއްވެސް ކަލަކަށް އަދި
އެއްޗަކަށް ވިޔަސް ބޭނުންވުމަކީ، ހަމަކަށަވަރުން ވެސް އުނިކަމެކެވެ. ﷲ ﷻ އީ،
ހުރިހާ އުނިކަމަކުން ހުސްތާހިރުވެވޮޑިގެންވާ، އަދިއެކަ ފުރިހަމަކަމެއްގެން ފުރިހަމަވެވޮޑިގެންވާ
އަދި އެންމެހައި ތަޢުރީފާ ލާއިޤުވެވޮޑިގެންވާ إِلٰهއެވެ.[174]

إِن كُلُّ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ إِلَّآ ءَاتِي ٱلرَّحۡمَٰنِ عَبۡدٗا ﴿٩٣﴾

﴿93﴾ އުޑުތަކުގައިވާ މަޚްލޫޤާތުންނާއި، ބިމުގައި ވާހައި އިންސީންނާއި
ޖިންނިން ވެސް، އަޅުވެރިކަން ޤަބޫލުކުރާ ޙާލުގައި، ދުވަހު ނިކަމެތިވެ ބިރުވެތިވެ
ތިބެގެން، ރަޙްމާނުވަންތަ ﷲގެ ޙަޟްރަތަށް ޙާޟިރުވެ ދުވަހުން އަންނާނޭތެވެ.[175]

لَّقَدۡ أَحۡصَىٰهُمۡ وَعَدَّهُمۡ عَدّٗا ﴿٩٤﴾

﴿94﴾ ހަމަކަށަވަރުން، ﷲ ﷻ ވަނީ، އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުން ހިމަނުއްވައި، ފުރިހަމަ
އަދަދުކުރެއްވުމަކުން އެބައިމީހުން އަދަދުކުރެއްވައި ނިންމަވައިފައެވެ. ވީމާ، އެންމެހައި
ޚަލްޤުތަކުންގެ އަދަދު، އެ إِلٰهُ، ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނާއި
އެބައިމީހުންގެ އެއްވެސް ކަމެއް، އެ إِلٰهއަށް ފޮރުވި ވަންހަނާވެގެންއެއް ނުވާނޭއެވެ.
އެހެންކަމުން، އޭގެ ތަފްޞީލް އެއްވެސް ވިޔަސް ގެއްލި، އެ ވިޔާ ޙިސާބު ނޭނގިގެން
ނުވާނޭ ފަދައެވެ.[176]

وَكُلُّهُمۡ ءَاتِيهِ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ فَرۡدًا ﴿٩٥﴾

174- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلاَمِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
175- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلاَمِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
176- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلاَمِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

(95) އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، الله سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތަށް އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުން
އަންނައިރު، އެއިން ކޮންމެ މީހަކު ވެސް އަންނަނީ، އެއްވެސް މުދަލެއް
ވިޔަސް އަދި ދަރިއަކު ވިޔަސް އަދި އެހީތެރިއަކު ވިޔަސް، އޭނާއާ އެކުގައި ނެތި
ހަމަ އެކަނިމާއެކަންޏެވެ.[177]

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ ٱلرَّحْمَٰنُ وُدًّا ﴿٩٦﴾

(96) ހަމަކަށަވަރުން، الله سبحانه وتعالى ގެ އެއްކަލަޓުވެންތެރިކަން ތެދުކުރި ޞާލިޙުން، އެ إِلٰهُ
ރުހިވޮޑިގަންނަވާ ޢަމަލުތައް ކުރާ، އެ إِلٰهُ ލޯބިވެވޮޑިގަންނަވާ ޝަރީޢަތާ އެއްގޮތްވާގޮތަށް ކުރާ
މީހުން، އެބަ ޙަރަކާތްތެރިވުން، އެ إِلٰهُ ހުރިހާ ޖަމާޢަތަކާ ގަވާއިދު އަޅުން ހިތްތަކުގައި
ދޫކޮށްދެއްވާނެތެވެ! ރަސޫލާއަށް الله ދެކެ އުފާވެރިކަން ލޯބިވުމެއް ކަމަށް ބަޔަކު،
އުފާކުރުމަށް، އެ إِلٰهُ ލޯބިވެވޮޑިގެންނެވުމާ ގުޅިގެން. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެ إِلٰهُ ގެ
އަޅުތަކުންގެ ހިތްތަކުގައި، އުފާވެރިކަން ބަޔަކު، ލޯބިވުމެއް ލައްވާނެތެވެ.[178]

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَٰهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ ٱلْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِۦ قَوْمًا لُّدًّا ﴿٩٧﴾

(97) އޭ ރަސޫލާއެވެ! ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ބަސް ކަމުގައިވާ
ޢަރަބި ބަހުން، ތިމަން إِلٰهُ މި ޤުރުއާން ބާވައިލައްވައި، އިބަ ރަސޫލާގެ ދުލުގައި
މި ޤުރުއާން ފަސޭހަކޮށްދެއްވައި ލުއިކޮށްދެއްވީމެވެ. އަދި، ތިމަން إِلٰهُ އަމުރުފުޅުތަކުގައި
ކަންތައްތައް އެ އަމުރުފުޅުތަކުގައި ގޮސްތަން، ނަހީކުރައްވި ކަންތައްތަކުން މުޅިން
ދުރުވެ، ތިމަން إِلٰهއަށް ބިރުވެތިވާ މީހުންނަށް، އެ ޘަވާބުން، އިބަ ރަސޫލާ
އުފާވެރިކަމުގެ ޚަބަރު ދެއްވުމަށެވެ.

177– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
178– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި، ތިމަން إِلٰهُ ގެ އެއްކަލާނގެކަމަށް ދޮގުކޮށް، އިބަ ރަސޫލާގެ ދަޢުވަތަށް އިންކާރުކޮށް،
ބަޔަކު ފަހުރުވެރިކަމާއެކު ދެކޮޅުހަދާ ކާފިރުންނަށް މުޤާބިލުވާ، އެ ޤައުމަށް އިންޒާރުކުރައްވައި
ބިރުވެރިކުރެއްވުމަށެވެ.[179]

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هَلْ تُحِسُّ مِنْهُم مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ﴿٩٨﴾

﴿98﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށްވުރެ ކުރީން
ދުނިޔޭގައި އުޅުނު ކިތައްކިތައް އުންމަތްތަކުގެ މީހުން، އެބައިމީހުންގެ ކިބައިގައިހުރި
ކުފުރުވެރިކަމުގެ ސަބަބުން، ތިމަން إِلٰهُ އެބައިމީހުން ހަލާކުކުރައްވައި ނެތިކުރެއްވީމުއެވެ؟
ސުވާލުކުރެއްވުމެވެ. އެބައިމީހުންގެ ކިބައިގައިހުރި ކުފުރުވެރިކަމުގެ ސަބަބުން، ނުހަނު
ގިނަ އުންމަތްތަކެއް، ތިމަން إِلٰهُ ހަލާކުކުރެއްވީމެވެ. ފަހެ، އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން
އެކަކު ވެސް ދުނިޔޭގައި އުޅުނުކަމުގެ ކޮޅެވެސް އިޙްސާސެއް އަދި ހަޑަހެއް
ވިއްސާ، އިބަ ރަސޫލާއަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވައި އެބަވޭތޯއެވެ؟ ސުވާލުކުރެއްވުމެވެ. އެއިން
އެކަކު ވެސް، އިބަ ރަސޫލާއަށް ފެނިވަޑައިގަތެއް ނުވެއެވެ.

އަދި އެއިން އެއްވެސް ބައެއްގެ ދުރުން ނުކުމޭ ހަޑުހަޑު އަޑެއް ވެސް، އިބަ ރަސޫލާ
އައްސަވައިގަތުމޯއެވެ؟ ސުވާލުކުރެއްވުމެވެ. އާދެ، އެބައިމީހުން އެއްވެސް ބައެއްގެ އެއްވެސް
އަޑެއް ވިއްސާ، އިބަ ރަސޫލާއަށް އިވިވަޑައިގަތެއް ނުވާނޭއެވެ. ސުވާލުކުރެއްވުމެވެ.
އެ އެންމެން ވެސް ވަކި ހަލާކުވެ އެބައިމީހުންގެ ގޮތުގައި ނިމިގެންދިޔައެވެ. މިހެން،
އިސްވެދިޔަ އުންމަތްތަކުގެ ކާފިރުން ހަލާކުކުރެއްވި ގޮތަށް، އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ
ކާފިރުން ވެސް ހަލާކުކުރެއްވުމަކީ، ތިމަން إِلٰهُ ކަށަވަރުންވެސްކުރެވިދާނެ ކަމެވެ.[180]

179- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

180- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدٍ عَلِي الصَّابُونِي

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގައި މި ވަނީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ބަސްފުޅުން ކާފިރުވަމުންނާގެދު
އަދިސްކަދިވާ ނުހަނު ގަދަފަދަ ވައީދުގެ ބަސްފުޅުތަކެވެ. އެއީ، އިސްލާމް ދީނާ
ދެކޮޅުވެރިވާ ކޮންމެ ބަޔަކު ވެސް ހަލާކުކުރައްވާނެ ކަމުގެ ބިރުވެރި
އިންޒާރެވެ.[181]

سُورَةُ طه

سُورَةُ طه އަކީ މައްކީ ސޫރަތެކެވެ. މި ސޫރަތަކީ، ކީރިތި ޤުރްއާނުގައިވާ الْمِئِين ގެ
ސޫރަތްތަކުގެ ތެރެއިން ހަތްވަނަ ސޫރަތެވެ.[182] الْمِئِين ގެ ސޫރަތްތަކަކީ، ދިގު
ސޫރަތްތަކަށްވުރެން ކުރުވެފައި، ސަތޭކަ އާޔަތަށްވުރެން ދިގު ސޫރަތްތަކެވެ.
މި ސޫރަތުގައި ވަނީ 135 (ސަތޭކަ ތިރީސް ފަހެއް) އާޔަތެވެ. އެއީ 8 (އަށް) رُكُوع އެވެ.
މި ސޫރަތަކީ، ކީރިތި ޤުރްއާނުގެ 20 (ވިހި)ވަނަ ސޫރަތެވެ. މި ސޫރަތް ބާވައިލެއްވުނީ،
سُورَةُ مَرْيَمْ އަށް ފަހުގައެވެ.

އަދި މި ސޫރަތަކީ، الْحُرُوفُ الْمُقَطَّعَةُ ގެ އަކުރުތަކުން ފެށިފައިވާ ސޫރަތްތަކުގެ ތެރެއިން
ސޫރަތެކެވެ. ވުމާއެކު، މި ސޫރަތް ފެށިފައި ވަނީ، «ط ه» މި އަކުރުތަކުންނެވެ.
ކައު އިސްމު ރަސޫލާގެ މައްޗަށް، ކީރިތި ޤުރްއާން ބާވައިލެއްވުމުން، އެ ރަސޫލާގެ
ދަޢުވަތު ދިނަ ބަޔަކު އެ ގޮތް ދޮގުކުރުން، އިންކާރުކުރުން، ކާފިރުވުމުން، އެ ކަލާމުގެ
ދުރަކުރުވެ، އެ ރަސޫލާގެ ހިތްފުޅު ދަތިވުމުން، އެ ރަސޫލާއަށް ތަސައްލީދެއްވުމަށް،
މި ސޫރަތް ބާވައިލެއްވުނީއެވެ.

181– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
182– مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتُرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَرِ

رَسُولُ اللهِ ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.

(خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ) މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، އެންމެ ހެޔޮ މީހަކީ، ޤުރުއާން އުނގެނި އަދި އުނގަންނައިދޭ މީހާއެވެ." އަދިވެސް ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.

(مَنْ عَلَّمَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، كَانَ لَهُ ثَوَابُهَا مَا تُلِيَتْ) މާނައީ: "الله ﷻ ގެ ފޮތުން އާޔަތެއްގެ މިންވަރު ވެސް އުނގަންނައިދިނީ މީހަކަށް، އެ އާޔަތް ކިޔަވާއިރު ހިނދަކު އެ ކަމުގެ ޘަވާބު ލިބިލިބި ހުންނަހުއްޓެވެ."